

УДРУЖЕЊЕ ТУЖИЛАЦА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
UDRUŽENJE TUŽILACA REPUBLIKE SRPSKE

PRAKTIČNA BROŠURA
ZA OVLAŠTENE SLUŽBENE
OSOBE I TUŽIOCE

Sarajevo, 2013.

УДРУЖЕЊЕ ТУЖИЛАЦА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ UDRUŽENJE TUŽILACA REPUBLIKE SRPSKE

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савети Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Autori Brošure:

Zoran Bulatović, prvi zamjenik Glavnog okružnog tužioca
Okružnog tužilaštva u Banjoj Luci

Džermin Pašić, okružni tužilac
Okružnog tužilaštva u Istočnom Sarajevu

Recenzent Brošure:

Vitomir Soldat, republički tužilac
Republičkog tužilaštva Republike Srpske

PRAKTIČNA BROŠURA ZA OVLAŠTENE SLUŽBENE OSOBE I TUŽIOCE PO GRUPAMA KRIVIČNIH DJELA U KRIVIČNOM ZAKONU REPUBLIKE SRPSKE

Sarajevo, 2013.

Autori:

Zoran Bulatović, prvi zamjenik glavnog okružnog tužioca
Okružnog tužilaštva u Banjoj Luci

Džermin Pašić, okružni tužilac Okružnog
tužilaštva u Istočnom Sarajevu

Izdavač:

Visoko sudsko i tužilačko vijeće
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

Štampa:

Blicdruk, Sarajevo

Broj primjeraka:

600

Godina izdavanja i štampanja:

Sarajevo, 2013.

.....
CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

.....

SADRŽAJ

UVOD	9
RECENZIJA	11
RIJEČ AUTORA	13
UPUTSTVO ZA KORIŠTENJE	15
GLAVA ŠESNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA	17
Ubistvo, Član 148. KZRS (član 166. KZFBiH, član 163. KZBDBiH)	17
Teško ubistvo, Član 149. KZRS (član 166. KZFBiH, član 163. KZBDBiH)	19
Lahka tjelesna ozljeda, Član 155. KZRS (član 173. KZFBiH, član 170. KZBDBiH)	20
Teška tjelesna ozljeda, Član 156. KZRS (član 172. KZFBiH, član 169. KZBDBiH)	22
GLAVA SEDAMNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV SLOBODA I PRAVA GRAĐANA	27
Protupravno lišenje slobode, Član 166. KZRS (član 179. KZFBiH, član 176. KZBDBiH)	27
Ugrožavanje sigurnosti, Član 169. KZRS (član 183. KZFBiH, član 180. KZBDBiH)	29
Protuzakoniti pretres, Član 171. KZRS (član 185. KZFBiH, član 182. KZBDBiH)	30
GLAVA OSAMNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV IZBORNIH PRAVA	33
Povreda slobode opredjeljenja birača, Član 187. KZRS (član 195. KZFBiH, član 192. KZBDBiH)	33
Zloupotreba biračkog prava, Član 188. KZRS (član 196. KZFBiH, član 193. KZBDBiH)	34
Izborna prevara, Član 191. KZRS (član 198. KZFBiH, član 195. KZBDBiH)	35

GLAVA DEVETNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV SPOLNOG INTEGRITETA	37
Silovanje,	
Član 193. KZRS (član 203. KZFBiH, član 200. KZBDBiH)	37
Obljuba nad nemoćnom osobom,	
Član 194. KZRS (član 204. KZFBiH, član 201. KZBDBiH)	39
Spolno nasilje nad djetetom,	
Član 195. KZRS (član 207. KZFBiH, član 204. KZBDBiH)	41
Trgovina ljudima radi vršenja prostitucije,	
Član 198. KZRS (član 210. KZFBiH, član 207. KZBDBiH)	43
 GLAVA DVADESETA KRIVIČNA DJELA PROTIV BRAKA I PORODICE	47
Rodoskrvnuće,	
Član 201. KZRS (član 213. KZFBiH, član 210. KZBDBiH)	47
Oduzimanje maloljetnika,	
Član 205. KZRS (član 217. KZFBiH, član 214. KZBDBiH)	48
Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici,	
Član 208. KZRS (član 222. KZFBiH, član 218. KZBDBiH)	51
Izbjegavanje davanja izdržavanja,	
Član 210. KZRS (član 223. KZFBiH, član 219. KZBDBiH)	54
 GLAVA DVADESET PRVA KRIVIČNA DJELA PROTIV ZDRAVLJA LJUDI	57
Neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga,	
Član 224. KZRS (član 238. KZFBiH, član 232. KZBDBiH)	57
Omogućavanje uživanja opojnih droga,	
Član 225. KZRS (član 239. KZFBiH, član 233. KZBDBiH)	59
 GLAVA DVADESET DRUGA KRIVIČNA DJELA PROTIV PRAVA IZ RADNIH ODNOSA I SOCIJALNOG OSIGURANJA	61
Povreda osnovnih prava radnika,	
Član 226. KZRS (član 280. KZFBiH, član 274. KZBDBiH)	61
Nepodužimanje mjera zaštite na radu,	
Član 230. KZRS (član 285. KZFBiH, član 279. KZBDBiH)	62
 GLAVA DVADESET TREĆA KRIVIČNA DJELA PROTIV IMOVINE	65
Krađa,	
Član 231. KZRS (član 286. KZFBiH, član 280. KZBDBiH)	65

Teška krađa,	
Član 232. KZRS (član 287. KZFBiH, član 281. KZBDBiH)	67
Razbojništvo,	
Član 233. KZRS (član 289. KZFBiH, član 283. KZBDBiH)	70
Razbojnička krađa,	
Član 234. KZRS (član 288. KZFBiH, član 282. KZBDBiH)	72
Utaja, Član 235. KZRS (član 290. KZFBiH, član 284. KZBDBiH)	75
Oduzimanje tuđe stvari,	
Član 236. KZRS (član 291. KZFBiH, član 285. KZBDBiH)	77
Prevara, Član 239. KZRS (član 294. KZFBiH, član 288. KZBDBiH)	78
Osiguranička prevara,	
Član 240. KZRS (član 302. KZFBiH, član 296. KZBDBiH)	80
Zloupotreba povjerenja,	
Član 244. KZRS (član 297. KZFBiH, član 291. KZBDBiH)	82
Iznuda, Član 242. KZRS (član 295. KZFBiH, član 289. KZBDBiH)	84
Lihvarstvo, Član 245. KZRS (član 298. KZFBiH, član 292. KZBDBiH)	85
Oštećenje tuđe stvari,	
Član 249. KZRS (član 293. KZFBiH, član 287. KZBDBiH)	87
Oštećenje tuđih prava,	
Član 251. KZRS (član 299. KZFBiH, član 293. KZBDBiH)	89

GLAVA DVADESET ČETVRTA KRIVIČNA DJELA PROTIV PRIVREDE

I PLATNOG PROMETA	91
Zloupotreba ovlaštenja u privredi,	
Član 263. KZRS (član 247. KZFBiH, član 241. KZBDBiH)	91
Nesavjesno privredno poslovanje,	
Član 264. KZRS (član 242. KZFBiH, član 236. KZBDBiH)	93
Poslovna prevara,	
Član 265. KZRS (član 251. KZFBiH, član 245. KZBDBiH)	95
Krivotvorenje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava,	
Član 274. KZRS (član 261. KZFBiH, član 255. KZBDBiH)	96
Krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjera i utega,	
Član 279. KZRS (član 259. KZFBiH, član 253. KZBDBiH)	98
Pranje novca,	
Član 280. KZRS (član 272. KZFBiH, član 265. KZBDBiH)	101

Nedozvoljena trgovina, Član 281. KZRS (član 267. KZFBiH, član 261. KZBDBiH)	104
Obmana pri dobijanju kredita ili drugih pogodnosti, Član 283. KZRS (član 268. KZFBiH, član 262. KZBDBiH)	106
Nedozvoljeno bavljenje bankarskom djelatnošću, Član 284. KZRS (član 269. KZFBiH, član 263. KZBDBiH)	108
Izdavanje čeka i sredstava bezgotovinskog plaćanja bez pokrića, Član 286. KZRS (član 271. KZFBiH, član 266. KZBDBiH)	110
Utaja poreza i doprinosa, Član 287. KZRS (član 273. KZFBiH, član 267. KZBDBiH)	112
GLAVA DVADESET ČETVRTA a. KRIVIČNA DJELA PROTIV SIGURNOSTI RAČUNARSKIH PODATAKA	117
Oštećenje računarskih podataka i programa, Član 292. a) KZRS (član 393. KZFBiH, član 387 KZBDBiH)	117
Računarska prevara, Član 292. g) KZRS (član 395. KZFBiH, član 389. KZBDBiH)	119
Neovlašteni pristup zaštićenom računaru, računarskoj mreži, telekomunikacionoj mreži i elektronskoj obradi podataka, Član 292. d) KZRS (član 398. KZFBiH, član 391. KZBDBiH)	121
GLAVA DVADESET PETA KRIVIČNA DJELA PROTIV USTAVNOG UREĐENJA REPUBLIKE SRPSKE	123
Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje i netrpeljivosti, Član 294. a) KZRS (član 163. KZFBiH)	123
GLAVA DVADESET SEDMA KRIVIČNA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI	127
Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja, Član 347. KZRS (član 383. KZFBiH, član 220. KZBDBiH)	127
Pronevjera, Član 348. KZRS (član 384. KZFBiH, član 221. KZBDBiH)	129
Primanje mita, Član 351. KZRS (član 380. KZFBiH, član 217. KZBDBiH)	131
Davanje mita, Član 352. KZRS (član 381. KZFBiH, član 218. KZBDBiH)	133
Nesavjestan rad u službi, Član 354. KZRS (član 387. KZFBiH, član 224. KZBDBiH)	135

Povreda ljudskog dostojanstva zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja Član 359. KZRS	137
GLAVA DVADESET OSMA KRIVIČNA DJELA	
PROTIV PRAVOSUĐA	139
Neprijavlivanje pripremanja krivičnog djela, Član 361. KZRS (član 344. KZFBiH)	139
Pripremanje krivičnog djela, Član 361. a) KZRS (član 339. KZFBiH, član 248. KZBDBiH)	140
Neprijavlivanje krivičnog djela ili učinitelja, Član 362. KZRS (član 345. KZFBiH, član 230. KZBDBiH)	141
Lažno prijavljivanje krivičnog djela, Član 364. KZRS (član 347. KZFBiH, član 234. KZBDBiH)	143
Davanje lažnog iskaza, Član 365. KZRS (član 348. KZFBiH, član 235. KZBDBiH)	145
Sprečavanje dokazivanja, Član 366. KZRS (član 349. KZFBiH, član 236. KZBDBiH)	147
Neizvršenje sudske odluke, Član 371. KZRS (član 351. KZFBiH, član 345. KZBDBiH)	149
GLAVA DVADESET DEVETA KRIVIČNA DJELA PROTIV	
PRAVNOG PROMETA	151
Krivotvorenje isprave, Član 377. KZRS (član 373. KZFBiH, član 367. KZBDBiH)	151
Posebni slučajevi krivotvorenja isprave, Član 378. KZRS (član 374. KZFBiH, član 368. KZBDBiH)	153
Navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja, Član 381. KZRS (član 375. KZFBiH, član 369. KZBDBiH)	154
GLAVA TRIDESETA KRIVIČNA DJELA PROTIV	
JAVNOG REDA I MIRA	157
Zločinačko udruženje, Član 383. KZRS	157
Dogovor za učinjenje krivičnog djela, Član 384. KZRS (član 338. KZFBiH, član 332. KZBDBiH)	159
Nasilničko ponašanje, Član 385. KZRS (član 362. KZFBiH, član 356. KZBDBiH)	160
Sprečavanje službene osobe u vršenju službene radnje, Član 387. KZRS (član 358. KZFBiH, član 352. KZBDBiH)	162

Napad na službenu osobu u vršenju službene radnje, Član 388. KZRS (član 359. KZFBiH, član 353. KZBDBiH)	164
Neovlašteno bavljenje određenim zanimanjem, Član 393. KZRS (član 364. KZFBiH, član 358. KZBDBiH)	165
Skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka, Član 394. KZRS (član 366. KZFBiH, član 360. KZBDBiH)	167
Lažno predstavljanje, Član 396. KZRS (član 369. KZFBiH, član 363. KZBDBiH)	168
Samovlašće, Član 397. KZRS (član 370. KZFBiH, član 364. KZBDBiH)	170
Nedozvoljena proizvodnja i promet oružja ili eksplozivnih materija, Član 399. KZRS (član 371. KZFBiH, član 365. KZBDBiH)	172
Kockanje, Član 400. KZRS	174
GLAVA TRIDESET PRVA KRIVIČNA DJELA PROTIV OPĆE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE	177
Izazivanje opće opasnosti, Član 402. KZRS (član 323. KZFBiH, član 317. KZBDBiH)	177
Stvaranje opasnosti nepropisnim izvođenjem građevinskih radova, Član 403. KZRS (član 326. KZFBiH, član 320. KZBDBiH)	179
GLAVA TRIDESET DRUGA KRIVIČNA DJELA PROTIV SIGURNOSTI JAVNOG PROMETA	183
Ugrožavanje javnog prometa, Član 410. KZRS (član 332. KZFBiH, član 326. KZBDBiH)	183
Ugrožavanje javnog prometa opasnom radnjom ili sredstvom, Član 412. KZRS (član 334. KZFBiH, član 328. KZBDBiH)	185
GLAVA TRIDESET TREĆA KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTNE SREDINE	187
Onečišćenje životne sredine, Član 415. KZRS (član 303. KZFBiH, član 297. KZBDBiH)	187
Šumska krađa, Član 430. KZRS (član 316. KZFBiH, član 310. KZBDBiH)	189
Pustošenje šuma, Član 431. KZRS (član 315. KZFBiH, član 309. KZBDBiH)	190

UVOD

Udruženje tužilaca Republike Srpske, planom projekta Visokog sudskog i tužilačkog savjeta Bosne i Hercegovine „Podrška pravosuđu u Bosni i Hercegovini – jačanje tužilačkih kapaciteta u sistemu krivičnog pravosuđa“, koji je finansirala Švajcarska agencija za razvoj i saradnju, pripremila je Praktičnu brošuru za ovlašćena službena lica i tužioce po grupama krivičnih djela u Krivičnom zakonu Republike Srpske.

Cilj izrade ove brošure je doprinos zajedničkoj edukaciji tužilaca i ovlašćenih službenih lica u skladu sa specijalizacijama za pojedina krivična djela, pružanje pomoći ovlašćenim službenim licima u prepoznavanju obilježja krivičnih djela i osnovnih instituta krivičnog prava, podrška stručnom usavršavanju tužilaca početnika, unapređenje efikasnosti istrage, osamostaljivanje istražilaca u postupcima vođenja istrage, kao i osiguranje zakonitosti prikupljenih dokaza.

Udruženje tužilaca Republike Srpske zahvaljuje se Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine, kao i Švajcarskoj agenciji za razvoj i saradnju, na ukazanom povjerenju, a također se zahvaljuje i članovima Udruženja – autorima i recenzentu, te tužiocima i ovlašćenim službenim licima u Republici Srpskoj koji su dali svoj doprinos prilikom izrade ove Praktične brošure.

Banja Luka, januar 2013. godine
Predsjednik Udruženja
Živana Bajić

RECENZIJA

„Praktična brošura za ovlašćena službena lica i tužioce po grupama krivičnih djela u KZ RS“

Autori:

Zoran Bulatović

Džermin Pašić

Ova „Praktična brošura“ autora Zorana Bulatovića, zamjenika Glavnog tužioca Okružnog tužilaštva Banja Luka, i Džermine Pašića, okružnog tužioca Okružnog tužilaštva u Istočnom Sarajevu, namijenjena je prvenstveno ovlašćenim službenim licima, tužiocima, stručnim saradnicima, što proističe iz samog naziva brošure, te svima onima koji se u svakodnevnom praktičnom radu susreću sa primjenom krivičnog zakona i sa materijom sprečavanja i suzbijanja kriminaliteta. Brošura je nastala kao plod višegodišnjeg bavljenja problematikom utvrđivanja krivice i kažnjavanja učinilaca krivičnih djela.

U izlaganju ove veoma složene i obimne materije a da se to ne pretvori u komentar Krivičnog zakona, autori su vrlo vješto koristili raspoloživu literaturu, zakonski tekst i aktuelnu sudsku praksu, što ima veliku upotrebnu i praktičnu

vrijednost. Zbog veoma značajne promjene i uloge policijskih agencija, koje u istrazi sarađuju sa tužilaštvom i koje dijele odgovornost za otkrivanje i gonjenje počinitelja krivičnih djela, i to na način da mogu prikupljati dokaze i provoditi istražne radnje koje imaju dokaznu snagu pred sudom u fazi glavnog pretresa, ova brošura upućuje na to koji je to minimum dokaza objektivne i subjektivne prirode za pojedina krivična djela da bi se ona mogla procesuirati.

Brošura je pisana jednostavnim razumljivim pravnim jezikom te dopadljivim stilom, što je čini pogodnom za razumijevanje obrađivane materije.

Sigurno je da će ova brošura pomoći svim ovlaštenim službenim licima, tužiocima, stručnim saradnicima, a i ostaloj stručnoj javnosti u konkretnoj primjeni Krivičnog zakona RS, odnosno u konkretnom i svakodnevnom radu, te u određenoj mjeri podići nivo i kvalitet izvještaja o počinjenim djelima i provedenim istragama, što je i bio cilj ove brošure.

Sa zadovoljstvom preporučujem ovu brošuru ovlaštenim službenim licima, tužiocima i drugima sa napomenom da ova brošura ispunjava stručne i druge uslove da bude objavljena i da bude korištena u edukaciji službenih lica, tužilaca i stručnih saradnika u Bosni i Hercegovini.

Recenzent

RIJEČ AUTORA

Praktična brošura nije imala za cilj, a ni ambiciju da preraste u komentar Krivičnog zakona Republike Srpske, jer takvi komentari već postoje. Zadatak autora bio je da obrade najinteresantnija krivična djela iz Krivičnog zakona Republike Srpske, odnosno ona krivična djela za koja praktičari (ovlaštene službene osobe i tužioci) imaju najveći interes, jer im se najčešće pojavljuju u praksi, odnosno u svakodnevnom radu. Iz tog su razloga obrađena samo pojedina krivična djela iz svake glave Krivičnog zakona Republike Srpske.

S obzirom na to da je Krivični zakon Republike Srpske do sada više puta mijenjan i dopunjavan, a da do danas nije objavljen njegov prečišćeni tekst, smatrali smo da je nužno unijeti sve izmjene i dopune kako bi korisnici brošure pred sobom imali prečišćeni tekst svake odredbe koja je našla svoje mjesto u ovoj brošuri. Ovo će posebno obradovati one koji našu brošuru budu svakodnevno koristili.

Vodili smo računa da, uz navođenje tačnog zakonskog naziva krivičnog djela i člana Krivičnog zakona Republike Srpske, navedemo i odgovarajuće članove Krivičnog zakona Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH, tako da naša „praktična brošura“ bude uistinu praktična, odnosno upotrebljivo štivo i u drugim dijelovima Bosne i Hercegovine.

Radeći na ovoj brošuri imali smo u vidu dosta različitu praksu u postupanju, odnosno radu u konkretnim predmetima, kako tužilaca tako i ovlaštenih službenih osoba širom Bosne i Hercegovine, pa smo zbog toga kod svih krivičnih djela naveli koje to nužne radnje dokazivanja treba poduzeti

u istrazi, odnosno koje dokaze i kako ih pribaviti, svjesni da je navođenje ovakvih detalja kod jednog broja krivičnih djela možda i nepotrebno, ali ih ovako praktično izdanje, kao što je naša brošura, može dopustiti.

Udruženje tužilaca RS, kao i autori brošure, vjerovali su da postoji interes, i stručne javnosti i nadasve praktičara, za jednom ovakvom skraćenom, ali praktičnom verzijom Krivičnog zakona RS i da će zbog toga brošura pronaći svoje mjesto u praksi i olakšati rad onima koji svakodnevno primjenjuju Krivični zakon.

UPUTSTVO ZA KORIŠTENJE

Ova praktična brošura sadrži obradu krivičnog djela u tri osnovna segmenta:

- 1) relevantne odredbe Krivičnog zakona Republike Srpske, sa tačnim zakonskim nazivom krivičnog djela, pripadajućom glavom Zakona i članom, te odgovarajućim članovima Krivičnog zakona Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH;
- 2) elementi krivičnog djela i njihov opis;
- 3) radnje dokazivanja i dokazi krivičnog djela.

Prvi segment sadrži prečišćen tekst pojedinih odredbi Krivičnog zakona Republike Srpske, sa tačnim zakonskim nazivom krivičnog djela, glave Zakona kojoj pripada i člana, te odgovarajućim članovima Krivičnog zakona Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH. U ovom dijelu brošure akcentat je stavljen na one odredbe krivičnih zakona koje u praksi imaju poseban značaj i za koje postoji najveći interes.

Drugi segment sadrži elemente krivičnog djela – bitna obilježja krivičnog djela, bez kojih krivično djelo ne postoji. Uz navođenje elemenata, dat je i kratki opis pojedinog obilježja, u svrhu boljeg razumijevanja i prepoznavanja krivičnog djela od strane korisnika „Praktične brošure“.

Treći segment se odnosi na načine dokazivanja krivičnih djela koji su obrađeni u brošuri, sa navođenjem pojedinačnih radnji dokazivanja prema važećim odredbama Zakona o krivičnim postupcima u Bosni i Hercegovini, te dokaza koji proizlaze iz navedenih radnji.

Radnje dokazivanja i dokazi podijeljeni su prema općeprihvaćenim standardima na objektivne i subjektivne.

Redosljedom su navedene radnje, a zatim dokazi u zagradi „()“ za osnovni oblik djela, dok se numeracijom stava u zagradi „(2)“ označilo da slijede radnje i dokazivanja za pojedine kvalifikatorne ili privilegirajuće oblike djela. U obradi subjektivnih radnji dokazivanja, u zagradi „()“ su opisane okolnosti na koje se prikupljaju subjektivni dokazi. Zbog sličnosti u načinima dokazivanja za pojedina krivična djela se upućuje na druga obrađena djela sa označavanjem *vidi član ... (u brošuri)*.

GLAVA ŠESNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA

Ubistvo

Član 148. KZRS

(član 166. KZFBiH, član 163. KZBDBiH)

- (1) Ko drugog liši života, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno pod osobito olakšavajućim okolnostima, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ubistvo se sastoji u lišenju života druge osobe.

Može se izvršiti svakom radnjom kojom se može prouzrokovati smrt druge osobe.

U praksi se obično radi o činjenju, mada djelo može biti učinjeno i nečinjenjem u slučaju kada je učinitelj propustio činjenje koje je bio dužan izvršiti.

Objekt ubistva je svako ljudsko biće, od trenutka kada je njegov plod postao zreo za rađanje –odvajanje od utrobe, odnosno od trenutka započetog procesa rađanja, pa sve do trenutka prestanka života.

Za postojanje krivičnog djela ubistva irelevantno je da li je nanesena apsolutno smrtonosna ozljeda ili bi se smrt mogla, usljed ozljeđivanja, otkloniti adekvatnom medicinskom intervencijom. Isto tako, nebitno je koliko je vremena proteklo od trenutka ozljeđivanja do trenutka smrti. Važno je da uzročno-posljedična veza između ozljeđivanja i smrti uvijek mora postojati.

Djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem (direktnim ili eventualnim), a treba naglasiti da za postojanje ovog djela

nije potrebna namjera učinitelja da drugog liši života, nego je dovoljan i eventualni umišljaj.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

U stavu 2. predviđen je privilegirani oblik ubistava u nekim zemljama poznat pod nazivom: „ubistvo na zahtjev ili na molbu ubijenog“ ili „ubistvo po pristanku ubijenog“ i sl.

Naš krivični zakon prihvatio je formulaciju da je to „...ubistvo učinjeno pod osobito olakšavajućim okolnostima“. Jasno je da se i ovdje radi o ubistvu na zahtjev ili molbu, odnosno po pristanku pasivnog subjekta, odnosno o ubistvu iz milosrđa ili samilosti ili o pomaganju u umiranju s namjerom skraćivanja života, ali i o slučajevima kada su bolest i višegodišnje ponašanje žrtve bitno utjecali na odluku učinitelja da učini djelo (dugogodišnje fizičko i psihičko maltretiranje učinitelja).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretres stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska predmeta sredstva kojim je djelo učinjeno i drugih relevantnih tragova (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta sredstva kojim je djelo učinjeno (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta sredstva kojim je djelo učinjeno), izuzimanje bioloških i drugih tragova radi DNK analize ili drugih vještačenja, obdukcija tijela ubijenog radi utvrđivanja vremena i uzroka smrti (zapisnik o obdukciji, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i fotodokumentacija), psihijatrijsko vještačenje osumnjičenog (nalaz i mišljenje vještaka), vještačenje oružja i čahura pronađenih na licu mjesta (nalaz i mišljenje vještaka), a ako je djelo učinjeno nekim oruđem, uzimanje tragova krvi sa tog oruđa i

komparacija sa nespornim uzorkom krvi oštećenog radi dokazivanja da je tim sredstvom nanescna smrtna ozljeda pasivnom subjektu.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog ako je djelo ostalo u pokušaju – „krunski svjedok“ (na okolnosti događaja u cjelini), saslušanje svjedoka događaja i drugih osoba koje imaju saznanja o događaju, saslušanje oštećenih u vezi sa imovinskopравnim zahtjevom, te stava u pogledu krivičnog gonjenja osumnjičenog.

Teško ubistvo
Član 149. KZRS
(član 166. KZFBiH, član 163. KZBDBiH)

- (1) Zatvorom najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kaznit će se:
 - (1) ko drugog liši života na naročito svirep ili krajnje podmukao način,
 - (2) ko drugog liši života iz koristoljublja, radi učinjenja ili prikrivanja drugog krivičnog djela, iz bezobzirne osvete ili iz drugih naročito niskih pobuda ili iz mržnje,
 - (3) ko drugog liši života pri bezobzirnem nasilničkom ponašanju,
 - (4) ko drugog liši života i pri tom s umišljajem dovede u opasnost život još neke osobe,
 - (5) ko s umišljajem liši života dvije ili više osoba, a ne radi se o ubistvu namah, ubistvu djeteta pri porođaju ili ubistvu učinjenom pod osobito olakšavajućim okolnostima (čl. 148, st. 2),
 - (6) ko liši života djetete, maloljetnika ili ženu za koju zna da je bremenita,
 - (7) ko liši života sudiju ili javnog tužioca u vezi sa vršenjem sudijske ili tužilačke dužnosti ili ko liši života službenu ili vojnu osobu pri vršenju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnog reda, uhićenja učinitelja krivičnog djela ili čuvanja osobe lišene slobode.
- (2) Kazna iz stava 1. ovog člana primijenit će se i kada je lišenje života izvršeno organizirano ili po narudžbi.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Teži oblici ubistava predviđeni u ovom članu razlikuju se od običnog ubistva po tome što sadrže kvalifikatorne elemente koji ih čine težim oblicima krivičnog djela ubistva, za koje su i propisane najteže kazne.

Ubistvo na svirep način je takvo lišenje života kojim se žrtvi nanose patnje ili bolovi takvog intenziteta da prelaze okvire patnji ili bolova koje prati svako lišenje života. U praksi se radi o mrcvarenju žrtve koja je sve vrijeme svjesna, koja trpi jake fizičke bolove i podnosi jake psihičke patnje (više udaraca sjekirom, kada se otkidaju ruke ili noge, a žrtva je sve vrijeme živa i svjesna i sl.), a učinitelj mora biti svjestan toga i upravo to željeti ili na to pristajati.

Ubistvo na podmukao način je takvo lišenje života koje u znatnoj mjeri olakšava učinjenje i prikrivanje djela. Postupanje učinitelja treba da je objektivno prikriveno i da su pri tome ostvareni i subjektivni elementi, tj. da je učinitelj iskorištavao posebno povjerenje žrtve, njenu nemoć ili bezazlenost.

Djelo može biti učinjeno sa umišljajem (direktnim ili eventualnim). Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Radnje dokazivanja – dokazi

Kao i kod ubistva, uz dodatno vještačenje na okolnosti fizičkih i psihičkih patnji žrtve (nalaz i mišljenje vještaka).

Lahka tjelesna ozljeda

Član 155. KZRS

(član 173. KZFBiH, član 170. KZBDBiH)

- (1) Ko drugog lahko tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje lahko naruši, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

- (2) Ako je takva ozljeda nanescna oružjem, opasnim oruđem ili drugim sredstvom podobnim da tijelo teško ozlijedi ili zdravlje teško naruši, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Učinitelju djela iz stava 1. ovog člana sud može izreći sudsku opomenu ako je bio izazvan teškim vrijeđanjem ili nasilničkim ponašanjem oštećenog.
- (4) Gonjenje za djelo iz stava 1. ovog člana poduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Lahka tjelesna ozljeda je takvo narušavanje tjelesnog integriteta koje po svojoj prirodi i intenzitetu ne doseže tešku tjelesnu ozljedu.

Radi se o lakšim ozljedama tijela u vidu ogrebotina, krvnih podljeva, manjih posjekotina itd.

Samo nanošenje bola, bez narušavanja tjelesnog integriteta, nije uopće tjelesna ozljeda, kao što je recimo šamar ili udarac koji nije ostavio traga na tijelu (guranje, ćuškanje, ćupanje za kosu i sl.).

Vrsta, težina i posebno mehanizam nanošenja tjelesne ozljede uvijek se utvrđuje medicinskim vještaćenjem, koje je naročito potrebno u tzv. "graničnim slučajevima", kakvi su prijelom jednog zuba, prijelom nosnih kostiju, potres mozga i sl., a ozljede mogu biti i lahke i teške, što je u svakom konkretnom slučaju upravo vještaćenjem neophodno utvrditi.

Djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

U praksi su česti slučajevi krivičnih prijavi i optuženja u kojima dvije, ponekad i tri osobe budu optužene da su nanijele ozljedu oštećenom.

Logika isključuje ovakav slučaj, jer se u svakom pojedinačnom slučaju mora utvrditi ko je zadao udarac i koju je ozljedu tim udarcem nanio oštećenom. Ukoliko to nije moguće, onda optužnica za ovo krivično djelo izostaje.

U praksi nisu rijetki i slučajevi optuženja za „produženo“ krivično djelo lahke tjelesne ozljede, kada učinitelj nanese lahke tjelesne ozljede dvjema ili više osoba u jednom događaju. Konstrukcija produženog djela nije moguća, nego se uvijek radi o stjecaju krivičnih djela, po principu koliko oštećenih toliko i krivičnih djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu nanošenja ozljeda (zapisnik o uviđaju, fotodokumentacija, kriminalističko-tehnički izvještaj, skica lica mjesta i tragovi), pregled oštećenog i medicinska dokumentacija o ozljedama oštećenog, obavezno izdana od ljekara specijaliste, fotodokumentacija za oštećenog (fotografije na kojima su vidljive ozljede oštećenog), **(2)** sredstvo kojim je djelo učinjeno (ako postoji) i privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta – takvog sredstva), medicinsko vještačenje ozljeda oštećenog (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti događaja, te imovinskopravnog zahtjeva), saslušanje svjedoka događaja (na okolnosti događaja, a posebno načina i sredstva kojim je ozljeda nanesena).

Teška tjelesna ozljeda

Član 156. KZRS

(član 172. KZFBiH, član 169. KZBDBiH)

- (1) Ko drugog teško tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje teško naruši, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ko drugog tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje naruši tako teško da je zbog toga doveden u opasnost život ozlijeđenog ili je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri

- oslabljen koji važan dio njegovog tijela ili koji važan organ, ili je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad ozlijeđenog ili trajno i teško narušenje njegovog zdravlja ili unakaženost, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Ko djelo iz stava 1. ovog člana učini iz mržnje, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
 - (4) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila smrt ozlijeđenog, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina.
 - (5) Ko djelo iz st. 1. i 2. ovog člana učini iz nehata, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
 - (6) Ko djelo iz st. 1, 2. i 3. ovog člana učini namah, doveden bez svoje krivice u jaku razdraženost napadom, teškim zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem od strane ozlijeđenog, kaznit će se za djelo iz st. 1. i 2. kaznom zatvora do tri godine, a za djelo iz stava 3. kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Teška tjelesna ozljeda u krivičnopravnom smislu je svako teško oštećenje tjelesnog integriteta ili teško narušavanje zdravlja, koje može proizvesti i daljnje posljedice.

U stavu 1. ovog člana se govori o tzv. običnoj teškoj tjelesnoj ozljedi, koja po svojoj prirodi i intenzitetu prelazi okvire lahke tjelesne ozljede, a nema dodatnih kvalifikatornih elemenata. Sudovi su tako zauzeli stanovište da su prijelomi ruku, nogu, više rebara, prijelom već jednog prsta ruke, teži potres mozga, praćen amnezijom događaja ili povraćanjem itd., teške tjelesne ozljede, ali i da više lakih tjelesnih ozljeda u svojoj ukupnosti može predstavljati tešku tjelesnu ozljedu.

Ovo krivično djelo može se izvršiti činjenjem, što je i najčešći slučaj u praksi, ali i nečinjenjem, kada se npr. oštećeni natjera da trči preko nekih prepreka na kojima će se ozlijediti ili se natjera da skače kroz prozor, sa terase i sl.

U stavu 2. predviđeni su teži oblici ovog krivičnog djela:

a) dovođenje u opasnost života ozlijeđenog

Opasnost za život mora biti konkretna. Tjelesna ozljeda, odnosno narušavanje zdravlja ozlijeđenog, mora, dakle, biti tako teška da je mogla prouzrokovati smrt kao daljnju posljedicu, koja je izostala. U praksi su najčešći slučajevi: prijelomi kostiju lobanje sa nagnječenjem moždanog tkiva, lomovi rebara sa ozljedom plućnog tkiva i prodorom zraka, presijecanje većih krvnih sudova itd., o čemu će se vještak medicinske struke uvijek i posebno izjasniti.

b) uništenje ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljenje važnog dijela tijela ozlijeđenog ili važnog organa

Da li je uništen važan dio tijela ili organ, prosuđuje se po funkciji koju taj dio tijela ili organ obavlja u sklopu cjelokupnog organizma. Uništenje postoji i kada se usljed ozljede amputira neki dio tijela ili organ.

Oslabljenje dijela tijela ili nekog organa mora biti trajno i u znatnoj mjeri. I ovaj stepen oštećenja se mjeri u odnosu na funkciju koju taj dio tijela ili organ ima, odnosno vrši, npr. vađenje oka i sl.

Za ocjenu postoji li ovaj oblik djela nije bitno da li se posljedica može otkloniti operativnim putem, jer oštećeni nije dužan da se podvrgne operaciji, koja je uvijek neugodna, a ponekad njen ishod i nije siguran (neizvjestan je).

c) trajna nesposobnost za rad oštećenog

Trajna nesposobnost za rad utvrđuje se u svakom konkretnom slučaju. Ovdje se ne radi o nesposobnosti za rad uopće, nego o nesposobnosti za posao, odnosno rad koji je ozlijeđeni obavljao prije ozljeđivanja, kao svoje glavno zanimanje.

Trajna nesposobnost je ona koja oštećenom sasvim ili u većoj mjeri onemogućuje bavljenje tim zanimanjem.

d) trajno i teško narušavanje zdravlja ozlijeđenog

Radi se o trajnom ili teškom poremećaju organskog ili psihičkog zdravlja, a čije se ozdravljenje ne može predvidjeti u datom vremenu.

e) unakaženost

Unakaženost je trajno i vidljivo mijenjanje estetskih izražajnih crta ozlijeđenog, koje stvaraju nepovoljne promjene izgleda nekog vidljivog dijela tijela ozlijeđenog, najčešće u vidu ožiljaka, nabora i sl. Za postojanje ovog oblika djela nije bitno da li se unakaženost može sakriti ili otkloniti plastičnom operacijom.

U stavu 3. predviđeno je nanošenje teške tjelesne ozljede iz mržnje (zbog boje kože, različite vjeroispovijesti, različitog političkog uvjerenja, različitog seksualnog opredjeljenja i sl.).

U stavu 4. predviđeno je djelo teške tjelesne ozljede kvalificirane smrću. O ovom djelu se radi onda kada je smrt nastupila kao daljnja posljedica teške tjelesne ozljede ili teškog narušavanja zdravlja. U odnosu na tešku tjelesnu ozljedu učinitelj postupao sa umišljajem, dok je smrt uvijek posljedica postupanja iz nehata.

Ako bi i teška tjelesna ozljeda bila učinjena iz nehata, onda bi se radilo o ubistvu iz nehata, što je posebno krivično djelo.

Teška tjelesna ozljeda namah predviđena u stavu 6. ovog člana privilegirani je oblik ovog djela, koje odlikuju neki dodatni elementi, tj. prethodni napad ozlijeđenog ili teško vrijeđanje, kojim je učinitelj doveden u stanje jake razdraženosti.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu nanošenja ozljeda (zapisnik o uviđaju, fotodokumentacija, kriminalističko-tehnički izvještaj, skica lica mjesta i tragovi), medicinska dokumentacija o ozljedama oštećenog, obavezno izdana od ljekara specijaliste, fo-

todokumentacija ozljeda oštećenog, vještačenje po vještaku medicinske struke na okolnosti vrste, težine i posebno mehanizma nastanka tjelesnih ozljeda oštećenog (nalaz i mišljenje vještaka), pretres stana osumnjičenog radi pronalaska sredstva kojim je djelo učinjeno (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta – tog sredstva), izuzimanje bioloških tragova sa sredstva (koža, dlake, krv oštećenog i sl.), te komparacija sa nespornim uzorcima uzetim od oštećenog (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** tjelesni pregled i obdukcija leša (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti događaja, posebno mjesta, vremena, načina i sredstva kojim je ozljeda nanesena), saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja, a posebno načina /čime i kako/ ozljeđivanja oštećenog).

GLAVA SEDAMNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV SLOBODA I PRAVA GRAĐANA

Protupravno lišenje slobode Član 166. KZRS (član 179. KZFBiH, član 176. KZBDBiH)

- (1) Ko drugog protupravno zatvori, drži zatvorenog ili mu na drugi način protupravno oduzme ili ograniči slobodu kretanja, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ako djelo iz stava 1. ovog člana učini službena osoba zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Ako je protupravno lišenje slobode iz st. 1. i 2. učinjeno prema djetetu ili maloljetniku, ili je trajalo duže od petnaest dana, ili je izvedeno na svirep način, ili se osobi koja je protupravno lišena slobode usljed toga teško narušeno zdravlje ili su nastupile druge teške posljedice, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.
- (4) Ako je usljed djela iz st. 1, 2. i 3. nastupila smrt osobe koja je protupravno lišena slobode, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina.
- (5) Pokušaj djela iz st. 1. i 2. je kažnjiv.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Prema Ustavu Republike Srpske sloboda čovjeka je neprikošnovana i niko ne može biti lišen slobode, osim u slučajevima i u postupku koji su propisani Zakonom, a sloboda kretanja i nastanjanja građanima je zajamčena, pa je stoga krivično-pravno zaštićena ovim krivičnim djelom.

Radnja učinjenja se sastoji u oduzimanju slobode kretanja drugoj osobi. To se može učiniti na razne načine, kao što su zatvaranje u određene prostorije ili prostore, vezanje, oduzimanje ortopedskih pomagala, bez kojih se ta osoba ne može kretati i sl.

Oduzimanje slobode treba da je izvršeno protupravno (protivno odredbama ZKP-a).

Ovo je trajno krivično djelo, jer se njime stvara jedno protupravno stanje koje traje koliko i oduzimanje slobode i traje sve do prestanka takvog protupravnog stanja, pa se i rok zastarjelosti računa od tog trenutka, a ne od trenutka protupravnog lišenja slobode.

Krivično djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem, a učinitelj djela može biti svaka osoba, a djela iz stava 2. ovog člana samo službena osoba. U stavu 3. dat je kvalificirani oblik djela, a kvalifikatornu okolnost predstavlja posljedica djela, koja se ogleda u smrti zatvorene osobe – oštećenog.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju sa detaljnim opisom prostorije – prostora u kome je osoba bila zatvorena, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), **(3)** ako je osoba vezana ili na drugi način zatvorena, obavezno je izvršiti ljekarski pregled, konstatirati ozljede, a u slučaju potrebe izvršiti i medicinsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** dok je u slučaju smrti obavezan pregled i obdukcija tijela (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog i drugih svjedoka (na okolnosti izvršenja djela – ko, kada i gdje ga je lišio slobode i na koji način).

Ugrožavanje sigurnosti
Član 169. KZRS
(član 183. KZFBiH, član 180. KZBDBiH)

- (1) Ko ugrozi sigurnost neke osobe ozbiljnom prijetnjom da će nju ili njoj blisku osobu lišiti života, teško tjelesno ozlijediti, lišiti slobode ili oteti ili nanijeti zlo podmetanjem požara, eksplozijom ili nekom drugom općeopasnom radnjom ili sredstvom, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema službenoj osobi u vezi sa vršenjem njene funkcije, ili prema više osoba, ili je učinjeno u sastavu grupe ili zločinačke organizacije, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela se sastoji u ozbiljnoj prijetnji kojom se ugrožava sigurnost neke osobe. Ta prijetnja treba da je usmjerena protiv života i tijela osobe kojoj je upućena ili njoj bliskih osoba (supruga, djeca, roditelji i sl.) ili da je usmjerena na tjelesno ozljeđivanje ili nanošenje nekog drugog zla.

Ta prijetnja po svom sadržaju mora biti objektivno takva da izaziva strah i prepast u toj mjeri da se osoba kojoj je upućena smatra ugroženom.

Za postojanje djela nije bitno da li je učinitelj i mislio ostvariti tu svoju prijetnju.

Djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

U stavu 2. predviđen je teži oblik ovog djela, koje odlikuju kvalifikatorni elementi, kao što su prijetnja službenoj osobi u vezi sa vršenjem njene funkcije, ili ako je to učinjeno u sastavu grupe ili zločinačke organizacije. Za postojanje djela važno je da je ostvaren jedan od ovih kvalifikatornih elemenata.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – pismena u kojem se prijeto oštećenom (potvrda o privremenom oduzimanju i predmeti), te vještačenje rukopisa (nalaz i mišljenje vještaka) ili, u slučaju prijetećih SMS-porukama ili E-mailom, obavezno privremeno oduzimanje predmeta – mobilnog telefona ili računara (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), te vještačenje mobilnog telefona ili računara (nalaz vještačenja).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog ili drugih svjedoka (na okolnosti: ko, kada i na koji način mu je prijeto, da li su prijeteće bile ozbiljne i kakav su dojam na njega ostavile /da li se uplašio i sl./).

Protuzakoniti pretres

Član 171. KZRS

(član 185. KZFBiH, član 182. KZBDBiH)

- (1) Ko neovlašteno pretresa osobu ili njene stvari, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ako djelo iz stava 1. ovog člana učini službena osoba zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Pokušaj krivičnog djela iz stava 1. ovog člana je kažnjiv.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom štiti se sloboda čovjeka i njegovo dostojanstvo.

Radnja krivičnog djela sastoji se u protuzakonitom pretresu osobe i njenih stvari. Pod pretresom osobe podrazumijeva se pretres tijela određene osobe i svih predmeta koje ta osoba

u vrijeme pretresa ima na sebi (odijelo, rublje i sl.) ili pri sebi (novčanik, oružje, tašna, različita pismena i sl.).

U stavu 1. govori se o pretresu osobe koju ne pretresaju ovlaštene službene osobe policije, nego neka treća osoba ili pak to rade ovlaštene službene osobe policije, ali izvan okvira službe. Ovdje se radi o pretresu koje nema karakter procesne radnje.

U stavu 2. govori se o pretresu, kao procesnoj radnji, koju po-duzimaju ovlaštene službene osobe, ali na nezakonit način. Naime, odredbama čl. 115. do 128. ZKPRS, propisani su vrlo strogi uvjeti za pretres stvari i osoba, pa se svaki pretres suprotan tim odredbama Zakona smatra nezakonitim.

Ovo krivično djelo može se učiniti samo sa umišljajem, koji mora obuhvatati svijest o protupravnoj djelatnosti.

Učinitelj djela može biti samo službena osoba i ovo krivično djelo može učiniti samo u vršenju službene dužnosti ili u vezi sa službom u čiji djelokrug rada spadaju i ovi poslovi.

O pojmu službene osobe vidi čl. 147. KZRS.

Radnje dokazivanja – dokazi

Kod ovog krivičnog djela prikupljaju se tzv. negativni dokazi, tj. da nije bilo naredbe za pretres osoba i stvari, a da je pretres izvršen, odnosno predmeti oduzeti, da se predmeti, umjesto u sudu, nalaze na nekom drugom mjestu ili da ih kao dokaza jednostavno nema.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: ko, kada i gdje je izvršio pretres i na koji način, da li je postojala naredba za pretres i da li mu je prezentirana, posebno da li je u tom pretresu nešto oduzeto i šta, gdje su te stvari itd.), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

GLAVA OSAMNAESTA

KRIVIČNA DJELA PROTIV IZBORNIH PRAVA

Povreda slobode opredjeljenja birača

Član 187. KZRS

(član 195. KZFBiH, član 192. KZBDBiH)

- (1) Ko silom, ozbiljnom prijetnjom, podmićivanjem, obmanom ili na drugi protu-pravan način prinudi drugog ili na njega utječe da na izborima ili glasanju glasa za ili protiv određenog prijedloga, da uopće ne glasa ili da glasa u određenom smislu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako djelo iz stava 1. ovog člana učini član biračkog odbora, izborne komisije ili druga osoba u vršenju dužnosti u vezi sa izborima ili glasanjem, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Dati poklon ili druga imovinska korist oduzet će se.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom štiti se sloboda odlučivanja birača.

Radnja učinjenja ovog djela sastoji se u utjecanju na birača da na izborima glasa za ili protiv određenog prijedloga ili da uopće ne glasa ili u utjecanju na birača kako da glasa.

Utjecanje se može izvršiti na razne načine: primjenom sile, ozbiljne prijetnje, podmićivanjem, ali i na druge načine, kao što su stavljanje u izgled mogućnosti da se dobije ili izgubi radno mjesto, da se dobiju ili ne dobiju neke zakonske prinadležnosti i sl. Krivično djelo je svršeno poduzimanjem radnje učinjenja. Nije potrebno da je utjecaj na birača i uspio, tj. da je birač pod utjecajem učinitelja djela stvorio odluku kako će i za šta glasati, odnosno da uopće neće glasati. Dovoljno je da je na njega vršen utjecaj u smislu ovog krivičnog djela.

Pokušaj ovog krivičnog djela, prema tome, nije moguć.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana i drugih prostorija koje koristi osumnjičeni (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – novca ili drugih poklona koji se pronađu (potvrda o privremenom oduzimanju), prikupljanje drugih podataka i dokaza (u slučaju primjene sile medicinska dokumentacija o ozljedama oštećenog), vještačenje po vještaku medicinske struke (nalaz i mišljenje vještaka), u slučaju prijetnje E-mailom ili SMS-porukama privremeno oduzimanje predmeta – računara ili mobilnog telefona (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), pretres i vještačenje sadržaja računara ili mobilnog telefona (nalaz i mišljenje vještaka) **(2)** za člana biračkog odbora odluka izborne komisije o imenovanju za člana.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: ko, kada i gdje mu je prijetio ili na koji ga je način podmićivao i da li je to bilo u vezi sa izborima), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Zloupotreba biračkog prava

Član 188. KZRS

(član 196. KZFBiH, član 193. KZBDBiH)

- (1) Ko na izborima ili glasanju glasa umjesto drugog pod njegovim imenom ili na istom glasanju ponovo glasa ili pokuša glasati iako je već glasao, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Istom kaznom kaznit će se i ko učestvuje na izborima ili glasanju iako zna da nema biračko pravo.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Zloupotreba biračkog prava u smislu ovog krivičnog djela sa-
stoji se u glasanju umjesto drugog, i to pod njegovim imenom
ili u ponovnom glasanju, odnosno pokušaju glasanja o istoj
stvari.

U stavu 2. dat je poseban oblik ovog krivičnog djela, a djelo
čini osoba koja učestvuje na izborima ili na kakvom glasanju, a
zna (svjesna je) da uopće nema biračko pravo (da bira ili bude
birana).

Ovo krivično djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (odluka o raspisiva-
nju izbora /općih ili lokalnih/, izvod iz biračkog spiska sa ime-
nom učinitelja, izvod iz biračkog spiska sa potpisom učinitelja
u rubrici druge osobe), grafološko vještačenje potpisa (nalaz i
mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog
umjesto koga je glasao učinitelj, saslušanje svjedoka – člano-
va biračkog odbora i drugih svjedoka (na okolnosti: ko, kada i
kako je glasao umjesto druge osobe).

Izborna prevara

Član 191. KZRS

(član 198. KZFBiH, član 195. KZBDBiH)

Ko dodavanjem, oduzimanjem, brisanjem glasova ili na neki drugi način krivotvo-
ri rezultate izbora ili glasanja, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet
godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovo krivično djelo se sastoji u krivotvorenju rezultata izbora ili glasanja, koje se može učiniti dodavanjem, oduzimanjem ili brisanjem glasova ili potpisa, zatim netačnim brojanjem glasova, netačnim objavljivanjem rezultata izbora ili glasanja, neistinitim upisivanjem rezultata u izborne isprave, kao i na drugi način.

Djelo, dakle, ima više oblika, ali im je zajednički predmet krivičnog djela – rezultati izbora ili glasanje.

Krivično djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem.

Učinitelj djela može biti svaka osoba, ali će u praksi to obično biti član biračkog odbora ili druga osoba kojoj je povjerena određena dužnost u vezi sa izborima ili glasanjem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – biračkog spiska za određeno biračko mjesto sa potpisima građana, zapisnika biračkog odbora o brojanju glasova, izvještaja općinskoj izbornoj komisiji (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), u slučaju potrebe grafološko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (za članove biračkog odbora odluka izborne komisije o imenovanju za člana ili predsjednika biračkog odbora).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti brojanja glasova i sačinjavanja zapisnika, odnosno / lažnog/ izvještaja općinskoj izbornoj komisiji, naročito sadržaja tog zapisnika).

GLAVA DEVETNAESTA KRIVIČNA DJELA PROTIV SPOLNOG INTEGRITETA

Silovanje Član 193. KZRS (član 203. KZFBiH, član 200. KZBDBiH)

- (1) Ko drugoga prinudi na obljubu ili neku drugu spolnu radnju upotrebom sile ili prijetnjom da će izravno napasti na život ili tijelo te ili njemu bliske osobe, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema maloljetniku, ili na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili je istom prilikom učinjeno više silovanja od više učinitelja, ili je usljed djela nastupila teška tjelesna ozljeda, teško narušavanje zdravlja ili trudnoća silovane ženske osobe, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.
- (3) Ako je usljed djela iz stava 1. ovog člana nastupila smrt silovane osobe, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.
- (4) Ako je usljed djela iz stava 2. ovog člana nastupila smrt silovane osobe, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.
- (5) Ko djelo iz stava 1. ovog člana učini iz mržnje, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.
- (6) Ko drugog prinudi na obljubu ili neku drugu spolnu radnju ozbiljnom prijetnjom da će za njega ili njemu blisku osobu otkriti nešto što bi škodilo njegovoj časti ili ugledu ili prijetnjom nekim drugim teškim zlom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo silovanja sastoji se od upotrebe sile ili prijetnje, obljube druge osobe ili poduzimanja neke druge spolne radnje prema toj osobi.

Prema tome, radi se o dvokratnom krivičnom djelu, gdje se upotreba sile ili prijetnje pojavljuje kao sredstvo izvršenja obljube ili poduzimanja neke druge spolne radnje.

U skladu s tim, radnja učinjenja ovog krivičnog djela počinje primjenom sile ili prijetnje prema oštećenom ili njemu bliskoj osobi. Sila, u smislu ovog krivičnog djela, je upotreba svake snage, a u praksi je to obično upotreba fizičke snage. Pod silom se, međutim, podrazumijevaju i upotreba hipnoze ili omamljujućih sredstava, a u cilju da se osoba protiv svoje volje dovede u besvjesno stanje ili da se onesposobi za otpor.

Upotreba sile ne mora uvijek biti takva da ostavlja tragove na tijelu oštećenog, ali mora biti takva da je pogodna da savlada otpor i izravno omogući obljubu, odnosno drugu spolnu radnju.

Otpor oštećenog mora biti ozbiljan, što znači da je rezultat ozbiljne odluke da se izbjegne spolni akt ili druga spolna radnja. Prividan otpor, koji se pruža zbog stida ili nekih drugih razloga, ne treba smatrati ozbiljnim otporom, koji se traži u smislu postojanja ovog krivičnog djela.

Ovo krivično djelo, prema zakonskoj formulaciji, ne pravi razliku između osoba u bračnoj zajednici od onih koje nisu u bračnoj zajednici, što znači da je djelo moguće i u bračnoj zajednici.

Nadalje, djelo ne pravi razliku (kao ranije) ni kod oštećenog, odnosno pasivnog subjekta. Dok je ranije to morala biti osoba ženskog spola, danas to nije uvjet za postojanje djela.

Krivično djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinitelja da se upotrebom sile savladava ozbiljan otpor druge osobe.

Ovo krivično djelo spada u vlastoručna krivična djela, što znači da ga može ostvariti samo pojedinac samostalno, tako da kod ovog krivičnog djela nije moguće saučinjenje, niti neizravno učinjenje.

U stavovima 2, 3, 4. i 5. dati su kvalificirani oblici djela razvrstani s obzirom na svojstvo oštećenog, način učinjenja djela, nastupjele posljedice i sl.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi – izuzimanje bioloških tragova sa lica mjesta, npr. dlake, krv, ostaci kože i sl.), ljekarski pregled oštećenog radi evidencije ozljeda (zapisnik i medicinska dokumentacija), uzimanje brisa i utvrđivanje prisustva spermatozoida učinitelja u tijelu ili na tijelu žrtve, uzimanje nespornih uzoraka dlake, krvi, kože i sl. od oštećenog ili učinitelja (zapisnik), a u slučaju potrebe DNK analiza, te medicinsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti događaja, a posebno upotrebe sile ili prijetnje, te načina obljube ili poduzimanja neke druge spolne radnje), saslušanje svjedoka (okolnosti: /kao prethodno/, naročito mjesta, vremena i načina učinjenja djela).

Obljuba nad nemoćnom osobom

Član 194. KZRS

(član 204. KZFBiH, član 201. KZBDBiH)

- (1) Ko nad drugom osobom izvrši obljubu ili drugu spolnu radnju iskoristivši njenu psihičku bolest, nedovoljnu duševnu razvijenost, drugu duševnu poremećenost, nemoć ili kakvo drugo stanje te osobe usljed kojeg ona nije sposobna za otpor, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (2) Ako je krivično djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema maloljetniku, ili na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili je istom prilikom učinjeno više

djela od više učinitelja, ili je nastupila teška tjelesna ozljeda, teško narušavanje zdravlja ili trudnoća nemoćne ženske osobe, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

- (3) Ako je usljed djela iz stava 1. ovog člana nastupila smrt osobe prema kojoj je djelo učinjeno, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.
- (4) Ako je usljed djela iz stava 2. ovog člana nastupila smrt osobe prema kojoj je djelo učinjeno, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo se sastoji u obljudi ili vršenju neke druge spolne radnje nad drugom osobom (ženskog ili muškog spola) iskorištavanjem nekog stanja u kojem se ta osoba nalazi, a usljed kojeg ona nije sposobna za otpor. Stanje koje se u smislu ovog krivičnog djela može iskoristiti je psihička bolest, nedovoljna duševna razvijenost ili druga duševna poremećenost (što se uvijek utvrđuje vještačenjem), nemoć i kakvo drugo stanje osobe zbog kojeg ona nije sposobna za otpor.

Psihička bolest je bolest cerebralnog nervnog sistema, koja se ispoljava u patološkim poremećajima i procesima psihičkih funkcija.

Nedovoljna duševna razvijenost je ono stanje koje odgovara uzrastu djeteta do 14 godina. Takva osoba, zbog nedovoljne duševne razvijenosti, nije sposobna da slobodno i valjano odluči o stupanju u seksualne odnose ili vršenje neke druge spolne radnje, pa zato za postojanje djela nije od utjecaja da li se djelo dogodilo sa njenim pristankom ili ne.

Pod drugim duševnim poremećajima treba podrazumijevati privremenu duševnu poremećenost za vrijeme sna, izazvanu trovanjem alkoholom ili upotrebom raznih omamljujućih sredstava i sl.

Oblik vinsti je umišljaj, koji treba obuhvatiti i svijest da se obljuba ili druga spolna radnja vrši nad osobom koja nije sposobna za pružanje otpora usljed nekog od navedenih stanja. U stavovima 2. i 3. jasno su dati kvalificirani oblici ovog krivičnog djela, koje odlikuju posljedice i način učinjenja krivičnog djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 193, prikupljanje drugih podataka i dokaza (za oštećenog dokumentaciju iz koje je vidljivo da se radi o psihički bolesnoj osobi ili osobi nedovoljne duševne razvijenosti ili, pak, o nekoj drugoj stalnoj ili privremenoj bolesti ili stanju zbog kojeg je ta osoba nesposobna za otpor učinitelju, (2) za maloljetnika rodni list, u slučaju ozljeđivanja medicinska dokumentacija, u slučaju trudnoće nalaz ginekologa, vještačenje po vještaku medicinske struke (nalaz i mišljenje vještaka), (3) i (4) tjelesni pregled i obdukcija leša (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti događaja, posebno mjesta i vremena, te načina obljube), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Spolno nasilje nad djetetom

Član 195. KZRS

(član 207. KZFBiH, član 204. KZBDBiH)

- (1) Ko izvrši obljubu ili drugu spolnu radnju s djetetom, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (2) Ko izvrši nasilnu obljubu ili drugu spolnu radnju s djetetom (član 195) ili s nemoćnom osobom (član 194), kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

- (3) Ako djelo iz st. 1. i 2. ovog člana izvrši nastavnik, odgojitelj, staratelj, usvojitelj, ljekar, vjerski službenik ili druga osoba zloupotrebom svog položaja prema djetetu koje mu je povjereno radi učenja, odgoja, čuvanja ili njege, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od pet do petnaest godina.
- (4) Ako je djelo iz st. 1, 2. i 3. ovog člana izvršeno na naročito svirepi ili naročito ponižavajući način, ili je istom prilikom učinjeno više djela od više učinitelja, ili postoji velika nesrazmjera u zrelosti i uzrastu između učinitelja i žrtve, ili je usljed djela nastupila teška tjelesna ozljeda, teško narušavanje zdravlja ili trudnoća silovane ženske osobe, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.
- (5) Ako je usljed djela iz st. 1. do 4. ovog člana nastupila smrt djeteta, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom štite se maloljetnici koji nisu navršili 14 godina od obljube ili neke druge spolne radnje. Krivičnopravna zaštita seksualnog integriteta djece do 14 godina zasniva se na saznanjima o njihovoj nedovoljnoj duševnoj razvijenosti, zbog čega se pretpostavlja da nisu u stanju samostalno donositi odluke u tom pogledu. U skladu s tim, pristanak djeteta koje nije navršilo četrnaest godina na obljubu ili neku drugu spolnu radnju nema utjecaja na postojanje ovog krivičnog djela.

Oblik vinosti je umišljaj, koji mora obuhvatiti i svijest da se obljuba ili druga spolna radnja vrši nad osobom koja nije navršila 14 godina.

I ovo krivično djelo spada u tzv. vlastoručna krivična djela, koja može ostvariti pojedinac samostalno i kod kojih nije moguće saučinjenje ili neizravno učinjenje.

U stavovima 2, 3, 4. i 5. ovog člana dati su kvalificirani oblici osnovnog djela, a oni su razvrstani po načinu učinjenja djela, svojstvu učinitelja, te vrsti i težini nastupjelih posljedica.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi – izuzimanje bioloških tragova, npr. dlake, sluzi, krvi, kože i sl. radi DNK analize), tjelesni pregled – ginekološki pregled pasivnog subjekta (zapisnik i medicinska dokumentacija), medicinsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** u slučaju teških tjelesnih ozljeda ili trudnoće pasivnog subjekta odgovarajuće medicinsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), **(5)** u slučaju smrti obavezan pregled i obdukcija tijela djeteta (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti poduzimanja obljube ili druge spolne radnje od učinitelja, kada, gdje i kako), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Trgovina ljudima radi vršenja prostitucije

Član 198. KZRS

(član 210. KZFBiH, član 207. KZDBiH)

- (1) Ko radi zarade ili druge koristi navodi, potiče ili namamljuje drugog na pružanje seksualnih usluga, ili na drugi način omogući njegovu predaju drugome radi pružanja seksualnih usluga, ili na bilo koji način učestvuje u organiziranju ili vođenju pružanja seksualnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ko radi zarade ili druge koristi silom ili prijetnjom upotrebe sile ili nanošenja značajne štete drugog prinudi ili prevarom navede na pružanje seksualnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

- (3) Kaznom iz stava 2. kaznit će se i ko radi zarade ili druge koristi, na način naveden u prethodnom stavu, koristeći tešku situaciju proisteklu iz boravka neke osobe u stranoj zemlji, prinudi ili navede tu osobu na pružanje seksualnih usluga ili radi njenog navođenja na to profesionalno angažira drugu osobu.
- (4) Ako su djela iz prethodnih stavova učinjena prema djetetu ili maloljetniku, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina.
- (5) Za postojanje djela iz ovog člana nije značajno da li se osoba koja se prinuđava, navodi ili podvodi već ranije bavila prostitucijom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Osnovni oblik djela postoji kada se druga osoba, radi zarade, navodi, potiče ili namamljuje na pružanje seksualnih usluga ili kada se na drugi način omogući njena predaja drugome radi pružanja seksualnih usluga ili na bilo koji način učestvuje u organiziranju ili vođenju pružanja seksualnih usluga. Prema tome, radnja učinjenja alternativno je određena, tako da je za postojanje djela dovoljno poduzeti bilo koju zakonom određenu radnju.

Pod navođenjem, poticanjem ili namamljivanjem druge osobe na pružanje seksualnih usluga treba podrazumijevati sve one radnje kojima se druga osoba potiče na pružanje seksualnih usluga, odnosno one radnje kojima se kod druge osobe stvara ili učvršćuje odluka da se bavi pružanjem seksualnih usluga. Pri tome nije bitno da li se ta osoba već bavila vršenjem seksualnih usluga ili ne, jer je zakonodavac inkriminirao samu radnju navođenja, poticanja ili namamljivanja drugog na pružanje seksualnih usluga.

Pod omogućavanjem predaje pasivnog subjekta drugome radi pružanja seksualnih usluga trebalo bi podrazumijevati stvaranje uvjeta za vršenje seksualnih usluga između tih osoba, npr. osiguranje prostorije za vršenje seksualnih usluga,

dovođenje pasivnog subjekta na određeno mjesto, posredovanje između tih osoba itd.

Prema tome, inkriminirana je bilo kakva uloga u organizaciji i vođenju poslova prostitucije (npr. organizacija ili vođenje noćnih barova, klubova, javnih kuća, različitih agencija za pratnju na službenim putovanjima ili za pratnju na turističkim putovanjima i sl.).

Bitan element djela je da se navedene radnje poduzimaju radi vlastite zarade – u novcu ili nekoj drugoj robi, odnosno u nekom drugom vidu. Pri tome nije od značaja da li je i pasivni subjekt također ostvario neku zaradu.

Učinitelj djela može biti svaka osoba, a pasivni subjekt mora biti punoljetna osoba ženskog ili muškog spola.

Pod seksualnim uslugama podrazumijevaju se obljuba i svaka druga spolna radnja kojom se može postići zadovoljavanje spolnog nagona.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavovima 2, 3. i 4. dati su kvalificirani oblici osnovnog djela, razvrstani s obzirom na način učinjenja djela (upotreba sile ili prijetnje), svojstva pasivnog subjekta (maloljetan ili ne), njegove egzistencijalne ili uopće životne situacije (boravak u stranoj zemlji itd.).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretres prostorija (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – evidencije zarada i druge dokumentacije (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), u slučaju posebnih istražnih radnji (CD i transkripti razgovora ili dokumentacija i videomaterijal nastao

praćenjem i tehničkim snimanjem), **(4)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (za dijete ili maloljetnika rodni list i dr.).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: ko, kada i kako, posebno načina i mjesta privođenja), saslušanje svjedoka (na okolnosti: ko, kada i gdje, posebno mjesta i načina učinjenja djela od učinitelja).

GLAVA DVADESETA KRIVIČNA DJELA PROTIV BRAKA I PORODICE

Rodoskrvnuće Član 201. KZRS (član 213. KZFBiH, član 210. KZBDBiH)

- (1) Ko izvrši obljubu sa srodnikom po krvi u ravnoj liniji ili sa bratom, odnosno sa sestrom, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine ili novčanom kaznom.
- (2) Ko djelo iz stava 1. izvrši sa djetetom ili maloljetnikom, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Prema žrtvi djela iz stava 2. koja je u vrijeme učinjenja djela bila maloljetna neće biti primijenjene krivične sankcije. Ovo vrijedi i u slučaju kada je djelo nastavljeno nakon što je žrtva postala punoljetna.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Rodoskrvnuće je dobrovoljna obljuba između srodnika po krvi, pa su razlozi njegovog inkriminiranja uglavnom moralne i zdravstvene prirode.

Osnovni oblik djela inkriminira obljubu između srodnika u ravnoj liniji, do bilo kojeg stepena, i u pobočnoj liniji do drugog stepena, odnosno sa rođenim bratom ili rođenom sestrom.

Prema zakonskom opisu djela, za učinjenje djela neophodno je učestće dviju osoba, tako da ne možemo govoriti o učiniteљу i pasivnom subjektu, nego o dvoje učinitelja. Bitno je da se radi o dvoje punoljetnih učinitelja koji su u određenom krvnom srodstvu.

Djelo će postojati i onda kada učinitelji imaju samo jednog zajedničkog roditelja (brat ili sestra po majci ili po ocu).

Radnja učinjenja kod ovog krivičnog djela određena je kao obljava, što znači da vršenje nekih drugih spolnih radnji ne predstavlja ovo krivično djelo.

Kvalificirani oblik ovog djela postoji ako je djelo učinjeno sa djetetom ili maloljetnikom.

Međutim, da bi se izbjeglo kažnjavanje maloljetnika, zakonodavac je dodao stav 3.a, i prema toj odredbi maloljetnik neće biti kažnjen ni ako se taj odnos nastavi i nakon punoljetstva. Zato u svakom konkretnom slučaju imamo jednog osumnjičenog, odnosno optuženog, a to je punoljetna osoba.

Oblik vinosti je umišljaj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: kao i kod ostalih krivičnih djela gdje je predmet krivičnog djela obljava.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti obljuje, naročito dobrovoljnosti tog odnosa, a posebno vrste i stepena srodstva učinitelja i oštećenog), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Oduzimanje maloljetnika

Član 205. KZRS

(član 217. KZFBiH, član 214. KZBDBiH)

- (1) Ko maloljetnika protupravno zadrži ili oduzme od roditelja, usvojitelja, staratelja ili od ustanove, odnosno od osoba kojima je povjeren, ko ga zadržava ili sprečava da bude kod osobe koja ima pravo na njega, ili onemogućava izvršenje odluke kojom je maloljetnik povjeren određenoj osobi, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.

- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno iz koristoljublja ili drugih niskih pobuda ili je usljed djela teže ugroženo zdravlje, odgoj ili školovanje maloljetnika, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Učinitelja djela iz stava 1. i 2. ovog člana koji dobrovoljno preda maloljetnika osobi ili ustanovi kojoj je on povjeren ili omogućiti izvršenje odluke o povjeravanju maloljetnika sud može osloboditi kazne.
- (4) Pri izricanju uvjetne osude za djelo iz st. 1. i 2. ovog člana sud može učinitelju odrediti obavezu da u određenom roku preda maloljetnika osobi ili ustanovi kojoj je maloljetnik povjeren ili da omogućiti izvršenje odluke kojom je maloljetnik povjeren određenoj osobi ili ustanovi.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja ovog krivičnog djela određena je kao zadržavanje ili oduzimanje maloljetnika. Pod zadržavanjem se podrazumijeva svaka radnja kojom se prekida ili onemogućava faktičko vršenje prava ovlaštenih osoba na staranje o maloljetniku. Za postojanje ovog djela dovoljno je da učinitelj spriječi, na bilo koji način i u bilo koje vrijeme, povratak maloljetnika osobi koja je, izvršnom sudskom ili odlukom centra za socijalni rad, ovlaštena da se o njemu stara. Najčešći primjeri iz prakse su slučajevi kada otac ili majka odvedu dijete, jer im je taj kontakt odobren sudskom presudom ili odlukom centra za socijalni rad, a potom ga ne vrate roditelju kojem je dijete inače povjeren na smještaj, čuvanje i odgoj.

Radnje učinjenja su različite: da se dijete drži zatvoreno u stanu ili nekoj prostoriji, da se dijete nagovori da se ne vraća i sl. Zadržavanje u smislu ovog krivičnog djela postoji i kada je maloljetnik dao inicijativu da ostane kod te osobe.

Oduzimanje maloljetnika znači njegovo protupravno odvođenje od osoba koje su ovlaštene da se o njemu staraju, tako da one više nemaju faktičku mogućnost da to čine. Oduzimanje se

može izvršiti na različite načine, kao što su prinuda, obmana i sl. Djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest o protupravnosti radnje učinjenja.

Teži ili kvalifikatorni oblik djela postoji ako je osnovni oblik djela izvršen iz koristoljublja ili drugih niskih pobuda ili ako je usljed djela teže ugroženo zdravlje, odgoj ili školovanje maloljetnika.

Pod koristoljubljem treba podrazumijevati namjeru da se krivičnim djelom ostvari neka korist, bilo materijalna ili nematerijalna, sadašnja ili buduća korist. Smatrat će se da je djelo učinjeno iz koristoljublja ako je izvršeno da bi učinitelj koristio maloljetnika kao radnu snagu ili da bi ga koristio za prosjačenje i sl.

Što su niske pobude, u smislu ovog krivičnog djela, odlučuje sud u svakom konkretnom slučaju, a obično su one izraz ego-centrizma, mržnje, želje za osvetom i sl.

Međutim, i druge pobude mogu predstavljati ovu kvalifikatornu okolnost, kao što je to odvođenje djeteta radi vršenja obljube i sl.

Teži oblik djela postoji kada je osnovnim djelom teže ugroženo njegovo zdravlje, školovanje ili odgoj. Teže ugrožavanje zdravlja postoji onda kada je dijete takvog zdravstvenog stanja da mu je potrebna stalna ljekarska njega i pomoć, a učinitelj ga odvede u mjesto gdje nema nikakve zdravstvene ustanove ili gdje nema odgovarajuće zdravstvene ustanove. Teže ugrožavanje školovanja postojat će kada je učinitelj djela dijete odveo u mjesto gdje nema škole ili je ona kilometrima daleko od adekvatne prometne linije itd.

Subjektivnu stranu djela čini umišljaj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (presuda ili rješenje sa klauzulom pravosnažnosti, kojom je dijete povjereno na

smještaj, čuvanje ili odgoj jednom od roditelja, nekoj ustanovi ili trećoj osobi, službeni izvještaj policije ili centra za socijalni rad da se dijete nalazi na nekom drugom mjestu).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog – roditelja kojem je dijete povjereno (na okolnosti: koji organ i kada mu je dijete povjerio na čuvanje i odgoj, na koji je način učinitelj došao do djeteta, kada i kuda je odveo dijete, od kada ga nije vratio itd.), saslušanje svjedoka i socijalnog radnika na iste okolnosti.

Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici

Član 208. KZRS

(član 222. KZFBiH, član 218. KZBDBiH)

- (1) Ko primjenom nasilja, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesni integritet ili psihičko zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je pri učinjenju djela iz stava 1. ovog člana upotrijebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno da tijelo teško ozlijedi ili zdravlje naruši, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (3) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila teška tjelesna ozljeda ili teško narušavanje zdravlja ili ako su ona činjena prema maloljetniku, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.
- (4) Ako je usljed djela iz prethodnih stavova nastupila smrt člana porodice ili porodične zajednice, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina.
- (5) Ko liši života člana porodice ili porodične zajednice kojeg je prethodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina.
- (6) Pod porodicom ili porodičnom zajednicom u smislu ovog djela podrazumijevaju se i bivši supružnici i njihova djeca, kao i roditelji bivših supružnika.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja ovog krivičnog djela određena je posljedicom, što znači da će djelo postojati nezavisno od toga koji je oblik nasilja primijenjen (sila, drsko ili bezobzirno ponašanje), ako je time ugrožen mir, tjelesni integritet ili psihičko zdravlje člana porodice ili porodične zajednice. Najčešće se radi o upotrebi fizičke sile (udaranje, guranje, šamaranje, čupanje za kosu, nanošenje lakih tjelesnih ozljeda i sl.). Međutim, radnja učinjenja može se sastojati u vršenju psihičkog, emocionalnog, ekonomskog ili duhovnog nasilja.

Pod drskim ili bezobzirnim ponašanjem moglo bi se podrazumijevati svako ono ponašanje koje odstupa od uobičajenog postupanja u porodičnim odnosima, npr. grub i bahat odnos prema članovima porodice, odnosno ponašanje koje ukazuje na očitu netrpeljivost učinitelja prema članovima svoje porodice, odnosno porodične zajednice.

Krivično djelo je novo u Krivičnom zakonu RS i specifično u pogledu svojih subjekata. Naime, učinitelj i pasivni subjekt moraju biti osobe iz iste porodice, odnosno porodične zajednice. Porodicu čine bračni drugovi i njihova djeca, dok porodičnu zajednicu čine razvedeni bračni drugovi (bivši supružnici), njihova djeca i roditelji bračnih drugova.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavu 2. dat je kvalificirani (teži) oblik djela, kada je učinitelj upotrijebio oružje ili neko drugo sredstvo prikladno da tijelo teško ozlijedi ili zdravlje naruši. Pod oružjem se podrazumijeva kako vatreno tako i hladno oružje. Primjeri opasnih oruđa prikladnih da tijelo teško tjelesno ozlijede su: sjekira, čekić, lopata, vile i sl. Pod drugim sredstvima podrazumijevaju se: bejzbol palica, kolac, staklena flaša, kamen i sl.

U stavu 3. dat je još jedan kvalificirani oblik ovog djela, a kvalifikatorne okolnosti predstavljaju teška tjelesna ozljeda i okolnost da je djelo učinjeno prema maloljetniku.

U stavu 4. dat je sljedeći kvalificirani oblik djela kada je usljed djela iz prethodnih stavova nastupila smrt pasivnog subjekta. Pri tome nije važno da li je smrt nastupila kao rezultat djelovanja učinitelja ili je on uzrokovao smrt pasivnog subjekta ili je smrt nastupila kao rezultat aktivnosti samog pasivnog subjekta. Drugim riječima, djelo postoji i kada je smrt nastupila dok se pasivni subjekt pokušavao spasiti od nasilja ili kada je pasivni subjekt, ne mogavši se zaštititi od nasilja, izvršio samoubištvo. Krivična odgovornost učinitelja u tom slučaju se cijeni u smislu odredbe čl. 17. KZRS (odgovornost za težu posljedicu). U stavu 5. se radi o ubistvu s umišljajem člana svoje porodice ili porodične zajednice koga je učinitelj prethodno zlostavljao (jedan oblik teškog ubistva), za što je predviđena najstrožija kazna.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretres stana i drugih prostorija učinitelja (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje oružja ili opasnog oruđa kojim je djelo učinjeno (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), ljekarsko uvjerenje za oštećenog, vještačenje tjelesnih ozljeda (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (za maloljetnika rodni list), ako se radi o narušavanju psihičkog zdravlja pasivnog subjekta obavezno psihijatrijsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** u slučaju smrti pasivnog subjekta pregled i obdukcija tijela (obdukcioni nalaz, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vremena, načina i mjesta učinjenja djela, a posebno da li se isto događalo i ranije, koliko puta, od kada itd.), saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja, a posebno da li se nasilje događalo i ranije).

Izbjegavanje davanja izdržavanja
Član 210. KZRS
(član 223. KZFBiH, član 219. KZDBiH)

- (1) Ko izbjegava davanje izdržavanja za osobu koju je po zakonu dužan izdržavati, a ta dužnost je utvrđena na osnovu izvršne sudske odluke ili izvršne nagodbe pred sudom ili drugim nadležnim organom, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ako su usljed djela iz stava 1. ovog člana nastupile teške posljedice za izdržavanu osobu, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora do dvije godine i novčanom kaznom.
- (3) Pri izvršenju uvjetne osude sud može učinitelju odrediti obavezu da izmiri dospjele obaveze i da uredno daje izdržavanje.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Osnovnim oblikom djela inkriminirano je izbjegavanje davanja izdržavanja za osobu koju je učinitelj, po zakonu, dužan izdržavati, a ta je dužnost utvrđena na osnovu izvršne sudske odluke ili izvršne nagodbe pred sudom ili drugim nadležnim organom.

Dakle, radnja učinjenja je određena kao izbjegavanje (a ne neplaćanje) davanja izdržavanja. Izbjegavanje je objektivno-subjektivna kategorija koja pretpostavlja mogućnost davanja izdržavanja i svjesno izbjegavanje te obaveze. Izbjega-

vanje davanja izdržavanja može se manifestirati kao aktivno činjenje ili propuštanje određenog činjenja sa ciljem da se trajno ili privremeno onemogući realiziranje odluke o izdržavanju.

U praksi su to obično aktivna činjenja, kao što su: stvarno ili fiktivno otuđenje imovine, promjena mjesta boravka ili prebivališta, prikrivanje izvora prihoda i sl. Međutim, izbjegavanje davanja izdržavanja postojat će i onda kada učinitelj odbije ponuđeno zaposlenje, koje odgovara njegovoj stručnoj spremi ili takvo slično zaposlenje.

S obzirom na to da je radnja učinjenja kod ovog krivičnog djela određena kao izbjegavanje davanja izdržavanja, neće svako nedavanje izdržavanja predstavljati radnju učinjenja kod ovog krivičnog djela, već samo svjesno i namjerno propuštanje da se to učini, iako je učinitelj bio u mogućnosti da daje izdržavanje.

Zato je u svakom pojedinačnom slučaju potrebno utvrditi ovu mogućnost učinitelja. Prema tome, ako učinitelj nije u mogućnosti da daje izdržavanje, ovo krivično djelo neće postojati.

Djelo postoji i kada učinitelj plaća manji iznos od dosuđenog, a u mogućnosti je da plaća cio iznos.

Djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem.

Ako neko ima obavezu da daje izdržavanje za suprugu i dvoje djece, nedavanjem izdržavanja on čini onoliko krivičnih djela koliko ima oštećenih (idealni stjecaj).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (presuda ili sudska nagodba s klauzulom izvršnosti, rješenje ili ugovor o radu sa učinitelja, ili rješenje o nekom njegovom privatnom obrtu / odobrenje za rad/, obračun zarade, podaci o njegovoj imovi-

ni i sl., ako je otuđio imovinu – ugovor o prijenosu vlasništva, rješenje suda o prinudnom izvršenju, zapisnik suda o pljenidbi stvari i sl.).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenih (na okolnosti: da učinitelj ne plaća izdržavanje i od kada, posebno zašto to ne čini, odnosno ima li objektivnih mogućnosti za to), saslušanje svjedoka (na iste okolnosti, posebno šta to konkretno učinitelj čini da bi izbjegao plaćanje alimentacije).

GLAVA DVADESET PRVA KRIVIČNA DJELA PROTIV ZDRAVLJA LJUDI

Neovlaštena proizvodnja i promet opojnih droga

Član 224. KZRS

(član 238. KZFBiH, član 232. KZBDBiH)

- (1) Ko neovlašteno proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili ko radi prodaje kupuje, drži ili prenosi, ili ko posreduje u prodaji ili kupovini ili na drugi način neovlašteno stavlja u promet materije ili pripravke koji su proglašeni opojnim drogama, kaznit će se kaznom zatvora od tri do deset godina.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno od više učinitelja, ili je učinitelj ovog djela organizirao mrežu preprodavaca ili posrednika, ili je za izvršenje djela iskoristio dijete ili maloljetnika, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od pet do petnaest godina.
- (3) Ko neovlašteno pravi, nabavlja, posjeduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili materije za koje zna da su namijenjene proizvodnji opojnih droga, kaznit će se kaznom zatvora od tri do pet godina.
- (4) Učinitelja koji prijavi od koga nabavlja opojne droge, sud može blaže kazniti ili osloboditi kazne.
- (5) Opojne će se droge i sredstva za njihovo spravljanje oduzeti.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Pod opojnom drogom podrazumijeva se svaka materija prirodnog ili sintetičkog porijekla, uključujući i psihotropne materije, uvrštena u listu opojnih droga i psihotropnih materija (Službeni glasnik BiH, br. 8/06).

Djelo čini onaj ko proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili ko radi prodaje kupuje, drži ili prenosi, ili ko posreduje u prodaji ili kupovini ili na drugi način neovlašteno stavlja u promet materije

ili pripravke koji su proglašeni opojnim drogama. Svi pojmovi koji čine obilježje osnovnog djela su razumljivi sami po sebi.

Smatramo da je neophodno objasniti samo pojmove proizvodnje i prerade, mada su i oni u velikoj mjeri određeni i jasni. Primjera radi, kod opojne droge marihuane proizvodnja počinje sijanjem sjemena u zemlju, s obzirom na to da je u praksi bilo slučajeva da se i samo nabavljanje sjemena označavalo kao početak procesa proizvodnje.

Prerada je već tehnološki proces kojim se iz prirodnih ili sintetičkih materija dobija opojna droga.

Djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem.

Osim radnji dokazivanja kod ovih krivičnih djela uvijek je neophodno provesti otvaranje dokaza (čl. 135. ZKP-a) i narediti vještačenje pronađenih materija kako bi se na egzaktn način utvrdilo da li se uopće radi o opojnoj drogi i o kojoj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretres stana i drugih prostorija (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – droge ili druge psihotropne materije, **(3)** oprema, materijal ili materije namijenjene proizvodnji opojnih droga (potvrda o privremenom oduzimanju i predmeti), otvaranje privremeno oduzetih predmeta (zapisnik o otvaranju i fotodokumentacija), vještačenje droge (nalaz i mišljenje vještaka), za slučaj da su provođene posebne istražne radnje (CD i pisani transkripti).
Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti vrste droge, načina njenog nabavljanja i prodaje – kupovine, količine, koliko je puta svjedok kupio drogu od osumnjičenog).

Omogućavanje uživanja opojnih droga
Član 225. KZRS
(član 239. KZFBiH, član 233. KZBDBiH)

- (1) Ko drugog navodi na uživanje opojne droge, ili mu daje opojnu drogu da je uživa on ili druga osoba, ili stavi na raspolaganje prostorije radi uživanja opojne droge, ili na drugi način omogućuje drugom da uživa opojnu drogu, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema djetetu, maloljetniku, duševno poremećenoj osobi ili prema više osoba ili ako je ono izazvalo naročito teške posljedice, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do deset godina.
- (3) Opojne će se droge oduzeti.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Sve što je rečeno kod prethodnog krivičnog djela o opojnim drogama važi i kod ovog krivičnog djela, koje se od prethodnog razlikuje u tome da ovdje učinitelj navodi drugu osobu da uživa opojne droge (nagovara, stimulira i sl.) ili mu se opojna droga daje da je lično uživa on ili neko drugi, odnosno drugoj osobi se stavljaju na raspolaganje prostorije za uživanje opojne droge ili sredstva za uživanje droge itd.

Prema tome, sankcioniraju se radnje kojima se drugi navode na uživanje opojnih droga ili im se stvaraju uvjeti za uživanje opojnih droga na način da im se osigura prostor za to ili sredstva za uživanje opojnih droga.

I ovo djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem.

Pod prostorijama se podrazumijevaju kako zatvoreni prostori (kuće, stanovi, lokali, automobili i sl.) tako i otvorene prostorije (dvorišta, bašte i sl.).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretres stana i drugih prostorija (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – opojne droge, sredstava za uživanje (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), vještačenje oduzete droge i sredstava (nalaz i mišljenje vještaka), **(2)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (medicinskih ili nadležnog centra za socijalni rad, iz kojih je vidljivo da se radi o duševno poremećenoj osobi, rodni list za dijete ili maloljetnika).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: gdje i kad mu je osumnjičeni dao ili omogućio uživanje opojne droge i na koji način, o kojoj vrsti droge se radilo, o kojoj količini, da li se to i ranije događalo, kada i koliko puta itd.), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

GLAVA DVADESET DRUGA KRIVIČNA DJELA PROTIV PRAVA IZ RADNIH ODNOSA I SOCIJALNOG OSIGURANJA

Povreda osnovnih prava radnika Član 226. KZRS (član 280. KZFBiH, član 274. KZBDBiH)

Ko se svjesno ne pridržava zakona, drugog propisa ili kolektivnog ugovora o zasnivanju ili prestanku radnog odnosa, o plaći i njenim naknadama, radnom vremenu, odmoru ili odsustvu, o posebnoj zaštiti na radu žena, omladine i invalida ili o zabrani prekovremenog ili noćnog rada i time povrijedi, uskrati ili ograniči radniku pravo koje mu pripada, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Zaštitni objekt ovog krivičnog djela su osnovna prava radnika iz radnog odnosa, kao što su: zasnivanje ili prestanak radnog odnosa, plaća i njene naknade, radno vrijeme, odmori i odsustva, posebna zaštita na radu žena, omladine i invalida, te zabrane prekovremenog i noćnog rada.

Ostala prava radnika predmet su drugih krivičnih djela iz ove glave.

Radnja ovog krivičnog djela ima blanketni karakter, jer svojom dispozicijom upućuje na primjenu odgovarajućih zakonskih i drugih propisa kojima se reguliraju navedena pitanja – prava radnika (zakon o radu, kolektivni ugovori, statuti, pravilnici i sl.).

Krivično djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem, koji podrazumijeva svijest o tome da radnik ispunjava uvjete za ostvarenje nekog od navedenih prava, ali se unatoč tome ne

primjenjuje ili pogrešno primjenjuje odgovarajuće pravo radnika.

Učinitelj djela može biti samo ona osoba koja odlučuje o navedenim pravima radnika, odnosno osoba koja u djelokrugu svog rada ima obavezu da primjenjuje propise o pravima iz radnog odnosa (direktor, ali i sekretar firme, ili referent za radne odnose i sl.).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – rješenja ili ugovora o radu za učinitelja, dokumentacije o zasnivanju ili prestanku radnog odnosa radnika, dokumentacije o plaćama radnika i drugim nabrojanim pravima (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokazi o neplaćenim doprinosima).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenih – radnika (na okolnosti: koje ili koja prava su im povrijeđena, na koji način, koliko to traje, odnosno od kada /zatražiti dokaze o tome/), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Nepoduzimanje mjera zaštite na radu

Član 230. KZRS

(član 285. KZFBiH, član 279. KZBDBiH)

- (1) Osoba odgovorna za preduzimanje mjera zaštite na radu koja se svjesno ne pridržava zakona ili drugih propisa o mjerama zaštite na radu, usljed čega nastupi opasnost za život ili zdravlje radnika, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Pri izricanju uvjetne osude sud može učinitelju odrediti obavezu da u određenom roku postupi po propisima i mjerama zaštite na radu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom sankcionirano je svjesno nepridržavanje zakona ili drugih propisa o mjerama zaštite na radu koje dovode do nastupanja konkretne opasnosti za život ili zdravlje radnika.

Osnovni propis koji regulira ovu oblast je Zakon o zaštiti na radu, a pored njega postoji još čitav niz drugih propisa i podzakonskih akata, koji upotpunjuju blanketni karakter ove norme, odnosno blanketni karakter ovog krivičnog djela.

U svakom pojedinačnom slučaju neophodno je utvrditi da mjere zaštite na radu nisu poduzete i da je time stvorena konkretna opasnost za život ili zdravlje radnika.

Djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija i skica lica mjesta, tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – rješenja ili ugovora o radu za odgovornu osobu – osumnjičenog (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (rješenje inspekcije za otklanjanje prethodnih nedostataka, zapisnik inspektora rada i dr.).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti o kojim mjerama zaštite na radu se radi, šta je to bilo obavezno, a u praksi nije postojalo, ko je bio zadužen za to, koja je to konkretna opasnost za život ili zdravlje ljudi nastupila i u čemu se ona ogleda), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

GLAVA DVADESET TREĆA KRIVIČNA DJELA PROTIV IMOVINE

Krađa

Član 231. KZRS

(član 286. KZFBiH, član 280. KZBDBiH)

- (1) Ko oduzme tuđu pokretninu u namjeri da njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugom protupravnu imovisku korist, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako vrijednost ukradene stvari ne prelazi iznos od 200 KM, a učinitelj je postupao s ciljem pribavljanja male imovinske koristi, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo krađe definira se kao oduzimanje tuđe pokretne u namjeri da se njenim prisvajanjem za sebe ili drugog pribavi protupravna imovinska korist.

Ovo je opći pojam krađe, koji obuhvata osnovne elemente koji su zajednički za sve oblike ovog krivičnog djela: 1. radnja oduzimanja, 2. tuđa pokretnina, 3. namjera pribavljanja protupravne imovinske koristi za sebe ili drugog.

Radnja učinjenja sastoji se u oduzimanju tuđe pokretne. Kod nas je u teoriji, ali i sudskoj praksi, prihvaćena teorija aprehenzije, prema kojoj je oduzimanje učinjeno u onom trenutku kada je prekinuto ranije, a zasnovano svoje vlastito pritežanje na stvari (oduzimanje je izvršeno, a time je i krivično djelo krađe svršeno, npr. kada učinitelj stvar uzme i stavi u džep, a još ne napusti prostoriju u kojoj je poduzeo ovu radnju).

Oduzimanje se vrši obično tajno, ali može i javno, u prisustvu

drugih osoba, pa i samog oštećenog (npr. učitelj uzme mobilni telefon od oštećenog, pod izgovorom da pošalje SMS-poruku, a zatim se udalji s telefonom). Oduzimanje se može učiniti i korištenjem neke dresirane životinje, mehaničkih naprava i sl.

Predmet ovog krivičnog djela može biti samo pokretnina – stvar koja se može pomjeriti, odnosno stvar koja se može odnijeti, uključujući proizvedenu ili sakupljenu energiju za davanje svjetlosti, toplote ili kretanja, telefonski impulsi.

Predmetom krađe mogu biti i one stvari koje su sastavni dio neke nepokretnine, kao što su vrata i prozori na kući, radijatori i sl., odnosno stvari koje se mogu odvojiti od glavne stvari, tj. demontirati bez promjene njihove materije.

Zemljište u pravilu ne može biti predmet krađe, ali dio zemljišta, kao iskopan pijesak ili šljunak ili zemlja, može, kao i plodovi sa zemljišta.

Predmetom krađe mogu biti i isprave pomoću kojih se može realizirati neka imovinska korist, kao potvrda garderobe o ostavljanju stvari, bjanko barirani ček na donositelja i sl. Pri tome treba imati na umu da sama isprava nema nikakve vrijednosti, ali vrijednost je ono što se njom stječe.

Predmetom krađe mogu biti i vještački dijelovi ljudskog tijela – noga, ruka, oko, zubna proteza itd., pa čak i prirodni dijelovi ljudskog tijela, kao npr. bubreg i sl.

Djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem, koji podrazumijeva svijest da se radi o tuđoj stvari i namjeru da se za sebe ili drugog pribavi protupravna imovinska korist.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija i skica lica mjesta i tragovi), prijedno oduzimanje predmeta – stvari kao predmeta krađe

(potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), u slučaju potrebe prepoznavanje predmeta (zapisnik o prepoznavanju i fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vlasništva nad stvari, njenoj vrijednosti, zatim mjesta, vremena i načina učinjenja djela, da li je stvar pronađena i vraćena, da li oštećeni postavlja odštetni zahtjev ili ne), saslušanje svjedoka (na okolnosti krađe, ali i druge okolnosti kao kod oštećenog).

Teška krađa
Član 232. KZRS
(član 287. KZFBiH, član 281. KZDBiH)

- (1) Ako je krađa učinjena:
 - (1) obijanjem ili provaljivanjem ili drugim savlađivanjem većih prepreka da se dođe do stvari iz zatvorenih zgrada, soba, kasa, ormara, blagajni ili drugih zatvorenih prostora,
 - (2) na naročito opasan ili naročito drzak način,
 - (3) od osobe koja je pri sebi imala kakvo oružje ili opasno sredstvo radi napada ili odbrane,
 - (4) u sastavu grupe ljudi koji su se udružili za vršenje krađa,
 - (5) iskorištavanjem stanja uzrokovanog požarom, poplavom, zemljotresom ili sličnom nepogodom,
 - (6) iskorištavanjem nemoći ili drugog teškog stanja neke osobe,
 - (7) iz mržnje, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.
 - (8) Ako vrijednost ukradene stvari prelazi iznos od 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (2) Ako je ukradena stvar od posebnog historijskog, naučnog ili kulturnog značaja, ili vrijednost ukradene stvari prelazi iznos od 50.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo teške krađe predstavlja kvalificirane oblike krivičnog djela krađe iz čl. 231. KZ RS, koje odlikuju dodatne kvalifikatorne okolnosti, koje se odnose na način i vrijeme učinjenja djela i sl.

Kvalifikatorna okolnost kod ovog krivičnog djela kumulativno se sastoji od dva elementa. Jedan element se odnosi na prostor iz kojeg se vrši krađa, a drugi na način na koji učinitelj otklanja prepreke da bi došao do stvari koje su predmet krađe.

Prvo, krađa mora biti izvršena iz zatvorenog prostora, a to je onaj prostor koji je zatvoren u doslovnom smislu riječi i služi za držanje i čuvanje (pohranjivanje) stvari. Taj prostor može biti nepokretan (zgrade, kuće, sobe, ormari, ograđeni prostori sa zaključanim kapijama i ogradom visokom dva i više metara i sl.), te pokretni (plombirani vagoni na željeznici, zaključani automobili, kamioni, zaključani koferi, razne druge kutije itd.). Drugi kumulativni element je način na koji učinitelj uklanja prepreke da bi došao do stvari koje su predmet krađe. Postoje dva načina, obijanje i provaljivanje.

Obijanje je nasilno otvaranje, pri čemu se fizičkom snagom povređuje materija uređaja za zatvaranje (brave, katanca i sl.). Provaljivanje u smislu ovog krivičnog djela je upadanje u zatvoreni prostor na neuobičajeni način, protiv volje vlasnika (provaljivanjem zida, pravljenjem otvora u zidu, razbijanjem prozorskog stakla, uvlačenjem kroz dimnjak, uvlačenjem kroz mali otvor ili prozor koji se nalazi na visini od dva metra i sl.). O provaljivanju će se raditi kada se prostorija otvori kalauz ključem (izrađen ključ) ili originalnim ključem do koga je učinitelj došao na protupravan način.

Provaljivanjem će se smatrati i dovlačenje, odnosno izvlačenje stvari kroz već postojeći otvor.

Krađa je izvršena na naročito drzak način onda kada je izvršena otimanjem stvari od oštećenog (ženske tašne okačene o rame, tašne iz ruke i sl.), otimanjem novčanika iz ruke u trenutku dok oštećeni nešto plaća ili neke druge stvari koju oštećeni drži u tom trenutku u rukama, skidanje i prisvajanje cipela sa oštećenog koji spava u parku na klupi i sl.). Krađa je izvršena na naročito svirep način onda kada se oštećeni ostavlja u teškoj situaciji (krađa proteze noge ili ruke), krađa uz bezobzirnu zloupotrebu povjerenja oštećenog (prijatelju se iz tašne na putovanju uzme sav novac i vozna - avionska karta tako da ovaj više nema čime nastaviti putovanje, odnosno ne može nastaviti putovanje). Krađa izvršena iz mržnje je krađa koja se vrši samo zato što je neko druge vjeroispovijesti ili rase ili drugaćijeg političkog ili seksualnog opredjeljenja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija i skica lica mjesta, tragovi – brava, katanaca i sl., radi vještačenja), privremeno oduzimanje predmeta krivičnog djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), **(3)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (ako se radi o stvarima od posebnog historijskog, naučnog ili kulturnog značaja dokaz o tome, katalog umjetnina, popis iz muzeja, potvrda nadležnog organa i sl.), po potrebi vještačenje vrijednosti stvari (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vlasništva objekta i stvari, načina učinjenja djela, mjesta i vremena, vrijednosti stvari, da li je stvar pronađena i vraćena, da li postavlja odštetni zahtjev ili ne), saslušanje svjedoka (na okolnosti načina učinjenja djela: ko, kada i gdje).

Razbojništvo
Član 233. KZRS
(član 289. KZFBiH, član 283. KZDBiH)

- (1) Ko upotrebom sile protiv neke osobe ili prijetnjom da će izravno napasti na njen život ili tijelo oduzme tuđu pokretninu u namjeri da njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugom protupravnu imovinsku korist, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (2) Ako je pri učinjenju djela iz stava 1. ovog člana nekoj osobi sa umišljajem nanesena teška tjelesna ozljeda, ili ako je ono učinjeno iz mržnje, ili je djelo učinjeno u sastavu grupe ljudi, ili je upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili ako vrijednost oduzetih stvari prelazi iznos od 50.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od pet do petnaest godina.
- (3) Ako je pri učinjenju krivičnog djela iz stava 1. ovog člana neka osoba s umišljajem lišena života, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo razbojništva je složeno krivično djelo, kao i razbojnička krađa.

Radnja učinjenja sastoji se u oduzimanju tuđe pokretnine upotrebom sile ili prijetnje, koje moraju prethoditi oduzimanju stvari. Kod ovog krivičnog djela sila ili prijetnja predstavljaju sredstva kojima učinitelj sebi omogućava oduzimanje tuđe pokretnine. Po tome se krivično djelo razbojništva i razlikuje od krivičnog djela razbojničke krađe, kod koje se sila, odnosno prijetnja, upotrebljavaju nakon izvršenog oduzimanja tuđe pokretnine (nakon krađe), a sa ciljem da se ukradena stvar zadrži.

Sila ili prijetnja moraju biti usmjerene prema osobi, a ne prema stvari, i moraju biti ozbiljne, jasno izražene i prikladne za savladavanje otpora.

U praksi su mogući slučajevi da jedna osoba upotrebljava silu ili prijetnju, a druga osoba vrši oduzimanje tuđe pokretnine, pa u takvom slučaju obje osobe treba smatrati saučiniteljima krivičnog djela razbojništva. Prema tome, prvi element ovog krivičnog djela je upotreba sile ili ozbiljne prijetnje, koje se upotrebljavaju da bi se savladao otpor oštećenog i od njega potom oduzela neka pokretnina (novac, dragocjenosti ili bilo koja druga pokretnina).

Drugi element ovog složenog krivičnog djela je krađa, odnosno oduzimanje tuđe pokretnine u namjeri da se njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugom protupravna imovinska korist. Ovo je djelo moguće učiniti samo sa umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija i skica lica mjesta i tragovi – izuzimanje bioloških i drugih tragova radi DNK analize ili drugih vještačenja), pretres stana i drugih prostorija na okolnost pronalaska stvari kao predmeta krivičnog djela (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), **(2)** vještačenje po vještaku sudske medicine (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (medicinska dokumentacija o ozljedama oštećenog), **(3)** u slučaju smrti osobe pregled i obdukcija tijela pasivnog subjekta (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički izvještaj i fotodokumentacija), **(2)** vještačenje oružja ili upotrijebljenog opasnog sredstva (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: koja je vrsta sile prema njemu upotrijebljena, kada i kako, zatim šta mu je oduzeto /stvar ili novac/ i koli-

ko, da li su stvari pronađene i vraćene, postavlja li imovinsko-pravni zahtjev prema učinitelju ili ne), saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja).

Razbojnička krađa

Član 234. KZRS

(član 288. KZFBiH, član 282. KZBDBiH)

- (1) Ko je zatečen na djelu krađe, pa u namjeri da ukradenu stvar zadrži, upotrijebi silu protiv neke osobe ili prijetnju da će izravno napasti na njen život ili tijelo, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (2) Ako je pri učinjenju djela iz stava 1. ovog člana nekoj osobi sa umišljajem nanjena teška tjelesna ozljeda, ili ako je ono učinjeno iz mržnje, ili je djelo učinjeno u sastavu grupe ljudi, ili je upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili ako vrijednost ukradenih stvari prelazi iznos od 50.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od pet do petnaest godina.
- (3) Ako je pri učinjenju krivičnog djela iz stava 1. ovog člana neka osoba sa umišljajem lišena života, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Razbojnička krađa postoji kada učinitelj koji je zatečen na djelu krađe upotrijebi silu protiv neke osobe ili prijetnju da će izravno napasti na njen život ili tijelo, a u namjeri da ukradenu stvar zadrži.

Za razliku od razbojništva, gdje prinuda prethodi krađi, kod ovog krivičnog djela sila ili prijetnja se upotrebljavaju da bi se ukradena stvar zadržala. I kod ovog krivičnog djela pod krađom se podrazumijevaju svi oblici krađe, tj. i obična (čl. 231, st. 1), teška (čl. 232, st. 1. i 2) ili sitna (čl. 231, st. 2. KZ RS).

Pojam „zatečen na djelu krađe“ treba tumačiti tako da je učinitelj zatečen na mjestu gdje je stvar ukrao, znači na mjestu učinjenja krivičnog djela krađe ili pak neposredno nakon toga, tj. dok traje potjera za njim.

Prinuda treba da je upravljena na zadržavanje ukradene stvari, a primjenjuje se prema osobi koja je učinitelja zatekla na djelu i koja je poduzela neku radnju da povрати ukradenu stvar.

Za postojanje djela nije bitno da li je ukradena stvar i zadržana, jer je djelo svršeno u trenutku primjene sile ili prijetnje, pa i ako učinitelj nakon toga nije uspio zadržati ukradenu stvar. Saučiniteljima se smatraju i one osobe koje su bile svjesne da je makar jedna od njih ponijela oružje, koje je potom upotrijebila u namjeri da zadrži ukradenu stvar.

U stavu 2. jasno je opisan kvalificirani oblik ovog krivičnog djela, a kvalifikatorne okolnosti predstavljaju: nanošenje teške tjelesne ozljede sa umišljajem, ako je djelo učinjeno u sastavu grupe ljudi, ako je upotrijebljeno neko oružje ili opasno sredstvo ili ako vrijednost ukradenih stvari prelazi iznos od 50.000 KM.

Jedan je od zakonskih uvjeta za postojanje ovog oblika krivičnog djela da je teška tjelesna ozljeda nanescena sa umišljajem, a ako je, pak, teška tjelesna ozljeda učinjena iz nehata, postojat će stjecaj ovog djela i krivičnog djela teške tjelesne ozljede iz nehata.

Ako je, pak, nekoj osobi sa umišljajem nanescena lahka tjelesna ozljeda, neće se raditi o stjecaju, jer je lahka tjelesna ozljeda konzumirana djelom razbojničke krađe.

Međutim, ako je namjera (umišljaj) učinitelja bila nanošenje teške tjelesne ozljede, a nanescena je samo lahka, radit će se o pokušaju ovog oblika krivičnog djela.

Najteži oblik djela propisan je u stavu 3. – ako je pri učinjenju djela razbojništva neka osoba sa umišljajem lišena života. U suštini se radi o kvalificiranom djelu ubistva iz koristoljublja, ali s obzirom na to da se ovdje ubistvo pojavljuje kao sredstvo izvršenja krađe, to ga je zakonodavac predvidio kao teži oblik razbojništva. Ako je, pak, lišenje života izvršeno iz nehata, postojat će stjecaj ovog krivičnog djela i ubistva iz nehata.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na licu mjesta učinjenja djela (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – stvari koja je predmet djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), **(2)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (medicinska dokumentacija za oštećenog izdana od ljekara specijaliste), pretres stana i drugih prostori-ja na okolnost pronalaska oružja ili drugog opasnog sredstva (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – oružja ili sredstva (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), vještačenje oružja ili upotrijebljenog opasnog sredstva (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** u slučaju smrti pasivnog subjekta pregled i obdukcija (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti načina učinjenja djela od učinitelja, a naročito vrste i načina upotrijebljene sile ili vrste prijetnje, šta je ukradeno, vrijednost te stvari, da li su stvari kasnije pronađene i vraćene itd.), saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja ili na one koje su svjedoku poznate, gdje je akcent na upotrebi sile ili prijetnji).

Utaja
Član 235. KZRS
(član 290. KZFBiH, član 284. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protupravnu imovinsku korist prisvoji tuđu pokretninu koja mu je povjerena, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako vrijednost utajenih stvari ne prelazi iznos od 200 KM, a učinitelj je imao cilj da pribavi malu imovinsku korist, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci.
- (3) Ako djelo iz stava 1. ovog člana učini staratelj, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (4) Ako je utajena stvar od posebnog historijskog, naučnog ili kulturnog značaja ili ako vrijednost utajene stvari prelazi iznos od 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (5) Ko tuđu pokretninu koju je našao ili do koje je slučajno došao protupravno prisvoji u namjeri da sebi ili drugom pribavi imovinsku korist, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (6) Gonjenje za djela iz st. 1, 2. i 5. poduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja ovog krivičnog djela sastoji se u protupravnom prisvajanju tuđe pokretnine koja se već nalazi u pritežanju učinitelja djela. Pritežanje, odnosno posjed nad stvari, treba da je takvo da omogućuje učinitelju određenu faktičku moć nesmetanog raspolaganja tom stvari, a ne običnu detenciju.

Stvar se kod učinitelja uvijek mora nalaziti po nekom dozvoljenom osnovu (osnovu koji nije protupravan). Najčešći su primjeri: davanje stvari nekom na upotrebu, popravak, na pri-

jevoz ili preradu, uz obavezu da je učinitelj vrati vlasniku ili da stvar upotrijebi kao tuđu u određenu svrhu.

U praksi su vrlo česti slučajevi da se stvar da drugoj osobi da je ova pogleda, da se njom trenutno posluži, da je samo pridrži i sl. Tim radnjama ne zasniva se pritežanje nad tom stvari (pritežanje još uvijek ima vlasnik stvari), pa bi se zato u tim radnjama stjecala zakonska obilježja krađe, a ne utaje. Primjeri: jedna osoba posudi drugoj svoj mobilni telefon da pošalje SMS-poruku, a ova druga uzme telefon i pobjegne, ili jedna osoba da drugoj svoju kožnu jaknu da joj je ova pridrži dok opere ruke, što druga osoba iskoristi da uzme jaknu i pobjegne i sl.

Krivično djelo može biti učinjeno samo sa umišljajem.

Za krivična djela iz st. 1, 2. i 5. ovog člana gonjenje se ne poduzima po službenoj dužnosti, nego po prijedlogu oštećenog.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres osoba ili objekata na okolnost pronalaska predmeta (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – stvar kao predmet (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmet), **(4)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (potvrda nadležnog organa da se radi o stvari od posebnog kulturnog, naučnog ili historijskog značaja), vještačenje vrijednosti stvari (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** za staratelja rješenje nadležnog centra za socijalni rad.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vlasništva nad stvari i njene vrijednosti, zatim po kojem se osnovu ona nalazila kod učinitelja), saslušanje svjedoka (na okolnosti učinjenja djela).

Oduzimanje tuđe stvari
Član 236. KZRS
(član 291. KZFBiH, član 285. KZBDBiH)

- (1) Ko bez namjere pribavljanja imovinske koristi protupravno oduzme tuđu pokretninu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je oduzeta stvar od posebnog historijskog, naučnog ili kulturnog značaja, ili ako vrijednost oduzete stvari prelazi iznos od 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Gonjenje za djelo iz stava 1. poduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovo krivično djelo sastoji se u protupravnom oduzimanju ili protupravnom prisvajanju tuđe pokretnine, bez namjere učinitelja da njenim oduzimanjem pribavi sebi ili drugom protupravnu imovinsku korist.

Pod protupravnim oduzimanjem podrazumijeva se oduzimanje tuđe pokretnine bez namjere da se njenim oduzimanjem pribavi sebi ili drugom protupravna imovinska korist.

Pod protupravnim prisvajanjem treba smatrati protupravno prisvajanje tuđe pokretnine koja se već nalazi u pritežanju učinitelja djela, ali bez namjere pribavljanja protupravne imovinske koristi sebi ili drugom.

Ovdje se i u jednom i u drugom slučaju radi o elementima krađe, odnosno utaje, ali pošto ne postoji namjera da se oduzimanjem, odnosno prisvajanjem, pribavi za sebe ili drugom protupravna imovinska korist, kao jedan od bitnih elemenata krivičnih djela i krađe i utaje, to se ovo faktički javlja kao posebno krivično djelo oduzimanja, odnosno prisvajanja tuđe pokretnine.

Prema tome, oduzimanje, odnosno prisvajanje tuđe pokretni-
ne vrši se iz nekih drugih razloga.

Ovo krivično djelo može se učiniti samo sa umišljajem.

Učinitelj može biti svaka osoba.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres osoba ili objekata na okolnost pronalaska
tuđe stvari (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privre-
meno oduzimanje predmeta – stvar kao predmet krivičnog
djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i pred-
meti), **(2)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (potvrda da
se radi o stvari od historijskog, kulturnog ili naučnog značaja),
po potrebi vještačenje vrijednosti stvari.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog
(na okolnosti vlasništva nad stvari, njene vrijednosti, načina
oduzimanja od strane učinitelja, zatim da li je stvar pronađena
i vraćena ili nije, postavlja li oštećeni imovinskopravni zahtjev
prema učinitelju), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Prevara

Član 239. KZRS

(član 294. KZFBiH, član 288. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da sebi ili drugome pribavi kakvu protupravnu imovinsku korist dovede koga lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica u zabludu ili ga održava u zabludi i time ga navede da ovaj na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini ili ne učini, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist do 200 KM, a učinitelj je imao cilj da pribavi malu imovinsku korist ili da prouzrokuje malu štetu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

- (3) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist ili je uzrokovana imovinska šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (4) Ko djelo iz stava 1. ovog člana učini samo u namjeri da drugog ošteti, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (5) Gonjenje za djelo iz stava 2. ovog člana poduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja sastoji se u dovođenju ili držanju neke osobe u zabludi lažnim prikazivanjem ili prikriivanjem činjenica. Pod činjenicama u smislu ovog krivičnog djela treba podrazumijevati i unutrašnje psihičke procese kao što su namjera, volja i sl. Objekt ovog krivičnog djela je imovina uopće, pa prema tome i imovinska prava i interesi. Dovođenje u zabludu ili držanje u zabludi treba da je upravljeno na navođenje neke osobe na činjenje ili nečinjenje na štetu svoje ili tuđe imovine.

Šteta u smislu ovog krivičnog djela može se odnositi na stvarna prava, tražbine i sl., što znači da posljedica može biti i umanjenje imovine druge osobe.

Za postojanje djela mora postojati uzročna veza između prevarne radnje i činjenja, odnosno nečinjenja. Prema tome, ovo krivično djelo neće postojati ako bi oštećeni nešto učinio ili propustio da učini na štetu svoje ili tuđe imovine i bez obmane, odnosno zablude.

Bitno je da je pasivni subjekt (oštećeni) bio svjestan svojih postupaka, ali je bio doveden u zabludu u pogledu njihovog značaja. Zbog toga se neće raditi o prevari ako je prevarena osoba bila neuračunljiva ili, iz bilo kojih drugih razloga, nesposobna da svjesno i voljno postupa. U takvom bi se slučaju moglo raditi o nekom drugom krivičnom djelu, a ne o prevari.

Nadalje, navođenje na činjenje ili nečinjenje mora biti upravljeno na pribavljanje sebi ili drugom protupravne imovinske koristi.

Posljedica kod ovog krivičnog djela je štetno raspolaganje prevarenog svojom ili tuđom imovinom, bez čega i nema krivičnog djela prevare.

Krivično djelo prevare može se učiniti i prema pravnim osobama.

Oblik vinosti je umišljaj.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – novca ili druge stvari koju je učinitelj pribavio učinjenjem djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti učinjenja djela, a naročito na koji je način učinitelj doveo u zabludu oštećenog i šta mu je ovaj dao /novac ili neku stvar/, koliko, zatim da li ga je učinitelj obeštetio i da li danas prema njemu postavlja imovinskopravni zahtjev i na koji iznos), saslušanje svjedoka (na iste okolnosti, naročito šta je to oštećeni dao učinitelju i zašto).

Osiguranička prevara

Član 240. KZRS

(član 302. KZFBiH, član 296. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da od osiguravatelja naplati osiguranu sumu ošteti ili sakrije stvar koja je osigurana od navedenih rizika, pa zatim prijavi štetu, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se i ko u namjeri da od osiguravatelja naplati osiguranu sumu za slučaj tjelesnog oštećenja, tjelesne ozljede ili narušavanja zdravlja prouzrokuje sebi takvo oštećenje, ozljedu ili narušavanje zdravlja.
- (3) Ako je djelima iz st. 1. i 2. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovo krivično djelo predstavlja poseban vid prevare. Djelo čini onaj ko u namjeri da od osiguravatelja naplati osiguraninu uništi, sakrije ili ošteti stvar koju je prethodno osigurao od navedenih rizika, a zatim podnese zahtjev za naknadu štete kako bi naplatio ugovoreni osiguranički iznos.

U stavu 2. se radi o životnom osiguranju, odnosno naplati štete za slučaj tjelesnog ozljeđivanja ili narušavanja zdravlja.

Oba su djela svršena već u trenutku prijavljivanja štete, odnosno u trenutku podnošenja zahtjeva za naknadu štete.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – ugovora o osiguranju stvari ili polise osiguranja za stvar, zahtjeva za naknadu štete, sa prijavom policiji o nestanku stvari u prilogu, te same stvari koja je bila sakrivena ili oštećena (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje predstavnika oštećenog (na okolnosti načina dostavljanja i sadržaja odštetnog zahtjeva, postupanja po zahtjevu, visine štete).

Zloupotreba povjerenja
Član 244. KZRS
(član 297. KZFBiH, član 291. KZBDBiH)

- (1) Ko zastupajući imovinske interese neke osobe ili starajući se o njenoj imovini ne ispuni svoju dužnost ili zloupotrijebi data mu ovlaštenja u namjeri da time pribavi sebi ili drugom kakvu imovinsku korist ili da ošteti osobu čije imovinske interese zastupa ili o čijoj se imovini stara, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako je ovim djelom pribavljena imovinska korist ili prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Ako djela iz st. 1. i 2. ovog člana učini staratelj ili advokat, kaznit će se za djelo iz st. 1. kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, za djelo iz st. 2, kada je iznos preko 10.000 KM, kaznom zatvora od jedne do osam godina, a kada je iznos preko 50.000 KM, kaznom zatvora od dvije do deset godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja je neispunjenje dužnosti ili zloupotreba ovlaštenja prilikom zastupanja imovinskih interesa ili staranja o imovini neke osobe. Dužnost i ovlaštenja mogu se zasnivati samo na zakonskim i ugovorenim obavezama. Neispunjenje dužnosti postoji onda ako učinitelj ne poduzima one radnje koje su ugovorene, očekivane ili slijede iz zakona radi zaštite imovinskih prava ili interesa neke osobe.

Zloupotreba ovlaštenja teži je oblik ovog krivičnog djela i postoji kada učinitelj iskorištava ovlaštenje koje ima u vezi sa zastupanjem imovinskih interesa ili staranjem o imovini na način da poduzima radnje koje nisu u interesu osobe koju zastupa.

Za postojanje djela neophodna je namjera za pribavljanje protupravne imovinske koristi za sebe ili drugoga ili namjera da se ošteti osoba čiji se imovinski interesi zastupaju.

Oblik vinosti je umišljaj (direktni).

Kvalificirani oblici djela propisani su odredbom stava 2, a govore o visini pribavljene imovinske koristi.

Najteži oblik djela propisan je u stavu 3, a odnosi se na svojstvo učinitelja – staratelja ili advokata. Ove osobe uživaju posebno povjerenje klijenata, pa je zloupotreba tog povjerenja naročito društveno opasan čin, odnosno ponašanje, koje je kao takvo i najstrožije sankcionirano.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – ugovora, punomoći ili nekog drugog dokumenta na osnovu kojeg učinitelj zastupa imovinske interese oštećenog (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokaz o prisvajanju novca oštećenog ili stvari iz njegove imovine), vještačenje na okolnost pribavljene imovinske koristi ili prouzrokovane štete (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (za staratelja ili advokata, rješenje nadležnog organa).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vremena otpočinjanja zastupanja njegovih interesa ili staranja, vrste interesa ili imovine, načina ispunjavanja ili neispunjavanja dužnosti, vrste i visine prouzrokovane štete).

Iznuda
Član 242. KZRS
(član 295. KZFBiH, član 289. KZDBiH)

- (1) Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protupravnu imovinsku korist, silom ili ozbiljnom prijetnjom prinudi drugog da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, ili ko na takav način utjeruje dug, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, ili ako je pri učinjenju djela upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili je djelo učinjeno u sastavu grupe ljudi, ili na naročito grub i ponižavajući način, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina.
- (3) Ko se za nagradu bavi vršenjem djela iznude, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo se sastoji u prinuđivanju drugog silom ili ozbiljnom prijetnjom da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, a u namjeri da se time za sebe ili drugog pribavi protupravna imovinska korist.

Djelo obuhvata i utjerivanje duga, ukoliko se to čini prinuđivanjem. Objekt djela je imovina, ali je iznudom obuhvaćena i sloboda odlučivanja, tako da iznuda obuhvata i sva obilježja krivičnog djela prinude, odnosno pojavljuje se kao poseban vid prinude. Radnja učinjenja sastoji se u prinuđivanju druge osobe na činjenje ili nečinjenje. Prinuđivanje znači upotrebu sile ili ozbiljne prijetnje prema pasivnom subjektu, koji ne mora biti uvijek oštećeni, nego to može biti i neka druga, njemu bliska osoba. Za razliku od drugih djela ovdje sila može biti upravljena i prema stvarima. Prinuda je kod ovog djela upravljena na prinuđivanje drugog na štetno raspolaganje u odnosu na svoju ili tuđu imovinu.

Ona se može sastojati u prodaji stvari učinitelju po nižoj - nepovoljnijoj cijeni, davanju novca na zajam, odustajanju od tužbe, odustajanju od naslijeđa i sl.

Oblik vinosti je umišljaj.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

U stavovima 2. i 3. ovog člana jasno su propisani kvalificirani oblici ovog djela, a kvalifikatorne okolnosti predstavlja iznos pribavljene imovinske koristi, te bavljenje iznudom za nagradu.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres osoba ili objekata na okolnost pronalaska predmeta, sredstva ili drugih tragova djela (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – novca ili druge pokretnine pribavljene učinjenjem djela, ako je upotrijebljeno oružje ili kakvo oruđe, zatim različitih isprava koje je oštećeni bio prinuđen napisati ili potpisati (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti načina primjene sile ili prijetnje, poduzete radnje na štetu svoje ili tuđe imovine, eventualnog duga prema učinitelju, visine i vrste štete), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Lihvarstvo

Član 245. KZRS

(član 298. KZFBiH, član 292. KZDBiH)

- (1) Ko za davanje novca ili drugih potrošnih stvari na zajam ili za vršenje usluge koju učini nekoj osobi primi ili ugovori za sebe ili drugog nesrazmjernu imovinsku korist iskorištavajući njene teške imovinske prilike, nuždu, nedovoljno iskustvo, lahkomislenost ili smanjenu sposobnost rasuđivanja, kaznit će se kaznom zatvora od tri godine i novčanom kaznom.

- (2) Ako su usljed djela iz stava 1. ovog člana nastupile teške posljedice za oštećenog ili ako je učinitelj pribavio imovinsku korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina i novčanom kaznom, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina i novčanom kaznom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Lihvarstvo se sastoji u iskorištavanju teške materijalne ili neke druge slične situacije neke osobe da bi se za dati novac ili neku drugu potrošnu stvar datu na zajam ili za učinjenu uslugu ugovorila imovinska korist koja je u velikoj nesrazmjeri sa datom imovinskom vrijednosti ili učinjenom uslugom.

Prema tome, radnja ovog krivičnog djela sastoji se od dva elementa koji kumulativno moraju biti ostvareni: ugovorena nesrazmjerna imovinska korist i iskorištavanje teške materijalne ili neke druge slične situacije oštećenog.

U praksi se najčešće pozajmljuje novac sa veoma visokom kamatnom stopom, i to u situacijama kada oštećeni već duguje novac nekoj trećoj osobi ili ga pozajmljuje za slučaj bolesti u porodici ili za školovanje djece i sl.

Oblik vinosti je umišljaj, koji treba obuhvatiti svijest učinitelja da iskorištava teško materijalno stanje pasivnog subjekta radi primanja ili ugovaranja nesrazmjerne imovinske koristi.

I pokušaj ovog djela je kažnjiv.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres osoba ili objekata (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta od osumnjičenog – sveski i evidencije o vraćanju duga (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta – ugovora ili drugog dokumenta o

pozajmici (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta –dokumentacije o imovinskom stanju oštećenog, rodni listovi za djecu, medicinska dokumentacija za člana porodice zbog čije se bolesti uzima pozajmica i sl. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti situacije i prilika zbog kojih je tražen novac ili potrošne stvari ili usluge, ugovaranja, visine ugovorenog davanja, rokova vraćanja, te izvršavanja takve obaveze).

Oštećenje tuđe stvari

Član 249. KZRS

(član 293. KZFBiH, član 287. KZBDBiH)

- (1) Ko uništi, ošteti ili učini neupotreblijvom tuđu stvar, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Ko djelo iz st. 1. i 2. ovog člana učini iz mržnje, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Gonjenje za djelo iz stava 1. poduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Oštećenje tuđe stvari u smislu ovog krivičnog djela jeste oštećenje, uništenje ili činjenje neupotreblijvom tuđe stvari. Pojam tuđe stvari je isti kao i kod ostalih imovinskih delikata.

Objekt ovog krivičnog djela je tuđa pokretnina, ali i nepokretnina, koja mora imati svog vlasnika.

Ako se radi o nepokretnini, ovo djelo se može učiniti povredom ma kog dijela te stvari (kopanje pijeska, šljunka, odvoz zemlje i sl.).

Ovo krivično djelo može učiniti i suvlasnik.

Radnja djela sastoji se u uništenju stvari, njenom oštećenju ili činjenju stvari neupotrebljivom.

Pod pojmom oštećenja podrazumijeva se djelimično uništenje stvari, koje mora biti u znatnijoj mjeri, čime se smanjuje vrijednost stvari ili njena upotrebljivost.

Učiniti stvar neupotrebljivom znači oštetiti je tako da se ona više ne može upotrebljavati u prvobitne namjene.

Oblik vinosti je umišljaj.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Kvalificirani oblik djela iz stava 2. ovog člana jasno govori o visini prouzrokovane štete na stvari.

U stavu 3. govori se o oštećenju tuđe stvari iz mržnje – stvar se oštećuje zbog svojstava oštećenog, zbog njegove različite nacionalnosti, vjeroispovijesti, boje kože ili različitog seksualnog opredjeljenja, različite političke pripadnosti i sl.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta, tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – same stvari (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmet), a u slučaju potrebe vještačenje na okolnost funkcionalnosti stvari, **(2)** te visine štete na stvari (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vremena, mjesta i načina oštećenja, vlasništva nad stvari, stanja stvari prije oštećenja, te prijedloga za gonjenje), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Oštećenje tuđih prava
Član 251. KZRS
(član 299. KZFBiH, član 293. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da osujeti ostvarenje prava na stvari otuđi, uništi ili ošteti svoju stvar na kojoj drugi ima založno pravo ili pravo uživanja i time ga ošteti, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se i ko uništi, ošteti, prikrije, prividno proda ili učini neupotrebljivom svoju cjelokupnu imovinu ili neki njen sastavni dio, ili prizna neistinito potraživanje, sastavi lažni ugovor ili nekom drugom prevarnom radnjom prividno ili stvarno pogorša svoje imovinsko stanje i time umanjí mogućnost ili spriječi namirenje najmanje jednog od svojih povjeritelja.
- (3) Gonjenje za djelo iz stava 1. ovog člana poduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja sastoji se u otuđivanju, uništenju ili oštećenju stvari na kojoj drugi ima založno pravo ili pravo uživanja. Pojam oštećenja ili uništenja treba uzeti kao kod krivičnog djela oštećenja tuđe stvari, dok otuđenje treba razumjeti kao prenošenje prava svojine nekim pravnim poslom, npr. ugovorom o kupoprodaji ili ugovorom o poklonu i sl.

Predmet djela je stvar na kojoj se poduzima radnja učinjenja, dok je objekt zaštite založno pravo ili pravo uživanja na stvari. Za postojanje djela stvari moraju biti u vlasništvu učinitelja i to je osnovna razlika između ovog i krivičnog djela oštećenja tuđe stvari.

Prema tome, suština ovog krivičnog djela nije zaštita prava svojine nad stvarima nego zaštita založnog prava ili prava uživanja na stvari.

U stavu 2. propisan je poseban oblik ovog krivičnog djela koji se sastoji u osujećenju izmirenja jednog ili više povjeritelja.

Predmet kod ovog oblika djela mogu biti stvari, ali i imovinska prava i interesi. Tako djelo postoji i kada učinitelj sakrije ili uništi određene dokumente koji služe za ostvarivanje određenih prava, kao što su mjenice, obveznice zajmova, priznanice i sl. Učinitelj prvog djela može biti samo vlasnik stvari na kojoj drugi ima založno pravo ili pravo uživanja, a kod drugog oblika djela učinitelj može biti samo osoba koja je vlasnik imovine ili dijela imovine iz koje se povjeritelj treba namiriti.

Dakle, radi se o tzv. vlastoručnim djelima.

Oblik vinosti je umišljaj, uz navedene namjere.

Gonjenje za djelo iz stava 1. poduzima se po prijedlogu oštećenog.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – isprave kojom je ustanovljeno založno pravo ili koji služe za ustanovljavanje založnog prava, rješenje suda o izvršenju, zapisnik o pljenidbi stvari i sl., zatim mjenice, obveznice zajmova, priznanice i sl., a ako je stvar otuđena – ugovora o prodaji, poklonu i sl. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti i sama stvar), ako je stvar uništena ili oštećena, uviđaj (zapisnik o uviđaju, skica lica mjesta, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija i tragovi), po potrebi vještačenje na okolnost da li je funkcionalnost stvari uništena ili je njena upotrebna vrijednost samo smanjena (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenih (na okolnosti vremena i načina zasnivanja založnog ili prava uživanja, vremena i načina uništenja ili otuđenja ili oštećenja stvari, saznanja oštećenog o radnjama učinitelja, visine prouzrokovane štete, prijedloga za gonjenje), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

GLAVA DVADESET ČETVRTA KRIVIČNA DJELA PROTIV PRIVREDE I PLATNOG PROMETA

Zloupotreba ovlaštenja u privredi Član 263. KZRS (član 247. KZFBiH, član 241. KZBDBiH)

- (1) Odgovorna osoba u preduzeću ili drugom subjektu privrednog poslovanja koja u namjeri pribavljanja protupravne imovinske koristi za svoju ili drugu pravnu osobu:
 - (1) stvara ili drži nedozvoljene fondove u zemlji ili izvan nje;
 - (2) sastavljanjem isprava neistinitog sadržaja, lažnim bilansama, procjenama ili inventurom ili drugim lažnim prikazivanjem ili prikriivanjem činjenica, neistinito prikazuje stanje i kretanje sredstava i rezultata poslovanja;
 - (3) pravnu osobu stavi u povoljniji položaj prilikom dobijanja sredstava ili drugih pogodnosti koje se pravnoj osobi ne bi priznale prema postojećim propistima;
 - (4) pri izvršavanju poreznih ili drugih zakonskih obaveza uskrati sredstva koja predstavljaju javni prihod;
 - (5) namjenska sredstva kojima raspolaže koristi protivno njihovoj namjeni;
 - (6) na drugi način grubo prekrši zakon ili pravila poslovanja u odnosu na raspolaganje, korištenje i upravljanje imovinom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena znatna imovinska korist ili je nastupila šteta velikih razmjera, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom inkriminirana je zloupotreba ovlaštenja u privrednom poslovanju motivirana pribavljanjem protupravne imovinske koristi za (taj) privredni subjekt ili drugu pravnu osobu.

Oblici ovog krivičnog djela, navedeni u tačkama 1. do 5, samo su primjeri, odnosno to su u praksi najčešći oblici zloupotrebe ovlaštenja u privrednom poslovanju.

Ovo krivično djelo može se učiniti i na druge načine koji predstavljaju grubo kršenje zakona, odnosno grubo kršenje ovlaštenja u pogledu raspolaganja, korištenja ili upravljanja imovinom privrednog subjekta, kao što je to rečeno u tački 6. ovog člana.

Djelo je učinjeno kada je poduzeta bilo koja od radnji iz tačke 1. do 6. ovog člana.

Jedno djelo, a ne stjecaj krivičnih djela, postoji i onda kada djelo obuhvata više oblika učinjenih od iste osobe i u istom periodu.

Učinitelj ovog djela je odgovorna osoba u privrednom subjektu. Protupravna imovinska korist u smislu ovog krivičnog djela svaka je materijalna dobit do koje se dođe zloupotrebom ovlaštenja u privrednom poslovanju, ali djelo postoji i onda kada se zadrži novac koji pripada nekom drugom. Za postojanje djela dovoljno je utvrditi postojanje namjere pribavljanja protupravne imovinske koristi, što znači da nije nužno da je takva korist i ostvarena.

Namjera se odnosi na pribavljanje protupravne imovinske koristi za privredni subjekt ili drugu društvenu – pravnu osobu, a ako se ta namjera odnosi na fizičku osobu, onda se radi o zloupotrebi službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347. KZ RS, a ne o zloupotrebi ovlaštenja u privrednom poslovanju.

Krivično djelo zloupotrebe ovlaštenja u privrednom poslovanju učinjeno je sastavljanjem isprava neistinitog sadržaja ili drugim krivotvorenjima, ali se ne može, zbog odnosa specijaliteta, istovremeno kvalificirati i kao krivično djelo krivotvorenja isprave ili krivično djelo krivotvorenja službene isprave.

U stavu 2. dat je kvalificirani oblik djela, a kvalifikatorne okolnosti predstavljaju znatna imovinska korist (*preko 15.000 KM*) i šteta velikih razmjera (*preko 100.000 KM – stavovi Vrhovnog suda RS od 30. 06. 2004. godine*).

Oblik vinosti je direktni umišljaj i namjera pribavljanja protupravne imovinske koristi za privredni subjekt.

Učinitelj djela je odgovorna osoba u privrednom subjektu ili drugoj pravnoj osobi koja obavlja privrednu djelatnost.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – isprava, bilansa stanja, inventurne liste, procjena, obračuna poreza ili doprinosa itd. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), vještačenje finansijske struke (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje predstavnika oštećenog (na okolnosti vremena i načina učinjenja krivičnog djela, stvarnog stanja, kretanja sredstava i rezultata poslovanja, visine prouzrokovane štete), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Nesavjesno privredno poslovanje **Član 264. KZRS** **(član 242. KZFBiH, član 236. KZDBiH)**

- (1) Odgovorna osoba u preduzeću ili drugoj pravnoj osobi u kojoj nema većinski udio, a koja svjesnim kršenjem zakona ili drugog propisa o poslovanju očigledno nesavjesno posluje i time prouzrokuje znatnu imovinsku štetu toj pravnoj osobi, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako je usljed djela iz stava 1. nastupila prinudna likvidacija ili je ta pravna osoba došla pod stečaj, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo iz stava 1. ovog člana čini odgovorna osoba u preduzeću ili drugoj pravnoj osobi koja svjesnim kršenjem zakona ili drugih propisa u poslovanju očigledno nesavjesno posluje i time prouzrokuje znatnu imovinsku štetu (preko 15.000 KM) toj pravnoj osobi.

Djelo ima blanketni karakter, pa je neophodno u svakom slučaju utvrditi o povredi kojeg zakonskog ili drugog propisa se radi. Valja imati na umu da se može raditi kako o povredi materijalnih tako i procesnih zakona.

U praksi se uvijek radi o povredi više propisa, koji u svom zbiru govore o očigledno nesavjesnom poslovanju odgovorne osobe. Drugim riječima, mora se raditi o težim povredama zakona, koje govore o očigledno nesavjesnom i aljkavom postupanju odgovorne osobe.

Radnja učinjenja kod ovog krivičnog djela može biti poduzeta činjenjem, ali i nečinjenjem, odnosno propuštanjem dužnog nadzora odgovorne osobe, na koji je obavezuje neki zakonski ili drugi propis.

Npr. blagajnik ostavi dnevni pazar u svoje nezaključano vozilo umjesto da ga preda u banku, pa novac iz vozila bude ukraden. Objektivni uvjet inkriminacije je šteta za pravnu osobu u iznosu većem od 15.000 KM (*stav Vrhovnog suda RS od 30. 06. 2004. godine, prema kojem je znatna šteta svaka šteta u iznosu većem od 15.000 KM*). Ako je šteta manja, može se raditi o disciplinskom prekršaju odgovorne osobe, o njenoj materijalnoj odgovornosti i sl. Oblik vinosti je umišljaj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – sudske registracije preduzeća, rješenja ili ugovora o radu za odgovornu osobu, ugovora, odluka i drugih akata odgovorne osobe

(potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), finansijsko vještačenje na okolnost visine imovinske štete (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje predstavnika (na okolnosti ličnog svojstva učinitelja, njegovog udjela u preduzeću ili drugoj pravnoj osobi, načina učinjenja djela, prouzrokovane štete), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Poslovna prevara **Član 265. KZRS** **(član 251. KZFBiH, član 245. KZDBiH)**

- (1) Ko obavljaajući privrednu djelatnost pri sklapanju ili izvršenju ugovora ili posla dovede drugoga u zabludu prikazivanjem da će obaveze biti ispunjene ili prikrivanjem da obaveze neće biti ili da neće moći biti ispunjene, pa radi djelimičnog ili potpunog neispunjenja obaveze za drugu stranu ili nekog drugog nastupi imovinska šteta, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je učinjenjem djela iz stava 1. ovog člana prouzrokovana šteta koja prelazi iznos od 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.

Elementi djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom sankcionirana su različita prevarna postupanja učesnika privrednih djelatnosti pri sklapanju ili izvršenju ugovora.

Radnju učinjenja predstavlja lažno prikazivanje činjenica da će obaveze biti ispunjene ili prikrivanje činjenica da obaveze neće moći biti ispunjene, a takve obmane se vrše pri sklapanju ili izvršenju ugovora ili poslova u privrednoj djelatnosti.

Iz ovoga je vidljivo da ovo krivično djelo može biti učinjeno samo u privrednim društvima, odnosno privrednim subjektima, i to prilikom sklapanja ili izvršenja ugovora. Učinitelj djela može biti samo osoba koja obavlja privrednu djelatnost. Oblik vinosti je umišljaj praćen direktnom namjerom.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – izvoda iz registracije privrednog subjekta, rješenja ili ugovora o radu za odgovornu osobu, ugovora, narudžbenica, faktura i drugih dokumenata koji se odnose na konkretni pravni posao, izvoda sa računa učinitelja radi utvrđivanja solventnosti u trenutku zaključenja ugovora (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: *vidi za krivično djelo prevare član 239. KZRS*, vremena i načina sklapanja ili izvršenja ugovora, visine prouzrokovane štete, postavljanja imovinskopravnog zahtjeva), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Krivotvorenje ili uništenje poslovnih ili trgovačkih knjiga ili isprava Član 274. KZRS (član 261. KZFBiH, član 255. KZBDBiH)

- (1) Ko u poslovne ili trgovačke knjige, isprave ili spise koje je dužan voditi na osnovu zakona ili drugog propisa unese neistinite podatke ili ne unese neki važan podatak, ili svojim potpisom ili pečatom ovjeri poslovnu ili trgovačku knjigu, ispravu ili spis sa neistinitim sadržajem ili svojim potpisom ili pečatom omogućí pravljenje poslovne ili trgovačke knjige, isprave ili spisa sa neistinitim sadržajem, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

- (2) Kaznit će se kaznom iz stava 1. ovog člana i ko neistinitu poslovnu ili trgovačku knjigu, ispravu ili spis upotrijebi kao da su istiniti ili ko uništi, ošteti, prikrije ili na drugi način učini neupotrebljivom poslovnu knjigu, ispravu ili spis.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja djela iz stava 1. određena je kao: a) sačinjavanje poslovne ili trgovačke knjige ili spisa sa neistinitim sadržajem; b) ovjeravanje poslovne ili trgovačke knjige ili spisa sa neistinitim sadržajem; c) omogućavanje pravljenja poslovne ili trgovačke knjige ili spisa sa neistinitim sadržajem.

Pod sačinjavanjem poslovne ili trgovačke knjige ili spisa podrazumijeva se unošenje neistinitih podataka ili neunošenje važnih podataka.

Ovjeravanje poslovne ili trgovačke knjige ili spisa sa neistinitim sadržajem poseban je vid intelektualnog krivotvorenja, jer učinitelj svojim potpisom i pečatom ovjerava poslovnu ili trgovačku knjigu ili spis, koje je sastavila druga osoba, a zna da je njen sadržaj neistinit.

Treći je oblik kada učinitelj stavi svoj potpis i pečat na neki prazan list papira ili obrazac, a druga osoba nakon toga unese neistinit sadržaj. U suštini se drugoj osobi omogućava krivotvorenje ovih dokumenata.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavu 2. inkriminirana je upotreba neistinite poslovne ili trgovačke knjige ili spisa kao da je istinita, te uništavanje, oštećenje ili sakrivanje poslovne ili trgovačke knjige ili spisa.

I ovaj oblik djela može biti učinjen samo sa namjerom.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – poslovne ili trgovačke knjige ili spisa (potvrda o privremenom oduzimanju pred-

meta i predmeti), vještačenje sadržaja (nalaz i mišljenje vještaka), po potrebi grafološko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka), u slučaju da su knjige sakrivene pretres prostorija (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), a zatim privremeno oduzimanje (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti: *vidi za krivično djelo krivotvorenje isprave član 377. KZRS*, ličnog svojstva učinitelja, posebnog svojstva objekta djela), saslušanje vještaka (na okolnosti načina učinjenja djela).

**Krivotvorenje znakova za obilježavanje
robe, mjera i utega
Član 279. KZRS
(član 259. KZFBiH, član 253. KZBDBiH)**

- (1) Ko u namjeri da ih upotrijebi kao prave napravi lažne pečate, žigove, marke ili druge znakove za obilježavanje domaće ili strane robe kojima se žigoše zlato ili drugi plemeniti metali, drvo, stoka ili kakva druga roba, ili ko u istoj namjeri takve prave znakove preinači, ili ko takve lažne znakove upotrijebi kao prave, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se i ko izvrši krivotvorenje mjera ili utega.
- (3) Ko pravi, nabavlja, prodaje ili daje drugom na upotrebu sredstva za pravljenje znakova za obilježavanje robe, lažnih mjera i utega, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (4) Lažni znaci, mjere i utezi oduzet će se.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo iz stava 1. sastoji se u izradi lažnih znakova za obilježavanje strane i domaće robe, kao i žigova ili marki kojima se žigoše zlato, srebro, stoka, drvo ili kakva druga roba.

Znakovi na koje se odnosi ova inkriminacija različiti su – od znakova za obilježavanje robe predviđenih kod krivičnog djela neovlaštene upotrebe tuđe firme, uzorka ili modela iz čl. 272. KZRS, budući da se ovdje radi o posebnim, zvaničnim znacima žigosanja, znacima kojima se roba obilježava, žigoše radi kontrole i garancije. Na ograničenost smisla ove odredbe ukazuje i karakter radnje učinjenja – ovdje je to žigosanje – koje se razlikuje od robnih žigova, odnosno znakova koji imaju funkciju razlikovanja sličnih ili istih roba u privrednom prometu radi zaštite od nelojalne konkurencije i zaštite potrošača (npr. kada neko na farmerice stavi zaštitni znak firme koji je sam izradio, jer se farmerice s tim znakom najbolje prodaju, onda je to radnja krivičnog djela iz čl. 272, a ne ovog krivičnog djela).

Prema tome, kod ovog krivičnog djela radi se o znakovima za obilježavanje robe, kao što su žigovi i marke kojima se žigoše zlato, srebro, stoka, drvo ili druga roba.

Odgovarajućim zakonskim i drugim propisima propisane su vrste znakova za obilježavanje roba i njihova upotreba (*vidjeti Zakon o mjernim jedinicama BiH, Zakon o standardizaciji, Zakon o kontroli predmeta od plemenitih kovina*).

Radnja učinjenja sastoji se od: 1. izrade lažnih znakova za obilježavanje domaće i strane robe, kao i žigova i maraka kojima se žigoše zlato, srebro, stoka, drvo ili kakva druga roba; 2. preinačavanja takvih pravih znakova i 3. upotrebe lažnih znakova kao pravih. Kod oblika radnje učinjenja iz st. 1. i 2. potrebno je da su iste poduzete s ciljem da se lažni i preinačeni znakovi upotrijebe kao pravi.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavu 2. predviđen je poseban oblik ovog krivičnog djela – krivotvorenje mjera i utega.

Pod mjerama se podrazumijevaju odgovarajuće naprave koje služe za utvrđivanje količine predmeta, njegove kakvoće, sprave kojima se utvrđuje masa robe, dužina, zapremina, jačina svjetlosti, količina materije, sastav materije itd. Te naprave, odnosno sprave, su npr. vage, "metri", električna i plinska brojila, vodomjeri i dr.

Pod utezima se podrazumijevaju određeni predmeti koji se upotrebljavaju pri mjerenju težine predmeta, tj. robe (*vidjeti Zakon o mjernim jedinicama*).

Pod krivotvorenjem se podrazumijeva izrada lažnih mjera i preinačavanje pravih mjera i utega. Svakako, i izrada i preinačavanje moraju biti učinjeni u namjeri da se te mjere i utezi upotrijebe kao pravi. Ako nema namjere, onda nema ni ovog djela.

Oblik vinosti je umišljaj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija i skica lica mjesta), pretres prostorija i osoba na okolnost pronalaska sredstva i predmeta djela (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – lažnih znakova, pečata, žigova, marke, zatim krivotvorenih mjera (vage, "metri", električna i plinska brojila, vodomjeri i sl.), utega, zatim sredstava za pravljenje znakova za obilježavanje robe, lažnih mjera i utega i dr. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), vještačenje po vještaku odgovarajuće struke (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenih (na okolnosti načina na koji su došli u posjed takve robe, osobe koja je bila u posljednjem posjedu takvih predmeta, prouzro-

kovane štete, postavljanja imovinskopravnog zahtjeva), saslušanje svjedoka (na okolnosti vremena, mjesta i načina učinjenja djela), saslušanje vještaka (na okolnosti načina pravljenja ili preinačavanja lažnih pečata, žigova, marki ili drugih znakova za obilježavanje robe).

Pranje novca
Član 280. KZRS
(član 272. KZFBiH, član 265. KZDBiH)

- (1) Ko novac ili imovinu za koje zna da su pribavljeni krivičnim djelom primi, zadržati, drži, njima raspolaže, upotrijebi ih u privrednom poslovanju ili ih na drugi način prikrije ili pokuša prikriti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je učinitelj djela iz stava 1. istovremeno i učinitelj ili saučesnik u krivičnom djelu kojim je pribavljen novac ili imovinska korist iz prethodnog stava, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Ako je novac ili imovina iz st. 1. i 2. velike vrijednosti, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (4) Ako djela iz prethodnih stavova učini više osoba koje su se udružile za vršenje takvih krivičnih djela, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina.
- (5) Ako je pri učinjenju djela iz stava 1. ovog člana učinitelj postupao nehatno u odnosu na okolnost da su novac ili imovinska korist pribavljeni krivičnim djelom, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (6) Novac ili imovina iz prethodnih stavova oduzet će se.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Pranje novca označava svaku djelatnost usmjerenu na prikrivanje nepošteno ili nezakonito stečenih prihoda kroz dopuštene poslove, pretvaranje ilegalno (nezakonito, u pravilu

kriminalno) ostvarene dobiti u prividno legalnu, pretvaranje nepošteno i nezakonito stečenog prihoda u privid poštene i zakonite zarade, pretvaranje ili prenošenje predmeta koji potječu iz određenih krivičnih djela, kao i svako drugo skrivanje njihova porijekla, te svako stjecanje, posredovanje i upotreba takvih predmeta, sva činjenja i nečinjenja radi prikrivanja izvora protupravno stečenog novca, tj. korištenje stečenog novca za obavljanje dopuštene djelatnosti ili stjecanje imovine na zakonit način.

Najkarakterističnije djelatnosti kojima se pribavlja „prljav“ novac i imovina su: trgovina drogom, trgovina ljudima, organiziranje prostitucije, trgovina oružjem, trgovina dijelovima ljudskih tijela, trgovina cigaretama i alkoholom, zloupotrebe u bankarskom i kartičnom poslovanju i dr. Vlasnici takvog novca nastoje ga infiltrirati u legalne privredne i finansijske tokove.

Postupak pranja novca ima ili može se podijeliti u tri faze: a) faza polaganja, kada se sredstva (obično gotovina) iz kriminalne djelatnosti ubacuju u finansijski sistem ili se kupuju razne vrijednosti (nekretnine i sl.), b) faza ležanja, u kojoj se putem brojnih prikrivenih transakcija pokušava prikriti pravo porijeklo novca, odnosno ovakav novac odvojiti od svog nezakonitog izvora (mijenjanje valute, korištenje uvoznno-izvoznih preduzeća i osiguravajućih društava, manipulacije garancijama, obveznicama i vrijednosnim papirima, poslovanje preko „off shore“ subjekata i sl.), c) faza integriranja/prožimanja, u kojoj se ova sredstva integriraju u ekonomiju i finansijski sistem zemlje i koriste se za legalno i zakonito investiranje, za privredno poslovanje ili, pak, za luksuz i lične potrebe ili za novu kriminalnu aktivnost.

U stavu 1. predviđen je osnovni oblik krivičnog djela pranja novca. Suštinu inkriminacije predstavlja radnja prikrivanja ili

pokušaja prikrivanja prljavog novca ili imovine. Novac je kovano ili papirno sredstvo plaćanja, koje se na temelju zakona nalazi u opticaju u Bosni i Hercegovini ili u stranoj državi. Imovinu sačinjavaju pokretnine i nepokretnine, prava i novac (domaća i strana valuta), vrijednosni papiri i druga sredstva plaćanja, te pravno valjani dokumenti na osnovu kojih se utvrđuje pravo vlasništva i druga prava.

Za postojanje djela nije nužno da je sudskom presudom utvrđeno da su imovina ili novac pribavljeni krivičnim djelom. Za tzv. osnovno djelo (djelo iz kojeg potječe novac) ne mora biti pokrenut krivični postupak (učinitelj umro ili je nepoznat i sl.). Dovoljno je da učinitelj zna da su novac ili imovina pribavljeni krivičnim djelom, i to bilo kojim krivičnim djelom (u praksi se obično radi o težim krivičnim djelima).

Zakonski uvjet za postojanje djela iz stava 3. ovog člana je da se radi o novcu ili imovini velike vrijednosti (*odnosno preko 50.000 KM, stav Vrhovnog suda RS od 30. 06. 2004. godine*).

U stavu 4. dat je kvalificirani i najteži oblik ovog djela za slučaj da djelo čini više osoba koje su se prethodno udružile za vršenje takvih krivičnih djela. Dakle, radi se o djelu sa svim elementima organiziranog kriminala.

U stavu 5. dat je privilegirani oblik djela za slučaj kada je učinitelj postupao nehatno u odnosu na okolnost da su novac ili imovinska korist pribavljeni krivičnim djelom, tj. u odnosu na tzv. osnovno djelo.

U stavu 6. predviđeno je obavezno oduzimanje novca ili imovine.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – novca ili imovine prethodno pribavljene krivičnim djelom (potvrda o pri-

vremenom oduzimanju), privremeno oduzimanje predmeta – naredba banci ili drugoj pravnoj osobi (izvodi sa bankovnih i drugih računa, kojima se prati tok novca), privremeno oduzimanje predmeta – ugovora o kupovini pokretnina ili nepokretnina, obveznica i vrijednosnih papira i sl. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), prikupljanje drugih podataka i dokaza objektivne naravi (dokumenti, vrijednosni papiri itd.). *Subjektivni*: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenih (na okolnosti vremena i načina saznanja da se radi o „prljavom novcu“, prouzrokovane štete), saslušanje svjedoka (na okolnosti porijekla novca).

Nedozvoljena trgovina

Član 281. KZRS

(član 267. KZFBiH, član 261. KZBDBiH)

- (1) Ko nemajući ovlaštenje za trgovinu nabavi robu ili druge predmete u većoj količini ili vrijednosti u svrhu prodaje, ili ko se neovlašteno i u većem obimu bavi trgovinom ili posredovanjem u trgovini i zastupanjem domaćih privrednih subjekata u prometu robe ili usluga, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ko se bavi prodajom robe čiju je proizvodnju neovlašteno organizirao, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Kaznom iz stava 2. ovog člana kaznit će se i ko neovlašteno prodaje, kupuje ili vrši razmjenu robe ili predmeta čiji je promet zabranjen ili ograničen.
- (4) Ako je učinitelj djela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana organizirao mrežu preprodavaca ili posrednika, ili je postigao imovinsku korist koja prelazi iznos od 10.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (5) Roba i predmeti nedozvoljene trgovine oduzet će se.

Elementi djela i njihov opis

Krivično djelo nedozvoljene trgovine sastoji se u nabavci robe ili drugih predmeta opće potrošnje ili u bavljenju trgovinom, posredovanjem u trgovini ili zastupanju domaćih privrednih subjekata u prometu robe i usluga.

Nabavljanje robe obično se vrši kupovinom, ali može i zamjenom predmeta, kao i na druge načine. Međutim, u svakom slučaju mora se raditi o robi u većoj količini, odnosno o njenoj većoj vrijednosti (*preko 10.000 KM*), jer je to objektivni uvjet ove inkriminacije.

Za postojanje ovog krivičnog djela nabavka robe ili drugih predmeta mora se vršiti neovlašteno i u svrhu prodaje. Neovlašteno znači bez ikakvog ovlaštenja, odnosno odobrenja, ali i onda kada učinitelj ima ovlaštenje za vršenje određenih poslova prometa robom namalo, ali poduzima i radnje prometa robom koje prelaze okvire njegovog ovlaštenja.

Cilj svake trgovine je profit (zarada), koja predstavlja razliku između nabavne i prodajne cijene robe. Za postojanje ovog djela nije nužno da je zarada i ostvarena. Naime, djelo je svršeno već u trenutku nabavke robe u svrhu prodaje.

Oblik vinosti je umišljaj, koji mora obuhvatiti svijest da osoba nema ovlaštenje za bavljenje trgovinom.

U st. 2, 3. i 4. jasno su opisani kvalificirani oblici djela.

U praksi se često postavlja pitanje šta predstavlja postignutu imovinsku korist kod ovog krivičnog djela. Ona predstavlja razliku između nabavne cijene robe, na koju se imaju dodati nužni izdaci učinitelja, kao što su transportni troškovi, troškovi carine i poreza i sl., te prodajne cijene.

Imovinska korist postignuta krivičnim djelom sudskom će se presudom oduzeti u svakom slučaju, a ako to nije moguće, učinitelj će biti obavezan da plati novčani iznos koji odgovara postignutoj imovinskoj koristi.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta), privremeno oduzimanje predmeta – same robe i drugih predmeta namijenjenih trgovini (potvrda o privremenom oduzimanju), pretres stana i drugih prostorija koje koristi učinitelj radi pronalaznja robe i drugih stvari namijenjenih prodaji (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), prikupljanje drugih podataka i dokaza (potvrda ili uvjerenje da učinitelj nema registriranu djelatnost, odnosno odobrenje za trgovinu ili ako ga ima, pribaviti to odobrenje /obično se radi o rješenju nadležnog organa uprave/), vještačenje vrijednosti robe ili drugih predmeta namijenjenih prodaji (nalaz i mišljenje vještaka). Ako se radi o robi čiji je promet zabranjen ili ograničen, pribaviti dokaz o tome.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti vrste i vrijednosti robe, načina nabavke i prodaje robe, ako se radi o proizvodnji, gdje i kako).

Obmana pri dobijanju kredita ili drugih pogodnosti

Član 283. KZRS

(član 268. KZFBiH, član 262. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da za sebe ili drugog dobije kredit, ulagačka sredstva, subvencije ili kakvu drugu pogodnost, davatelju kredita ili subjektu nadležnom za odobravanje pogodnosti da neistinite ili nepotpune podatke o imovinskom stanju ili druge podatke značajne za dobijanje kredita ili druge pogodnosti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.
- (2) Ko djelom iz stava 1. ovog člana dobije sredstva u iznosu koji prelazi 10.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.

- (3) Ko dobijeni kredit, ulagačka sredstva, subvencije ili kakvu drugu pogodnost iskoristi za drugu namjenu od one koja mu je odobrena, kaznit će se kaznom zatvora od dvije godine i novčanom kaznom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja kod ovog krivičnog djela sastoji se u davanju lažnih podataka (neistinitih ili nepotpunih) o svom imovinskom stanju ili u davanju drugih podataka značajnih za dobijanje kredita ili drugih pogodnosti (dobijanje ulagačkih sredstava, subvencija i sl.).

Ovim se davatelj kredita ili osoba nadležna za odobravanje pogodnosti dovodi u zabludu, s ciljem da donese odgovarajuću odluku kojom će podnosiocu dati, odnosno odobriti kredit ili drugu pogodnost.

Djelo je svršeno u trenutku podnošenja zahtjeva za kredit ili za isplatu ulagačkih sredstava ili subvencija, što znači da za postojanje djela nije bitno da je kredit i odobren, odnosno da su isplaćena ulagačka sredstva ili subvencije.

Davanje lažnih podataka obično se odnosi na podatke o imovinskom stanju (npr. da je tražitelj kredita platežno sposoban, da ima odgovarajući bonitet na tržištu, iako to nije tačno, prikrivanje podatka da na imovini već postoji založno pravo, lažni podaci o zaposlenju ili visini plaće i sl.). Važno je da se radi o činjenicama bitnim za odobravanje kredita, a ne nekim drugim, odnosno činjenicama važnim za odobravanje i isplatu ulagačkih sredstava ili subvencija.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Oblik vinosti je umišljaj.

U stavu 2. dat je kvalificirani oblik djela, a kvalifikatornu okolnost čini visina dobijenih sredstava.

U stavu 3. propisan je poseban oblik ovog krivičnog djela – nenamjensko korištenje kredita, ulagačkih sredstava ili subvencija, odnosno korištenje ovih sredstava u drugu svrhu, a ne onu zbog koje su ta sredstva odobrena (npr. sredstva stambenog kredita se iskoriste za kupovinu vozila ili sredstva za obnovu razrušene kuće se iskoriste za turističko putovanje). Oblik vinosti je umišljaj, koji obuhvata svijest da se sredstva koriste nenamjenski.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – ugovora o kreditu, dokumentacije za dobijanje kredita – najčešće se radi o potvrdi o zaposlenju, uvjerenju o visini plaće, ali i druge dokumentacije koju banka traži prilikom odobravanja kredita, zatim dokumentacije koju podrazumijeva odobravanje subvencija ili dokumentacije potrebne za ulagačka sredstva itd. (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti: koji i kakav kredit, iznos, potrebna dokumentacija, kakvu je dokumentaciju predao učinitelj, da li je originalna i istinita ili nije, u koje je namjene kredit iskorišten i sl.), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Nedozvoljeno bavljenje bankarskom djelatnošću

Član 284. KZRS

(član 269. KZFBiH, član 263. KZBDBiH)

- (1) Ko se bez odobrenja ili protivno uvjetima pod kojima je ono dato bavi bankarskom djelatnošću, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.

- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina, a ako taj iznos prelazi 200.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja krivičnog djela iz stava 1. ovog člana je bavljenje bankarskom djelatnošću bez odobrenja ili protivno uvjetima pod kojim je odobrenje dato.

Kod prvog oblika radnje učinjenja učinitelj uopće nema odobrenje za bavljenje bankarskom djelatnošću ili ga je tražio, a ono mu nije dato.

Kod drugog oblika radnje učinjenja učinitelj ima odobrenje, ali samo za bavljenje određenim bankarskim poslovima, a ne svim. U ovom slučaju učinitelj krivično djelo čini u trenutku kada se počne baviti onim bankarskim poslovima za koje nema odobrenje.

Prema odredbama Zakona o bankama, bankarske djelatnosti su:

1. primanje svih vrsta novčanih depozita i drugih novčanih sredstava;
2. davanje i uzimanje kredita i vršenje finansijskog lizinga;
3. davanje svih oblika novčanih jamstava;
4. sudjelovanje, kupovina, prodaja instrumenata tržišta novca i kapitala za svoj ili tuđi račun;
5. usluge platnog prometa ili prijenosa novca;
6. kupovina i prodaja strane valute;
7. izdavanje i upravljanje sredstvima plaćanja (uključujući kreditne kartice, putne i bankarske čekove);
8. pohranjivanje i upravljanje vrijednosnim papirima i drugim vrijednostima usluge finansijskog menadžmenta, kupovina i prodaja vrijednosnih papira.

Poduzimanjem bilo koje od ovih djelatnosti bez odobrenja ili neke od djelatnosti za koje nema odobrenje učinitelj čini ovo krivično djelo. Oblik vinosti je umišljaj, koji prati svijest da se bankarska djelatnost obavlja bez odobrenja ili mimo dobijenog odobrenja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – primjerka odobrenja za bavljenje bankarskom djelatnošću (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), pretres stana i drugih prostorija koje koristi učinitelj (zapisnik o pretresu), privremeno oduzimanje predmeta iz pretresa (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta: novca i dokumentacije), vještačenje radi utvrđivanja ostvarene visine imovinske koristi (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenih (na okolnosti vrste bankarskih poslova kojima se učinitelj bavio, načina bavljenja tom djelatnošću, mjesta i vremena, visine ostvarene imovinske koristi, naročito da li je učinitelj imao ili nije imao odobrenje za bavljenje bankarskom djelatnošću itd.).

Izdavanje čeka i sredstava bezgotovinskog plaćanja bez pokrića

Član 286. KZRS

(član 271. KZFBiH, član 266. KZBDBiH)

- (1) Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protupravnu imovinsku korist izda ili stavi u promet ček za koji zna da nema pokriće, pa time pribavi imovinsku korist u iznosu koji prelazi 1.000 KM, kaznit će se novčanom kaznom i kaznom zatvora do tri godine.

- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se i ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi imovinsku korist izda, stavi u promet ili koristi akceptni nalog, mjenicu, kakvu garanciju, kreditnu ili platnu karticu ili kakvo drugo sredstvo plaćanja ili osiguranja plaćanja, iako zna da za to nema pokrića, i time pribavi imovinsku korist u iznosu koji prelazi iznos od 1.000 KM.
- (3) Ako je djelima iz st. 1. i 2. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.
- (4) Ako je učinitelj djela iz st. 1. i 2. osigurao pokriće prije nego što je saznao da je otkriven, može se osloboditi kazne.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Cilj ove inkriminacije je zaštita povjerenja u ček i različita druga sredstva bezgotovinskog plaćanja, koja su sredstvo plaćanja ravnopravno novcu.

Pod čekom se podrazumijeva vrijednosni papir kojim izdavalac čeka (trasant) daje nalog drugoj osobi (trasatu) da korisniku čeka, imenovanoj trećoj osobi ili donositelju (remitentu), isplati određeni iznos novca iz pokrića koje trasant (izdavalac čeka) ima kod trasata (koji je obično banka).

Uvjet za postojanje djela iz stava 1. ovog člana je pribavljanje imovinske koristi u iznosu koji prelazi 1.000 KM.

U stavu 2. govori se o akceptnim nalogima, mjenicama, različitim garancijama, kreditnim i platnim karticama i drugim sredstvima plaćanja ili osiguranja plaćanja za koja učinitelj zna da nemaju pokriće, a koja izdaje, stavlja u promet ili koristi, također u namjeri pribavljanja imovinske koristi za sebe ili drugog. Uvjet za postojanje djela i ovdje je da je na taj način pribavljena imovinska korist u iznosu većem od 1.000 KM.

U stavu 3. dati su kvalificirani oblici djela, a kvalifikatornu okolnost čini visina pribavljene imovinske koristi.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – čeka, mjernice, akceptnog naloga, kreditne ili platne kartice itd., zatim dokumenata kojima je roba naručena i isporučena (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza objektivne naravi (dokumentacija vezana za konkretan posao).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje oštećenog (na okolnosti vrste zaključenog pravnog posla, zatim šta je čekom ili nekim drugim sredstvom plaćeno, u kojem iznosu, kada je ček ili drugo sredstvo stavljeno na naplatu), saslušanje svjedoka na iste okolnosti.

Utaja poreza i doprinosa

Član 287. KZRS

(član 273. KZFBiH, član 267. KZBDBiH)

- (1) Ko izbjegne plaćanje poreza propisanih poreznim zakonodavstvom Republike Srpske ili doprinosa zdravstvenog ili penzijskog osiguranja propisanih u Republici Srpskoj ne dajući zahtijevane podatke ili dajući lažne podatke o svom stečenom oporezivom prihodu ili o drugim činjenicama koje su od utjecaja na utvrđivanje ovakvih obaveza, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 10.000 KM, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ko učini krivično djelo iz stava 1. ovog člana, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (3) Ko učini krivično djelo iz stava 1. ovog člana, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 150.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Porez je dio prihoda ili imovine koji država, na temelju vlasti, oduzima od fizičkih i pravnih osoba za pokriće svojih rashoda. U ovom članu inkriminirano je potpuno ili djelimično izbjegavanje plaćanja poreza ili doprinosa za socijalno ili penzijsko osiguranje.

Krivično djelo utaje poreza i doprinosa djelo je blanketnog karaktera, što znači da upućuje na primjenu drugih propisa.

Radnja učinjenja djela ogleda se u izbjegavanju plaćanja poreza, odnosno doprinosa za socijalno i penzijsko osiguranje.

Način učinjenja djela je dat alternativno: a) nedavanjem zahtijevanih podataka relevantnih za određivanje visine poreza ili doprinosa i b) davanjem lažnih podataka. U oba slučaja mora se raditi o stečenim oporezivim prihodima ili drugim činjenicama koje su od utjecaja na utvrđivanje iznosa poreznih obaveza, odnosno doprinosa.

Kod prvog oblika učinitelj ili uopće ne podnosi poreznu prijavu ili je podnosi ali u njoj ne navodi podatke o svojim prihodima ili druge podatke relevantne za određivanje visine plaćanja poreza, a kod drugog oblika učinitelj podnosi prijavu ali u njoj navodi lažne podatke o svojim prihodima ili druge relevantne podatke za utvrđivanje visine plaćanja poreza, odnosno doprinosa (npr. broj zaposlenih za koje se doprinosi plaćaju ili broj članova porodičnog domaćinstva, broj djece na školovanju, da li je bračni drug zaposlen ili ne i sl.).

Lažni podaci treba da su dati mjerodavnom tijelu za razrez poreza ili doprinosa, jer u protivnom se neće raditi o ovom krivičnom djelu. Pri tome je nebitno na koji su način dati lažni podaci: podnošenjem porezne prijave, davanjem usmene izjave na zapisnik ili na neki treći način.

Djelo je svršeno u trenutku kada je izbjegnuto plaćanje poreznih obaveza, odnosno plaćanje doprinosa.

Objektivni uvjet inkriminacije je da se radi o obavezama čije je plaćanje izbjegnuto u iznosu većem od 10.000 KM (do iznosa od 10.000 KM se radi o prekršaju).

Ono što posebno treba istaći je činjenica da iznos izbjegnutih obaveza davanja prelazi 10.000 KM u svakoj kalendarskoj godini.

Dodatni uvjet za postojanje ovog djela je da se radi o poreznim obavezama predviđenim poreznim zakonodavstvom Republike Srpske, odnosno doprinosima za socijalno i penzijsko osiguranje propisanim zakonodavstvom Republike Srpske.

Ako se radi o izbjegnutim obavezama plaćanja poreza ili doprinosa čije plaćanje nalažu propisi Bosne i Hercegovine (kao što je PDV), onda se ne radi o ovom, nego o krivičnom djelu iz čl. 210. KZBiH.

Oblik vinosti je umišljaj.

Učinitelj djela može biti samo osoba koja je obveznik plaćanja poreza i doprinosa.

Napomena: Ako se radi o izbjegavanju plaćanja poreza u više uzastopnih godina, a u svakoj od tih godina se radi o iznosu utajenog poreza ili doprinosa većem od 10.000 KM, onda je moguća konstrukcija produženog krivičnog djela.

U stavu 2. i 3. dati su kvalificirani oblici djela, a kvalifikatornu okolnost čini visina utajenog poreza ili doprinosa.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (rješenje o registraciji subjekta, zapisnik Poreske uprave RS o kontroli), pretres poslovnih prostorija (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – knjigovodstvene do-

kumentacije (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti, npr. računi, otpremnice, narudžbenice, bilanci stanja, završni računi, kartice obveznika i dr.), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), finansijsko vještačenje (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka, uključujući i službene osobe Porezne uprave (na okolnosti načina učinjenja djela i iznosa obaveze čije se plaćanje izbjegava).

GLAVA DVADESET ČETVRTA a.
KRIVIČNA DJELA PROTIV SIGURNOSTI
RAČUNARSKIH PODATAKA

Oštećenje računarskih podataka i programa
Član 292. a) KZRS
(član 393. KZFBiH, član 387 KZBDBiH)

- (1) Ko neovlašteno izbriše, izmijeni, ošteti, prikrije ili na drugi način učini neupotrebljivim računarski podatak ili program, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (3) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana prouzrokovana šteta u iznosu koji prelazi 30.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.
- (4) Uređaji i sredstva kojima je učinjeno krivično djelo iz stava 1. i 2. ovog člana, ako su u vlasništvu učinitelja, oduzet će se.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Osnov ove inkriminacije nalazi se u Konvenciji o sajber kriminalu, čija je potpisnica i Bosna i Hercegovina.

Objekt krivičnog djela je računarski podatak ili program. Računarski podatak ili program je pokretna stvar koja označava svako predstavljanje činjenica, informacija i koncepata u formi prilagođenoj za računarsku obradu, zajedno sa programom koji je takve prirode da računarski sistem vrši svoju funkciju.

Stoga ovo djelo predstavlja poseban oblik krivičnog djela oštećenja tuđe stvari (*vidi str. 32, član 249. KZRS*).

Radnje učinjenja ovog krivičnog djela alternativno su određene kao: brisanje, izmjena, prikrivanje ili na drugi način činjenje

neupotrebljivim računarskog podatka ili programa (pokretne stvari). Brisanje računarskih podataka ili programa jedan je od načina njihovog uništenja kao radnje kojom se oni čine trajno neupotrebljivim.

Izmjena računarskih podataka ili programa radnja je kojom se vrši njihovo preinačenje.

Oštećenje je svaka radnja kojom se narušava cjelovitost tih podataka ili programa, odnosno kojom se narušava njihov informacijski sadržaj, usljed čega se oni, barem privremeno, čine neupotrebljivim za svrhe za koje su namijenjeni.

Drugi način može biti i svaka druga radnja kojom se podaci i programi učine neupotrebljivim ili nepristupačnim, npr. ubacivanje virusa i sl.

Djelo može učiniti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinitelja o poduzetim djelatnostima.

U st. 2. i 3. predviđeni su teži oblici djela, kada je posljedica djela iz stava 1. šteta u iznosu koji prelazi 10.000 KM, odnosno 30.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska uređaja i sredstva kojim je djelo učinjeno (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija) i pretres računarskih sistema, uređaja za pohranjivanje računarskih ili elektronskih podataka, na okolnosti pronalaska dokaza o načinu učinjenja djela (zapisnik o pretresu i sadržaji), a radnji pretresa obavezno prisustvuje stručna ovlaštena službena osoba ili vještak za oblast informatike - telekomunikacija, privremeno oduzimanje predmeta – uređaja i sredstava (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta

– naredba operateru telekomunikacija ili drugoj pravnoj osobi usluga komunikacija - interneta za dostavljanje računarskih podataka (podaci o pretplatniku, vrsti korištene usluge komunikacije, period usluge, identitet, poštanska ili geografska adresa i dr.), vještačenje po vještaku za oblast informatike -komunikacija (nalaz i mišljenje vještaka), **(2)** vještačenje na okolnosti visine prouzrokovane štete (nalaz i mišljenje vještaka).
Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, zapisnik o saslušanju svjedoka – oštećenog (na okolnosti vrste podatka ili programa, vremena i načina kojim je on učinjen neupotrebljivim, visine štete), zapisnik o saslušanju svjedoka – stručne osobe operatera ili druge pravne osobe (na okolnost dostavljenih računarskih podataka), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja, **(2)** odnosno visine štete).
Osnovno znanje koje mora imati ovlaštena službena osoba i tužilac je poznata tehnologija komunikacije na internetu (uprosćeno: računari imaju ličnu kartu – IP adresu – kombinaciju od četiri ili šest serija brojeva, uloga mrežnih računara – rutera itd.)
Stoga je poželjno obavještavanje odgovarajućeg odjeljenja nadležnog MUP-a za borbu protiv računarskog kriminala.

Računarska prevara

Član 292. g) KZRS

(član 395. KZFBiH, član 389. KZDBiH)

- (1) Ko unese netačan podatak, propusti unošenje tačnog podatka ili na drugi način prikrije ili lažno prikaže podatak i time utječe na rezultat elektronske obrade i prijenosa podataka u namjeri da sebi ili drugom pribavi protupravnu imovinsku korist i time drugom prouzrokuje štetu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (3) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 30.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do deset godina.
- (4) Ko djelo iz stava 1. ovog člana učini samo u namjeri da drugog ošteti, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Predmet krivičnog djela je računarski podatak (*vidi član 292. a) KZRS*).

Ovo krivično djelo predstavlja poseban oblik krivičnog djela prevare (*vidi, član 239. KZRS*).

Radnje učinjenja ovog krivičnog djela alternativno su određene kao: unošenje netačnog podatka, propuštanje unošenja tačnog podatka ili, na drugi način, prikriivanje ili lažno prikazivanje podataka.

Posljedica radnji učinjenja je rezultat elektronske obrade podataka drugačiji nego što bi bio da ta radnja nije poduzeta.

Djelo može učiniti svaka osoba.

S obzirom na to da je za postojanje djela potrebno da je radnja učinjenja poduzeta s ciljem da se sebi ili drugom pribavi protupravna imovinska korist, djelo se može učiniti samo s direktnim umišljajem.

U st. 2. i 3. predviđeni su teži oblici djela, kada je pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od 10.000 KM, odnosno 30.000 KM.

U stavu 4. predviđen je privilegirani oblik djela kada se djelo iz stava 1. čini samo u namjeri da se drugi ošteti.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi za čl. 292. a) KZRS privremeno oduzimanje predmeta – naredba banci ili drugoj pravnoj osobi za dostavljanje podataka o finansijskim transakcijama (podaci), vještačenje po vještaku finansijske struke na okolnost pribavljene imovinske koristi i prouzrokovane štete (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: vidi član 292. a) KZRS.

Neovlašteni pristup zaštićenom računaru, računarskoj mreži, telekomunikacionoj mreži i elektronskoj obradi podataka

Član 292. d) KZRS

(član 398. KZFBiH, član 391. KZBDBiH)

- (1) Ko se, kršeći mjere zaštite, neovlašteno uključi u računar ili računarsku mrežu ili neovlašteno pristupi elektronskoj obradi podataka, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci.
- (2) Ko snimi ili upotrijebi podatak dobijen na način predviđen u stavu 1. ovog člana, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (3) Ako je usljed djela iz stava 1. ovog člana došlo do zastoja ili ozbiljnog poremećaja funkcioniranja elektronske obrade i prijenosa podataka ili mreže ili su nastupile druge teške posljedice, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Objekt krivičnog djela je računar ili računarska mreža ili elektronska obrada podataka.

Radnja učinjenja oblika iz stava 1. sastoji se u neovlaštenom uključivanju u zaštićeni računar ili mrežu ili u neovlaštenom pristupu elektronskoj obradi podataka, učinjeno kršenjem

mjera zaštite, tj. mjera čija je svrha osiguranje dostupnosti računara ili mreže elektronske obrade podataka samo ovlaštenim osobama.

Motiv učinjenja nije bitan za postojanje krivičnog djela.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo s umišljajem, koji mora obuhvatiti svijest o tome da se uključenje vrši neovlašteno i kršenjem zaštitnih mjera.

Stavom 2. predviđen je teži oblik krivičnog djela, kada učinitelj snimi ili upotrijebi podatak dobijen radnjama iz stava 1. Podatak će biti upotrijebljen kada je primijenjen, iskorišten ili kada se njime poslužilo u određene svrhe.

U stavu 3. teži oblik djela proizlazi iz težih posljedica.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 292. a) KZRS.

Subjektivni: vidi član 292. a) KZRS.

GLAVA DVADESET PETA
KRIVIČNA DJELA PROTIV USTAVNOG
UREĐENJA REPUBLIKE SRPSKE

Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske
mržnje i netrpeljivosti

Član 294. a) KZRS
(član 163. KZFBiH)

- (1) Ko izaziva ili raspaljuje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost ili širi ideje o superiornosti jedne rase ili naroda nad drugim, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prisilom, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi nacionalnih, etničkih ili vjerskih simbola, oštećenjem tuđih stvari, sknavljenjem spomenika, spomen-obilježja ili grobova, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Ako je usljed djela iz stava 1. i 2. ovog člana došlo do nereda, nasilja ili drugih teških posljedica za zajednički život naroda i ostalih koji žive u Republici Srpskoj, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (4) Materijal i predmeti koji nose poruke iz stava 1. ovog člana, kao i sredstva za njihovu izradu, razmnožavanje ili rasturanje oduzet će se.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnje učinjenja ovog krivičnog djela čini onaj ko izaziva ili raspaljuje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost ili širi ideje o superiornosti rase ili naroda nad drugim. Izazivanje znači da se u situacijama kada ne postoji nacionalna, rasna ili vjerska mržnja ona različitim načinima ili sredstvima izaziva. Raspaljivanje znači korištenje već postojeće mržnje ili razdora i njeno daljnje produbljivanje.

Mržnja označava osjećanje jednog ili više pripadnika naroda ili rase ili konfesije prema pripadnicima drugog naroda ili druge rase ili konfesije, izraženo u netrpeljivosti, neraspoloženju, spremnosti da se nanese neko zlo.

Razdor je stvaranje antagonizma i neprijateljskog odnosa do otvorenih međusobnih sukoba.

Netrpeljivost je odnos netolerancije, podozrenja ili odbojnosti prema pripadnicima drugog naroda ili rase ili konfesije.

Mržnja ili razdor ili netrpeljivost mogu se izazvati svim djelatnostima koje su pogodne da je izazovu. Djelo je svršeno poduzimanjem bilo koje djelatnosti kojom se izaziva ili raspaljuje navedena mržnja ili razdor ili netrpeljivost ili šire ideje o superiornosti.

Posljedica djela je ugrožavanje zajedničkog života građana Republike Srpske.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Subjektivnu stranu djela čini umišljaj, koji obuhvata svijest o poduzetim djelatnostima.

Teži oblik djela u stavu 2. postoji ako je krivično djelo učinjeno primjenom prisile, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi nacionalnih, vjerskih ili etničkih simbola, oštećenjem tuđih stvari, sknavljenjem spomenika, spomenobilježja ili grobova.

U stavu 3. predviđen je poseban oblik djela ako je djelo dovelo do nereda, nasilja ili drugih teških posljedica za život naroda i ostalih koji žive u Republici Spskoj.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana, ostalih prostorija i računarskih sistema, uređaja za pohranjivanje računarskih ili elektronskih podataka, na okolnosti pronalaska materijala i predmeta koji

nose poruke, kao i sredstava za njihovu izradu, razmnožavanje ili rasturanje (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstava djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta – video ili audiozapisa kojima su zabilježene radnje učinitelja (video ili audiozapis), **(2)** uviđaj na mjestu gdje je došlo do oštećenja tuđih stvari ili do sknavljenja (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, skica lica mjesta, fotodokumentacija), ostali dokazi.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, zapisnik o saslušanju svjedoka (na okolnosti mjesta, vremena i načina poduzetih djelatnosti), saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnosti načina poduzimanja radnje učinjenja, osjećanja zbog poduzetih djelatnosti, sigurnosti, uznemirenja, zlostavljanja i sl.).

GLAVA DVADESET SEDMA KRIVIČNA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI

Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja

Član 347. KZRS

(član 383. KZFBiH, član 220. KZBDBiH)

- (1) Službena ili odgovorna osoba koja, u namjeri da sebi ili drugome pribavi kakvu neimovinsku korist ili da drugom nanese kakvu štetu, iskoristi svoj položaj ili ovlaštenje, prekorači granice svog ovlaštenja ili ne obavi svoju službenu dužnost, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana nanesena znatna šteta ili je došlo do teže povrede prava drugog, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Službena ili odgovorna osoba koja, u namjeri da sebi ili drugome pribavi kakvu imovinsku korist, iskoristi svoj položaj ili ovlaštenje, prekorači granice svog ovlaštenja ili ne obavi svoju službenu dužnost, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Ako je djelom iz stava 3. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo može učiniti samo službena ili odgovorna osoba (*vidi član 147, st. 3. i 4. KZRS*).

Radnja ovog djela može se sastojati u iskorištavanju položaja ili ovlaštenja, prekoračenju granica ovlaštenja i nevršenju službene dužnosti.

Iskorištavanje položaja ili ovlaštenja jeste poduzimanje određenih radnji u okviru položaja ili ovlaštenja, pri čemu se uči-

nitelj rukovodi nekim drugim interesima, ličnim interesima ili uopće pobudama iza kojih ne stoji interes službe ili pravne osobe.

Prekoračenje granica ovlaštenja postoji kada učinitelj poduzima radnje koje nisu obuhvaćene njegovim ovlaštenjem, ukoliko postoji i određena namjera.

Nevršenje službene dužnosti postoji kada osoba ne vrši službenu radnju iz okvira svog službenog ovlaštenja koju je dužna vršiti ili kada tu radnju vrši tako da se ne može postići cilj koji treba ostvariti poduzimanjem te radnje.

Djelo je svršeno poduzimanjem svake djelatnosti koja se u gore navedenom smislu smatra zloupotrebom položaja ili ovlaštenja. Može se učiniti samo sa umišljajem, jer kod učinitelja djela treba postojati namjera da sebi ili drugome pribavi korist ili da drugome nanese kakvu štetu.

U stavu 2, 3. i 4. predviđeni su teži oblici djela, koje odlikuju kvalifikatorni elementi: znatna šteta (*prema stanovištu Vrhovnog suda RS, šteta koja prelazi iznos 15.000 KM*) ili teža povreda prava drugog; namjera da se sebi ili drugom pribavi kakva imovinska korist; te korist djela iz st. 3 koja prelazi 10.000 KM ili 50.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska službene dokumentacije (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), prikupljanje drugih podataka i dokaza (propisi kojima su regulirani okviri položaja ili ovlaštenja, granice, službene dužnosti, zatim odlu-

ke iz kojih proizlazi lično svojstvo službene ili odgovorne osobe), vještačenje poslovnih knjiga i službene dokumentacije po vještaku odgovarajuće struke zavisno od vrste službe (nalaz i mišljenje vještaka na okolnosti stanja poslovnih knjiga – dokumentacije, iskorištavanja položaja ili ovlaštenja ili prekoračivanja ili nevršenja dužnosti), vještačenje po vještaku finansijske struke (nalaz i mišljenje na okolnost pribavljene koristi ili štete).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnosti načina poduzimanja radnje učinjenja i posljedica), saslušanje svjedoka – službene osobe koja je bliska vršenju službe ili poslovanja učinitelja (na okolnosti ovlaštenja, načina učinjenja djela, kontrole rada i nadzora učinitelja), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Pronevjera

Član 348. KZRS

(član 384. KZFBiH, član 221. KZBDBiH)

- (1) Ko protupravno prisvoji novac, vrijednosne papire ili druge pokretnine koje su mu povjerene u službi ili uopće na radu u državnom organu ili pravnoj osobi, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako vrijednost pronevjerenih stvari iz stava 1. ovog člana ne prelazi iznos od 200 KM, a učinitelj je imao cilj da pribavi malu vrijednost, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (3) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do deset godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je prisvajanje (*vidi član 235. KZRS*).

Predmet djela je novac, vrijednosni papir ili druge pokretnine koje su učinitelju povjerene u službi ili uopće na radu. Dakle, radi se o stvarima koje su u funkciji vršenja određene službe, koje su vezane za obavljanje određenih zadataka na radu i koje su funkcionalno povezane sa vršenjem službene obaveze.

Krivično djelo je svršeno prisvajanjem predmeta djela.

Učinitelj krivičnog djela može biti samo osoba kojoj su navedeni predmeti povjereni u službi ili na radu. Krivično djelo se može učiniti sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinitelja da prisvaja predmete koji su mu povjereni u službi ili na radu.

Za postojanje djela potrebna je namjera pribavljanja protupravne imovinske koristi.

U stavu 2. predviđen je lakši oblik djela, kada vrijednost stvari ne prelazi iznos od 200 KM, a učinitelj je imao tu namjeru.

U stavu 3. predviđen je teži oblik djela, kada je pribavljena korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM ili 50.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska predmeta djela (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (rješenje ili ugovor o radu za učinitelja, službena ili poslovna dokumentacija na okolnost povjeravanja predmeta učinitelju, njegovih radnih zadataka i obaveza).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – ovlaštenog predstavnika pravne osobe (na okolnosti službe ili rada učinitelja, povjerenih mu predmeta, načina učinjenja djela, prikupljene službene ili poslovne dokumentacije, te visine prouzrokovane štete).

Primanje mita
Član 351. KZRS
(član 380. KZFBiH, član 217. KZDBiH)

- (1) Službena ili odgovorna osoba koja zahtijeva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili koja primi obećanje poklona ili kakve koristi, da u okviru svog ovlaštenja izvrši radnju koju ne bi smjela izvršiti, ili da ne izvrši radnju koju bi morala ili mogla izvršiti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (2) Službena ili odgovorna osoba koja zahtijeva ili primi poklon ili kakvu korist, ili koja primi obećanje poklona ili kakve koristi, da u okviru svog ovlaštenja izvrši radnju koju bi morala ili mogla izvršiti, ili da ne izvrši radnju koju ne bi smjela izvršiti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.
- (3) Službena ili odgovorna osoba koja poslije činjenja ili nečinjenja radnje navedene u stavu 1. do 3. ovog člana, a u vezi s njom, zahtijeva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (4) Priljeni poklon ili imovinska korist oduzet će se.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovo krivično djelo predstavlja vid korupcije u službi.

Krivično djelo može učiniti samo službena ili odgovorna osoba (*vidi član 147. KZRS*).

Djelo se javlja u tri oblika:

Stav 1. je primanje mita da bi se izvršila nezakonita službena ili odgovorna radnja.

Stav 2. je primanje mita da bi se izvršila zakonita službena ili odgovorna radnja.

Stav 3. je primanje mita poslije učinjenja radnje.

Radnja ovog djela može se sastojati u zahtijevanju, primanju poklona ili kakve druge koristi i u primanju obećanja poklona ili kakve koristi.

Pod zahtijevanjem treba razumjeti svaku izjavu (usmenu ili pismenu), kao i svako postupanje iz kojih se nesumnjivo može

zaključiti da osoba traži poklon, odnosno kakvu drugu korist. Primanje poklona ili kakve druge koristi znači njihovo prihvatanje – izjavama ili postupanjem.

Primanje obećanja postoji kada učinitelj izrazi, na ma koji očigledan način, svoju spremnost da prihvati obećano.

Krivično djelo je svršeno zahtijevanjem ili primanjem poklona ili neke druge koristi u vezi sa učinjenim ili neučinjenim radnjama.

Krivično djelo se može učiniti sa umišljajem, koji obuhvata svijest o zahtijevanju ili primanju poklona ili druge koristi kao i svijest o prirodi činjenja ili nečinjenja službene ili odgovorne radnje povodom koje se mito zahtijeva ili prima.

U stavu 2. i 3. predviđeni su lakši oblici djela – u stavu 2. kada je radnja učinjenja povezana sa službenom radnjom učinitelja koja je obavezna, ili zakonita, ili dopuštena, a u stavu 3. kada radnja učinjenja nastupa nakon službene radnje iz st. 1. ili 2.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska primljenog mita (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – primljenog „mita“ (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), privremeno oduzimanje predmeta – naredba banci ili drugoj pravnoj osobi na okolnost dostavljanja podataka o bankovnim depozitima i finansijskim transakcijama (dostavljani podaci), prikupljanje drugih podataka i dokaza (odluka iz koje proizlazi lično svojstvo službene osobe, propisi na okolnost okvira ovlaštenja, službena ili poslovna dokumentacija o radnji za koju je tražena usluga), posebne istražne radnje (rezultati nadzora i tehničkog snimanja komunikacija, nadzora i tehničkog snimanja prostorija, simuliranog davanja potkupnine).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnost zahtjeva učinitelja ili primanja poklona ili kakve druge koristi, obećanja, vrste poklona ili koristi).

Davanje mita
Član 352. KZRS
(član 381. KZFBiH, član 218. KZBDBiH)

- (1) Ko službenoj ili odgovornoj osobi da, pokuša dati ili obeća poklon ili kakvu drugu korist da u okviru svojih ovlaštenja izvrši radnju koju ne bi smjela izvršiti ili da ne izvrši radnju koju bi morala ili mogla izvršiti, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službene osobe, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ko službenoj ili odgovornoj osobi učini ili obeća poklon ili kakvu drugu korist da u okviru svojih ovlaštenja izvrši radnju koju bi morala ili mogla izvršiti, ili da ne izvrši radnju koju ne bi smjela izvršiti, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službene osobe, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Učinitelj djela iz stava 1. i 2. ovog člana koji je dao mito na zahtjev službene ili odgovorne osobe i koji je djelo prijavio prije nego što je otkriveno ili prije nego što je saznao da je otkriveno, može se osloboditi kazne.
- (4) Dati poklon ili imovinska korist oduzet će se, a u slučaju iz stava 3. ovog člana može se vratiti osobi koja je dala mito.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo se može učiniti samo prema službenoj ili odgovornoj osobi (*vidi član 147. KZRS*). Djelo je učinjeno kako od osobe koja poduzima radnju učinjenja tako i od osobe koja posreduje pri podmićivanju.

Radnja ovog djela može se sastojati u pokušaju davanja, te obećanju poklona ili kakve druge koristi. Radnja učinjenja po-

vezana je sa službenom radnjom učinitelja koja je nezakonita ili nedopuštena.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinitelja da obećava ili daje poklon, odnosno drugu korist, ili da posreduje u tome i da to čini u vezi sa vršenjem ili nevršenjem službenih ili odgovornih radnji.

U stavu 2. i 3. predviđeni su lakši oblici djela – u stavu 2. kada je radnja učinjenja povezana sa službenom radnjom učinitelja koja je obavezna, ili zakonita, ili dopuštena, a u stavu 3. kada je radnja učinjenja povezana sa zahtjevom službene ili odgovorne osobe, a učinitelj je djelo prijavio prije otkrivanja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana i ostalih prostorija na okolnosti pronalaska predmeta mita (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta pronađenih pretresom (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), naredba banci ili drugoj pravnoj osobi na okolnost dostavljanja podataka o bankovnim depozitima i finansijskim transakcijama (dostavljani podaci), prikupljanje drugih podataka i dokaza (odluke iz kojih proizlazi lično svojstvo objekta djela – službene ili odgovorne osobe, propisi na okolnost okvira ovlaštenja, službena ili poslovna dokumentacija o radnji za koju je dat mito), posebne istražne radnje (rezultati nadzora i tehničkog snimanja komunikacija, nadzora i tehničkog snimanja prostorija, simuliranog davanja potkupnine).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti davanja ili obećanja, te vrste poklona ili koristi).

Nesavjestan rad u službi
Član 354. KZRS
(član 387. KZFBiH, član 224. KZBDBiH)

- (1) Službena osoba koja svjesnim kršenjem zakona ili drugih propisa ili propuštanjem dužnosti nadzora očigledno nesavjesno postupi u vršenju službe, iako je bila svjesna ili je bila dužna i mogla biti svjesna da usljed toga može nastupiti teža povreda prava drugog ili veća imovinska šteta, pa takva povreda ili šteta i nastupi, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je usljed djela iz stava 1. ovog člana došlo do teške povrede prava drugog ili nastupila imovinska šteta u iznosu koji prelazi 50.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo može učiniti samo službena osoba u vršenju službe (*vidi član 147. KZRS*).

Radnja učinjenja djela je očigledno nesavjesno postupanje u vršenju službe. Može se sastojati u kršenju zakona ili drugih propisa, propuštanju dužnosti nadzora ili, na neki drugi način, u očigledno nesavjesnom postupanju, što djelu daje blanketni karakter.

Kršenje zakona ili drugih propisa postoji u svim slučajevima kada službena osoba u poduzimanju službene radnje postupa suprotno nekoj odredbi sadržanoj u zakonu ili drugom propisu. Ovaj oblik radnje može se izvršiti i činjenjem i nečinjenjem. Propuštanje dužnosti nadzora može se učiniti samo nečinjenjem i odnosi se samo na određeni djelokrug službene dužnosti – na vršenje nadzora. Ovaj oblik nesavjesnog rada pretpostavlja da je osoba po svom službenom položaju ili ovlaštenju obavezna da vrši nadzor.

Drugi načini očigledno nesavjesnog postupanja kao oblika radnje predstavljaju razgraničenje od običnog zanemarivanja

službene dužnosti i običnih neurednosti. Nesavjesno postupanje je očigledno kada je za svakoga koji poznaje tu službu nesavjesnost uočljiva na prvi pogled, tj. očigledna.

Posljedica krivičnog djela je teža povreda prava drugog ili veća imovinska šteta.

Službena osoba treba da je svjesna, ili da je bila dužna i mogla je biti svjesna, da usljed njenog nesavjesnog postupanja može nastupiti povreda nečijeg prava ili imovinska šteta. Dakle, djelo se može učiniti sa umišljajem ili iz nehata.

U stavu 2. predviđen je teži oblik djela ukoliko je došlo do teške povrede prava drugog ili imovinska šteta u iznosu koji prelazi 50.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres službenih prostorija na okolnosti pronalaska službene dokumentacije iz koje je vidljiva nesavjesnost (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – dokumentacije i sredstava učinjenja djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), prikupljanje drugih podataka i dokaza (blanketni propisi – prekršeni zakon ili drugi propisi, odluke iz kojih proizlazi lično svojstvo službene ili odgovorne osobe, uporedna službena dokumentacija savjesnog vršenja službe kojom se razgraničava savjesno od nesavjesnog), vještačenje poslovnih knjiga i službene dokumentacije po vještaku odgovarajuće struke zavisno od vrste službe (nalaz i mišljenje vještaka na okolnosti stanja poslovnih knjiga i dokumentacije, zanemarivanja dužnosti, te posljedica djela), vještačenje po vještaku finansijske struke (nalaz i mišljenje na okolnost posljedica djela – imovinske štete).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnost načina poduzimanja radnje učinjenja i posljedica), saslušanje svjedoka – službene osobe koja je bliska vršenju službe učinitelja (na okolnost ovlaštenja, načina učinjenja djela, kontrole rada i nadzora učinitelja), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Povreda ljudskog dostojanstva zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja

Član 359. KZRS

Službena osoba koja u vršenju službe, zloupotrebom svog položaja ili ovlaštenja, drugog grubo zlostavlja, zastrašuje, tjelesno ozlijedi ili uopće prema njemu postupa na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo može učiniti samo službena osoba u vršenju službe (*vidi član 147. KZRS*). Radnja učinjenja krivičnog djela je radnja kojom se ugrožava sigurnost drugoga grubim zlostavljanjem ili zastrašivanjem, tjelesnim ozljeđivanjem ili, uopće, vrijeđanje ljudskog dostojanstva.

Radnja učinjenja povezana je sa zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja (*vidi čl. 347*).

Djelo je svršeno poduzimanjem neke od navedenih radnji kojom se ono ostvaruje.

Posljedica djela je povređivanje ljudskog dostojanstva, što se ocjenjuje na osnovu objektivnih mjerila, a ne prema subjektivnom osjećaju pasivnog subjekta.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu vršenja službe gdje je došlo do učinjenja djela (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, tragovi), vještačenje po vještaku sudske medicine (nalaz i mišljenje vještaka na okolnosti načina povređivanja i stepena povreda), radnja prepoznavanja učinitelja krivičnog djela (zapisnik o prepoznavanju i fotodokumentacija), prikupljanje drugih podataka i dokaza (službena dokumentacija na okolnost ovlaštenja za vršenje službe, medicinska dokumentacija i izvod iz knjige protokola prijema pacijenta).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnost načina poduzimanja radnje učinjenja i posljedica), saslušanje svjedoka – službene osobe koja je zajedno sa učiniteljem učestvovala u vršenju službe (na okolnost ovlaštenja i načina učinjenja djela), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

GLAVA DVADESET OSMA KRIVIČNA DJELA PROTIV PRAVOSUĐA

Neprijavljivanje pripremanja krivičnog djela

Član 361. KZRS (član 344. KZFBiH)

- (1) Ko zna da se priprema učinjenje krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći pet godina zatvora ili teža kazna, pa u vremenu kada je još bilo moguće spriječiti njegovo učinjenje to ne prijavi, a djelo bude pokušano ili učinjeno, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ako nije prijavljeno pripremanje krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna dugotrajnog zatvora, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (3) Nema krivičnog djela iz stava 1. ovog člana ako djelo nije prijavila osoba kojoj je učinitelj bračni drug, osoba koja s njim živi u trajnoj izvanbračnoj zajednici, krvni srodnik u ravnoj liniji, brat ili sestra, usvojitelj ili usvojenik, kao i bračni drug neke od navedenih osoba, odnosno osoba koja s nekim od njih živi u trajnoj izvanbračnoj zajednici.
- (4) Za djelo iz stava 2. ovog člana može se blaže kazniti učinitelj koji je sa osobom koja priprema učinjenje krivičnog djela u nekom od odnosa iz stava 3. ovog člana.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja krivičnog djela je neprijavljivanje, tj. propuštanje da se nadležni organi obavijeste da neka osoba priprema učinjenje krivičnog djela. Obaveza prijavljivanja nastaje od trenutka kada je učinitelj saznao za pripremanje krivičnog djela, a bio je u mogućnosti da obavijesti nadležne organe.

Radnja učinjenja treba da je izvršena u vremenu kada je bilo moguće spriječiti njeno učinjenje. Krivično djelo postoji samo u slučaju ako nije prijavljeno krivično djelo za koje se može izreći pet godina zatvora ili teža kazna.

Djelo se smatra svršenim kada je pokušano ili učinjeno krivično djelo čije pripremanje nije blagovremeno prijavljeno.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinitelja da se poduzimaju djelatnosti koje znače pripremanje učinjenja određenog krivičnog djela i da je riječ o težem djelu.

U stavu 2. predviđen je teži oblik djela – u slučaju ako nije prijavljeno pripremanje krivičnog djela za koje se može izreći dugotrajni zatvor. Stavom 2. i 3. predviđeni su privilegirani oblici djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: radnje dokazivanja i dokazi kojima je dokumentirano krivično djelo koje je pokušano ili učinjeno, a koje učinitelj nije prijavio.

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti saznanja učinitelja da se pripremalo krivično djelo i mogućnosti blagovremenog prijavljivanja).

Pripremanje krivičnog djela

Član 361. a) KZRS

(član 339. KZFBiH, član 248. KZBDBiH)

Ko nabavi ili pripremi sredstva ili ukloni prepreke ili poduzme kakvu drugu radnju koja stvara uvjete za izravno učinjenje, ali nije dio učinjenja krivičnog djela određenog zakonom za koje se može izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna, ukoliko za pripremanje pojedinog krivičnog djela nije određena teža kazna, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja je svaka od zakonom navedenih pripremnih radnji, uključujući i svaku drugu radnju kojom se stvaraju uvje-

ti za izravno učinjenje krivičnog djela za koje se može izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna. Za postojanje ovog djela neophodno je da radnja nije dio činjenja krivičnog djela. Dakle, djelo koje se priprema nije ni učinjeno, u protivnom, bili bi ispunjeni uvjeti za postojanje tog krivičnog djela. Djelo se može učiniti samo sa umišljajem.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana i ostalih prostorija i osoba na okolnosti pronalaska sredstava za učinjenje krivičnog djela (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstava (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta – sredstava i predmeti), uviđaj na mjestu pripreme ili uklanjanja prepreke (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija), vještačenje po vještaku odgovarajuće struke na okolnosti vrste i namjene nabavljenog sredstva (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti načina nabavke ili pripreme sredstva, uklanjanja prepreka ili drugih radnji), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Neprijavljivanje krivičnog djela ili učinitelja

Član 362. KZRS

(član 345. KZFBiH, član 230. KZBDBiH)

- (1) Ko zna da je neka osoba učinila krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od dvadeset godina ili dugotrajni zatvor ili samo zna da je takvo djelo učinjeno pa to ne prijavi prije nego što su djelo, odnosno učinitelj otkriveni, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

- (2) Službena osoba koja svjesno propusti da prijavi krivično djelo za koje je saznala u vršenju svoje dužnosti, ako se za to djelo po zakonu može izreći pet godina zatvora ili teža kazna, a djelo se goni po službenoj dužnosti, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Nema krivičnog djela iz stava 1. ovog člana ako djelo nije prijavila osoba kojoj je učinitelj bračni drug, osoba koja s njim živi u izvanbračnoj zajednici, krvni srodnik u ravnoj liniji, brat, sestra, usvojitelj ili usvojenik, kao i bračni drug neke od navedenih osoba, odnosno osoba koja s nekim od njih živi u trajnoj izvanbračnoj zajednici, kao i branitelj, ljekar ili vjerski ispovjednik učinitelja.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja krivičnog djela je neprijavljanje, tj. propuštanje da se nadležni organi obavijeste da je neka osoba učinila krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od dvadeset godina ili dugotrajni zatvor ili da je učinjeno takvo djelo. Obaveza prijavljivanja nastaje od trenutka kada je učinitelj saznao za učinitelja ili krivično djelo.

Radnja učinjenja treba da je izvršena u vremenu prije nego što su djelo, odnosno učinitelj otkriveni.

Krivično djelo postoji samo u slučaju ako je od prijave zavisilo blagovremeno otkrivanje učinitelja ili djela, kao i ako nije prijavljen učinitelj krivičnog djela ili krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od dvadeset godina ili dugotrajni zatvor.

Djelo se smatra svršenim kada je učinitelj ili učinjeno krivično djelo otkriveno.

Učinitelj djela može biti svaka osoba, ali ne i osoba koja je učestovala u učinjenju krivičnog djela.

U stavu 2. učinitelj djela može biti samo službena osoba koja svjesno propusti da prijavi krivično djelo za koje je saznala u vršenju svoje dužnosti, ako se za to djelo može izreći pet godina zatvora ili teža kazna.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata saznanje o učinjenom djelu, odnosno djelu i njegovom učiniteљу, i saznanje da je riječ o težem djelu.

Stavom 3. isključene su od krivične odgovornosti osobe koje imaju opisna svojstva.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 361. KZ RS.

Subjektivni: vidi član 361. KZ RS.

Lažno prijavljivanje krivičnog djela **Član 364. KZRS** **(član 347. KZFBiH, član 234. KZBDBiH)**

- (1) Ko prijavi neku osobu da je učinila krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, a zna da ta osoba nije učinitelj, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se i ko podmetanjem tragova krivičnog djela ili na drugi način izazove pokretanje krivičnog postupka zbog krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti protiv osobe za koju zna da nije učinitelj tog djela.
- (3) Ko sam sebe prijavi da je učinio kakvo krivičnog djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, iako ga nije učinio, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci.
- (4) Kaznom iz stava 3. ovog člana kaznit će se i ko prijavi da je učinjeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, iako zna da to djelo nije učinjeno.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja je prijavljivanje krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti. Prijavljivanje se može učiniti pi-

smeno, slanjem pisma, elektronskom poštom, telegramom, faksom, usmeno i sl. Prijavljivanje mora biti upravljeno na određenu osobu.

U stavu 2. radnja učinjenja predstavlja podmetanje tragova ili druge načine kojima se izaziva pokretanje krivičnog postupka. Pod drugim načinima treba razumjeti stvaranje pogrešnog dojma o postojanju ili nepostojanju određenih tragova i određenih dokaza. Posljedica krivičnog djela je pokretanje krivičnog postupka protiv lažno prijavljene osobe.

U stavu 3. radnja učinjenja je samoprijavljivanje.

U stavu 4. inkriminirano je lažno prijavljivanje krivičnog djela, koje se nije dogodilo.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem.

Subjektivnu stranu djela čini znanje učinitelja da ono što prijavljuje nije istinito.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana, ostalih prostorija i osoba / i pokretnina na okolnosti pronalaska dokaza o izvršenoj prijavi (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstava učinjenja djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti – telefon, računar i sl.), otvaranje, pregled i vještačenje sadržaja oduzetih predmeta ukoliko je prijavljivanje izvršeno putem mobilnog telefona, računara i sl. (zapisnik o otvaranju i pregledanju, nalaz vještačenja sadržaja), prikupljanje drugih podataka i dokaza (izvod iz knjige protokola nadležnog organa ili službene zabilješke/knjige o prijemu krivične prijave). Za stav (2) neophodno je obavljanje uviđaja na mjestu podmetanja tragova (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, tragovi – podmetnuti tra-

govi) i prikupljanje drugih podataka i dokaza (izvodi iz spisa kao dokaz da je pokrenut krivični postupak).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – lažno prijavljene osobe (na okolnosti lažnosti krivične prijave i znanja učinitelja da svjedok nije učinio krivično djelo), zapisnik o saslušanju svjedoka – službene osobe nadležnog organa (na okolnosti prijema krivične prijave, sadržaja prijave i **(3)** daljnjeg službenog postupanja kojim je došlo do pokretanja krivičnog postupka).

Davanje lažnog iskaza

Član 365. KZRS

(član 348. KZFBiH, član 235. KZBDBiH)

- (1) Svjedok, vještak, prevoditelj ili tumač koji da lažan iskaz u postupku pred sudom, u disciplinskom, prekršajnom ili upravnom postupku ili drugom zakonom propisanom postupku, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se i stranka koja prilikom izvođenja dokaza saslušanjem stranaka u sudskom ili upravnom postupku da lažan iskaz, a na ovom iskazu je zasnovana odluka donesena u tom postupku.
- (3) Ako je lažan iskaz dat u krivičnom postupku, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Ako su usljed djela iz stava 3. ovog člana nastupile naročito teške posljedice za okrivljenog, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (5) Ako učinitelj dobrovoljno opozove svoj lažni iskaz prije nego što se donese konačna odluka, kaznit će se novčanom kaznom, a može se i osloboditi kazne.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo može učiniti samo svjedok, vještak, prevoditelj i tumač.

Djelo se može učiniti samo u postupku pred sudom, u disciplinskom, prekršajnom, upravnom ili drugom zakonom propisanom postupku.

Radnja učinjenja je davanje lažnog iskaza. Lažan iskaz je dat kada se ono što je u njemu sadržano ne poklapa sa stvarnošću i kada učinitelj svjesno daje iskaz koji je protivan onome što mu je poznato. Svjedok daje iskaz u postupku svjedočenja, dok izjava vještaka znači i davanje stručnog nalaza i mišljenja o predmetu vještačenja. Iskazi prevoditelja i tumača imaju značaj prevođenja nečije izjave ili nekog teksta, odnosno tumačenja izjave koju neka osoba daje preko tumača.

Za postojanje djela nije od značaja na koji se način iskaz daje – usmeno, pismeno, konkludentnim radnjama, preko prevoditelja ili tumača.

Djelo je svršeno samim davanjem lažnog iskaza u postupku. Moguć je samo umišljaj, koji obuhvata svijest da se daje lažan iskaz i u kom svojstvu se takav iskaz daje. Motiv davanja lažnog iskaza nije od značaja za postojanje djela.

U stavu 2. predviđen je poseban oblik djela koje može učiniti samo stranka u parničnom ili upravnom postupku. Potrebno je da je na iskazu te stranke zasnovana odluka.

U stavu 3. i 4. predviđeni su teži oblici djela – ukoliko je lažan iskaz dat u krivičnom postupku i ako su zbog toga nastupile naročito teške posljedice za okrivljenog.

Stavom 5. privilegirana je dobrovoljni opoziv lažnog iskaza prije odluke.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: prikupljanje podataka i dokaza (spis u postupku, zapisnik o saslušanju učinitelja, dokazi da se sadržaj iskaza ne poklapa sa stvarnošću /pravosnažna sudska odluka, materijalni dokazi i sl/).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog (za **(5)** i na okolnost odluke o opozivu iskaza), saslušanje svjedoka (na okolnost načina davanja lažnog iskaza, opisa stvarnog događaja – stvarnosti, **(2)** zasnivanja odluke na lažnom iskazu i **(4)** na okolnost posljedice).

Sprečavanje dokazivanja **Član 366. KZRS** **(član 349. KZFBiH, član 236. KZDBiH)**

- (1) Ko u namjeri da spriječi ili oteža dokazivanje sakrije, uništi, ošteti ili učini nepotrebljivim tuđi predmet ili ispravu koja služi kao dokaz, ili pomjeri ili premjesti kakav granični kamen, zemljomjerni znak ili uopće kakav znak o vlasništvu na nepokretnosti, ili ko u istoj namjeri ovakav znak lažno postavi, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ko svjedoka ili vještaka u sudskom, upravnom, prekršajnom ili disciplinskom postupku, silom, prijetnjom ili na drugi način prinudi, ili obećanjem poklona ili kakve druge koristi navede da da lažan iskaz, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnje učinjenja krivičnog djela podijeljene su kroz posebno svojstvo objekta djela.

Objekt radnji skrivanja, uništavanja, oštećenja ili činjenja nepotrebljivim su tuđi predmet ili isprava. Tuđi predmet je svaka stvar koja može poslužiti kao dokaz neke činjenice u postupku dokazivanja provedenom u sudskom, prekršajnom ili krivičnom postupku.

Objekt radnji pomjeranja, premještanja ili lažnog postavljanja su granični kamen, zemljomjerni znak ili kakav znak o vlasništvu na nepokretnosti.

Radnja krivičnog djela treba da je poduzeta u namjeri sprečavanja ili otežavanja dokazivanja.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo je svršeno kada je poduzeta radnja učinjenja krivičnog djela. Ostvarenje namjere nije neophodno za postojanje svršenog krivičnog djela.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da se navedene djelatnosti poduzimaju prema tuđoj ispravi, odnosno znaku; potrebna je i namjera da se na ovaj način sprječujući ili oteža dokazivanje u nekom postupku.

U stavu 2. predviđen je poseban oblik djela, koje se može učiniti samo prema svjedoku ili vještaku u sudskom, upravnom, prekršajnom ili disciplinskom postupku. Radnja učinjenja je prinuđivanje uz upotrebu sile ili prijetnjom (*vidi čl. 387. KZRS*) ili na drugi način ili obećanje poklona ili druge koristi (*vidi član 351. i 352. KZRS*). Drugi načini podrazumijevaju druge oblike prisilnog utjecaja na slobodu odlučivanja.

Posljedica je navođenje na lažan iskaz, odnosno utjecaj na slobodu odlučivanja, koji podrazumijeva da kod svjedoka ili vještaka ne postoji čvrsta odluka za lažnim iskazom.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu gdje je izvršeno sprečavanje dokazivanja (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, tragovi), pretres stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska objekta djela i sredstva učinjenja (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – objekta radnji sprečavanja ili sredstva djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija sudskog, ili prekršajnog, ili krivičnog postupka, a za **(2)**

zapisnik o saslušanju svjedoka, ili vještaka, ili nalaz i mišljenje vještačenja).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti načina poduzimanja radnje učinjenja djela), (2) saslušanje svjedoka ili vještaka (na okolnost svojstva u postupku, stvaranja odluke da se da lažan iskaz i načina davanja lažnog iskaza).

Neizvršenje sudske odluke

Član 371. KZRS

(član 351. KZFBiH, član 345. KZBDBiH)

- (1) Službena ili odgovorna osoba koja svjesno ne postupi po pravosnažnoj sudskoj odluci, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se i službena osoba ili odgovorna osoba koja odbije izvršiti odluku Ustavnog suda koju je dužna izvršiti.
- (3) Ako su usljed djela iz prethodnih stavova nastale teže povrede prava drugoga ili značajna materijalna šteta, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo može učiniti samo službena ili odgovorna osoba (*vidi član 147. KZRS*).

Objekt radnji učinjenja jeste pravosnažna sudska odluka. To je ona odluka suda protiv koje se više ne mogu ulagati redovni pravni lijekovi.

Radnja učinjenja je izražena kao nečinjenje, odnosno odbijanje da se postupi po pravosnažnoj sudskoj odluci.

Djelo je svršeno nepostupanjem ili odbijanjem postupanja po objektu djela.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest o obavezi postupanja po odluci.

U stavu 2. kao objekt učinjenja određena je konačna i izvršna odluka Ustavnog suda. Radnja učinjenja je odbijanje izvršenja, odnosno protivljenje, nečinjenje da se izvrši određena odluka. U stavu 3. predviđen je teži oblik djela kroz posljedicu – teža povreda prava drugoga ili značajna materijalna šteta.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: privremeno oduzimanje predmeta – objekta djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (rješenje ili drugi akt iz kojeg proizlazi lično svojstvo učinitelja, pravosnažna sudska odluka ili **(2)** odluka Ustavnog suda, dostavnica ili drugi dokaz o dostavi odluke, službene ili evidencije odgovorne osobe, ili potpisani akti iz kojih proizlazi odbijanje da se postupi po odluci, propisi iz kojih proizlazi obaveza na postupanje i za stav **(3)** dokumenti iz kojih proizlazi teža povreda prava ili značajna materijalna šteta), vještačenje po vještaku finansijske struke na okolnosti visine štete (nalaz i mišljenje vještaka).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti da je učinitelj bio upoznat sa odlukom i obavezom postupanja po odluci, načina učinjenja djela – nečinjenja ili odbijanja), za stav **(3)** i saslušanje svjedoka oštećenog (na okolnosti teže povrede prava ili materijalne štete), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog nalaza i mišljenja).

GLAVA DVADESET DEVETA KRIVIČNA DJELA PROTIV PRAVNOG PROMETA

Krivotvorenje isprave

Član 377. KZRS

(član 373. KZFBiH, član 367. KZBDBiH)

- (1) Ko izradi lažnu ispravu ili preinači pravu ispravu u namjeri da se takva upotrijebi kao prava ili ko takvu ispravu upotrijebi kao pravu ili je pribavi radi upotrebe, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ko izradi lažnu javnu ispravu, testament, mjenicu, ček, javnu ili službenu knjigu ili drugu knjigu koja se mora voditi na osnovu zakona, ili ko preinači takvu pravu ispravu, ili ko takvu lažnu ili preinačenu ispravu stavi u opticaj, ili je drži radi toga da je upotrijebi ili je upotrijebi kao pravu, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo pretpostavlja postojanje posebnog svojstva objekta djela u vidu isprave. Isprava je svaki predmet koji je podoban ili određen da služi kao dokaz kakve činjenice koja je od značaja za pravne odnose.

Radnja ovog djela može se sastojati u pravljenju lažne isprave, preinačavanju prave u namjeri da se takva isprava upotrijebi kao prava, upotrebi takve isprave kao prave ili pribavljanju takve isprave.

Pravljenje lažne isprave je stvaranje do tada nepostojeće isprave.

Preinačavanje isprave je izmjena sadržaja ili potpisa postojeće isprave u namjeri da se takva isprava upotrijebi kao prava.

Takva je isprava upotrijebljena kada je prispjela i zapažena od onoga kome je upućena.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji uvijek obuhvata svijest o lažnom porijeklu ili lažnom sadržaju isprave. Potrebna je i namjera da se isprava upotrijebi kao prava.

U stavu 2. pretpostavljeno je posebno svojstvo objekta djela kao javne isprave, testamenta, mjenice, čeka, javne ili službene knjige ili druge knjige koja se mora voditi na osnovu zakona. Javna isprava je pismena isprava koju je, u propisanom obliku i u granicama svoga ovlaštenja, izdao državni organ ili druga organizacija ili zajednica kojoj je povjereno vršenje javnih ovlaštenja, a podobna je da u pravnom prometu može poslužiti kao dokaz neke pravno relevantne činjenice.

Druge knjige koje se moraju voditi na osnovu zakona jesu knjige koje određeni subjekti vode na osnovu zakonske obaveze.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska objekta djela – isprave (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstva za pravljenje lažne isprave ili objekta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), grafološko vještačenje isprave (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (prava isprava, poštanske otpremnice ili dostavnice, izvodi iz prijemne ili otpremne knjige protokola), **(2)** (prava isprava, zakoni ili drugi propisi kojima se uređuje vođenje službene ili druge knjige).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – potpisnika prave isprave ili osobe kojoj je upućena lažna isprava ili osobe prema kojoj je upotrijebljena, **(2)** ovlašteni predstavnik pravne osobe koja izdaje javnu ispravu (na okolnosti sačinjavanja prave isprave ili prispjeća isprave, **(2)** nači-

na izdavanja javne isprave, te evidencije o izdatim ispravama u odnosu na krivotvorenu ispravu), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog nalaza i mišljenja).

Posebni slučajevi krivotvorenja isprave

Član 378. KZRS

(član 374. KZFBiH, član 368. KZBDBiH)

Kaznom iz čl. 377. stav 1. ovog zakona kaznit će se:

- (1) ko kakav papir, blanket ili kakav drugi predmet na kojem je neka osoba stavila svoj potpis neovlašteno popuni kakvom izjavom koja ima vrijednost za pravne odnose,
- (2) ko drugog obmane u sadržaju kakve isprave i ovaj stavi svoj potpis na tu ispravu, držeći da se potpisuje pod kakvu drugu ispravu ili pod kakav drugi sadržaj,
- (3) ko ispravu izda u ime neke osobe bez njenog ovlaštenja ili u ime osobe koja ne postoji,
- (4) ko kao izdavalac isprave uz svoj potpis stavi da ima kakav položaj, zvanje ili čin iako nema takav položaj, zvanje ili čin, a to ima bitan utjecaj na dokaznu snagu isprave,
- (5) ko ispravu izradi na taj način što neovlašteno upotrijebi pravi pečat ili znak.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Smisao djela je konkretiziranje nekih posebnih specifičnih oblika krivotvorenja isprave.

U tački 1. krivično djelo pretpostavlja postojanje posebnog svojstva objekta djela u vidu papira, blanketa ili kakvog drugog predmeta na kojem je neko stavio svoj potpis, kao npr. razni blanketi, formulari za uvjerenja, školske svjedodžbe i sl.

U tački 2. navođenje obmanom na potpisivanje isprave postoji kada se drugi obmane o sadržaju kakve isprave i tako navede da stavi svoj potpis na tu ispravu, držeći da potpisuje kakvu drugu izjavu ili sadržaj.

Tačkom 3. predviđena je radnja učinjenja kad se isprava izdaje

u ime neke osobe bez njenog ovlaštenja ili u ime osobe koja ne postoji.

U tački 4. predviđen je oblik djela kada izdavalatelj isprave uz svoj potpis stavi da ima kakav položaj, zvanje ili čin, iako nema takav položaj, zvanje ili čin, a to ima bitan utjecaj na dokaznu snagu isprave.

Oblik djela u tački 5. podrazumijeva izradu isprave na taj način što se neovlašteno upotrebljava pravi pečat ili znak.

Ovi oblici djela predstavljaju posebne slučajeve krivotvorenja isprave, tako da i za njih važi opisano u krivičnom djelu iz člana 377. KZRS.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 377. KZRS.

Subjektivni: vidi član 377. KZRS.

Navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja

Član 381. KZRS

(član 375. KZFBiH, član 369. KZBDBiH)

- (1) Ko dovođenjem u zabludu navede nadležni organ da u javnoj ispravi, zapisniku ili knjizi ovjeri nešto neistinito što ima da služi kao dokaz u pravnom prometu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se i ko ovakvu ispravu, zapisnik ili knjigu upotrijebi iako zna da su neistiniti.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Krivično djelo pretpostavlja postojanje posebnog svojstva objekta djela u vidu javne isprave (*vidi član 377. KZRS*), zapisnika ili knjige.

Radnja učinjenja krivičnog djela je dovođenje u zabludu izdatelja isprave i navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja. Dovođenje u zabludu je stvaranje pogrešne predstave o postojanju ili nepostojanju pravno relevantnih činjenica.

Nadležni organ koji je doveden u zabludu treba da u javnoj ispravi, zapisniku ili knjizi ovjeri nešto što je neistinito, a to se najčešće čini potpisom ili pečatom.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se čini sa namjerom da javna isprava, zapisnik ili knjiga sa ovjerenim neistinitim sadržajem ili podacima posluži kao dokaz u pravnom prometu.

Stavom 2. kao radnja učinjenja predviđena je upotreba objekta djela nastalog radnjama iz st. 1.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da se nadležni organ dovođenjem u zabludu navodi na ovjeravanje nečeg neistinitog, odnosno svijest i znanje da se upotrebljava isprava, zapisnik ili knjiga koji su neistiniti.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska objekta djela – isprave (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – objekta djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (poštanske otpremnice ili dostavnice, izvodi iz prijemne ili otpremne knjige protokola nadležnog organa, evidencija o izdatim ispravama).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – službenika nadležnog organa (na okolnosti načina na koji je doveden u zabludu, ovjeravanja neistinitosti, evidencije, posebnog svojstva objekta djela, **(2)** načina upotrebe objekta djela).

GLAVA TRIDESETA KRIVIČNA DJELA PROTIV JAVNOG REDA I MIRA

Zločinačko udruženje Član 383. KZRS

- (1) Ko organizira udruženje koje ima za cilj vršenje krivičnih djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ko postane član udruženja iz prethodnog stava, kaznit će se kaznom zatvora do dvije godine.
- (3) Učinitelj djela iz st. 1. i 2. koji spriječi izvršenje krivičnih djela navedenih u stavu 1. ovog člana, ili ih pravovremeno prijavi, ili otkrije organizaciju i vodeće članove udruženja, oslobodit će se kazne.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom predviđa se kažnjavanje za jedan oblik pripreme radnje, tačnije, za organiziranje udruženja za vršenje određenih krivičnih djela.

Radnja krivičnog djela sastoji se u organiziranju udruženja za vršenje krivičnih djela

Organiziranje je stvaranje udruženja i može se ostvariti različitim djelatnostima, npr. vrbovanjem drugih osoba za pripadnike, stvaranjem plana za djelovanje udruženja, nabavljanjem sredstava za djelovanje, obučavanjem članova udruženja za vršenje krivičnih djela i sl.

U stavu 2. predviđen je oblik djela čija je radnja učinjenja postajanje članom udruženja. Postajanje članom udruženja znači prihvatanje svog učešća u ostvarenju ciljeva udruženja i izražavanje saglasnosti da se učestvuje u udruženju.

Udruženje treba da je organizirano radi vršenja krivičnih djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

Razlika u odnosu na krivično djelo dogovora za izvršenje krivičnog djela je u tome što krivična djela zločinačkog udruženja nisu pojedinačno konkretizirana.

Sporazumom članova mora biti obuhvaćeno činjenje više krivičnih djela, ali učinjenja tih djela nisu pojedinačno određena po mjestu, vremenu, načinu i sl. – npr., udruženje je organizirano da bi vršilo krivična djela teških krađa motornih vozila i sl..

Djelo je svršeno kada je udruženje organizirano, odnosno kada se postalo članom udruženja.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest organizatora da se stvara udruženje koje ima za cilj vršenje krivičnih djela, a kod pripadnika udruženja da je postao član takvog udruženja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: posebne istražne radnje (rezultati nadzora i tehničkog snimanja komunikacija, nadzora i tehničkog snimanja prostorija, tajnog praćenja i tehničkog snimanja osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u vezi sa njima, korištenje prikrivenih istražitelja i korištenje informatora), pretres stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska dokaza organizacije (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenih, saslušanje svjedoka – člana, informatora (na okolnosti organizatora i drugih članova, načina organizacije, krivičnih djela za koja se udruženje organiziralo, korištenih metoda, sredstava i sl.).

Dogovor za učinjenje krivičnog djela

Član 384. KZRS

(član 338. KZFBiH, član 332. KZBDBiH)

Ko sa drugim dogovori da učini krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Ovim krivičnim djelom predviđa se kažnjavanje za jedan oblik pripreme radnje, za učinjenje krivičnog djela.

Radnja učinjenja je dogovor za učinjenje krivičnog djela, pod kojim treba razumjeti sporazum između dvije ili više osoba da zajednički učine jedno ili više krivičnih djela.

Sporazum se može postići usmenim ili pismenim dogovaranjem, ali se saglasnost može izraziti i konkludentnim radnjama.

Dogovor se mora odnositi na krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.

Djelo je svršeno kada je postignut sporazum o učinjenju krivičnog djela.

Za djelo je nebitno da li se pristupilo učinjenju djela koje je predmet sporazuma.

Učinitelj djela je onaj učesnik u dogovoru koji se saglasio sa učinjenjem djela.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da je sa drugom osobom postignut sporazum o učinjenju određenog krivičnog djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 383. KZRS.

Subjektivni: vidi član 383. KZRS.

Nasilničko ponašanje
Član 385. KZRS
(član 362. KZFBiH, član 356. KZDBiH)

- (1) Ko teškim vrijeđanjem ili grubim zlostavljanjem, vršenjem nasilja ili na drugi način ugrožava sigurnost drugoga i time prouzrokuje znatno uznemirenje i strah kod građana, ili u većoj mjeri remećenje javnog reda i mira, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno u sastavu grupe ljudi, ili je došlo do težeg ponižavanja ili zlostavljanja većeg broja osoba, ili je učinitelj nekoj osobi nanio tjelesnu ozljedu, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnje učinjenja ovog krivičnog djela su posljedične radnje učinjenja, tako da se djelo može učiniti svakom radnjom kojom se ugrožava sigurnost drugoga (teškim vrijeđanjem, ili grubim zlostavljanjem, ili vršenjem nasilja, ili na neki drugi način). Ugrožavanje sigurnosti podrazumijeva stvaranje osjećaja lične ili imovinske nesigurnosti.

Vrijeđanje je teško kada se čast i ugled drugoga bezobzirno povređuju, što se procjenjuje prema načinu vrijeđanja, mjestu na kome se vrši, okolnostima pod kojima se vrši i sadržaju.

Grubo zlostavljanje znači primjenjivanje takvog postupka prema osobi koji izaziva fizičke ili psihičke bolove ili tjelesne nelađnosti u većoj mjeri.

Vršenje nasilja podrazumijeva upotrebu fizičke ili psihičke sile koja još nije imala za posljedicu tjelesnu ozljedu.

Pod drugim načinima se mogu podrazumijevati svi oni oblici ponašanja koji u znatnoj mjeri odstupaju od usvojenih normi pristojnog ponašanja, kao i nasilni postupci prema stvarima ili imovini uopće (razbijanje, bacanje, lomljenje i sl.).

Ukoliko nasilničko ponašanje nije imalo za posljedicu znatno uznemirenje i strah kod građana ili remećenje javnog reda u većoj mjeri, ovo krivično djelo neće postojati. Ovaj objektivni uvjet pravi razlike između nasilničkog ponašanja kao krivičnog djela i nasilničkog ponašanja kao prekršaja. Znatno uznemirenje i strah kod građana podrazumijeva osjećaj ugroženosti zbog ekscesnog ponašanja učinitelja. Remećenje javnog reda i mira u većoj mjeri kod građana stvara osjećaj pravne nesigurnosti i ugrožene lične sigurnosti.

Djelo može učiniti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest o sadržaju nasilničkog ponašanja i mogućoj posljedici.

U stavu 2. predviđen je teži oblik djela kada je djelo učinjeno u sastavu grupe ljudi, ili je njegova posljedica teže ponižavanje ili zlostavljanje većeg broja osoba, što predstavlja postupanje na krajnje nehuman i ponižavajući način, ili je učinitelj nekoj osobi nanio tjelesnu ozljedu.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu učinjenja nasilja ili remećenja javnog reda i mira u većoj mjeri (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), prikupljanje drugih podataka i dokaza (fotodokumentacija oštećenog na okolnosti zlostavljanja, nasilja ili ozljeda, **(2)** medicinska dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnosti događaja koji je prethodio krivičnom djelu – povod, identifikacije – opisa osobe koja je poduzimala inkriminirane radnje, načina, vremena i mjesta poduzimanja inkriminirane radnje, posljedice – subjektivnog osjećaja ugrožene sigurnosti), saslušanje svjedoka – građanina (na okol-

nosti subjektivnog osjećaja uznemirenosti, straha, sigurnosti i sl.), (2) saslušanje svjedoka – stručne osobe ljekara, koji je obavio pregled oštećenog (na okolnosti prijema pacijenta i medicinske dokumentacije).

Sprečavanje službene osobe u vršenju službene radnje

Član 387. KZRS

(član 358. KZFBiH, član 352. KZBDBiH)

- (1) Ko silom ili prijetnjom da će izravno upotrijebiti silu da spriječi službenu osobu u institucijama Republike Srpske u vršenju službene radnje koju je poduzela u okviru svojih ovlaštenja ili je na isti način prinudi na vršenje službene radnje, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako je krivičnim djelom iz stava 1. ovog člana službena osoba zlostavljana ili su joj nanesene lakše tjelesne ozljede ili je krivično djelo učinjeno prijetnjom upotrebe oružja, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (3) Ko krivično djelo iz st. 1. i 2. ovog člana učini prema službenoj osobi prilikom vršenja poslova sigurnosti Republike Srpske, lišenja slobode učinitelja krivičnog djela ili čuvanja osobe koja je lišena slobode, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina,
- (4) Ako je učinitelj krivičnog djela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službene osobe, može se osloboditi kazne.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je sprečavanje službene osobe (*vidi značenje izraza u čl. 147. KZRS*) u vršenju službene radnje. To je svaka djelatnost kojom se primjenom sile ili ozbiljne prijetnje da će se izravno upotrijebiti sila, službena osoba onemogućuje da poduzme ili dovrši neku radnju iz okvira svog službenog ovlaštenja.

Sila može biti upotreba fizičke, mehaničke ili druge snage, ali i primjena hipnoze i omamljujućih sredstava u cilju da se neko protiv svoje volje dovede u nesvjesno stanje ili onesposobi za otpor. Prijetnja kao element ovog krivičnog djela predstavlja izjavu kojom se najavljuje, odnosno kojom se stavlja u izgled upotreba sile.

Službena radnja čije se vršenje sprečava treba da se vrši na osnovu ovlaštenja službene osobe za vršenje te radnje.

Djelo je svršeno kada je službena osoba spriječena da izvrši službenu radnju ili kada je vršenje službene radnje prekinuto, odnosno kada je službena osoba pod utjecajem sile ili prijetnje izvršila službenu radnju.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da se službena osoba sprečava ili prinuđava na vršenje službene radnje.

Djelo ima teži oblik u stavu 2 – kada je službena osoba zlostavljena (*vidi član 385. KZRS*), kada joj je nanesena lahka tjelesna ozljeda ili je djelo učinjeno prijetnjom upotrebe oružja.

U stavu 3. predviđen je teži oblik – kada je radnja učinjenja izvršena prema službenoj osobi prilikom vršenja poslova sigurnosti RS, lišenja slobode učinitelja krivičnog djela ili čuvanja osobe lišene slobode.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu sprečavanja službene osobe (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, tragovi), (2) pretres stana, prostorija ili osoba na okolini pronalaska sredstva – oružja (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstva (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i

predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija na okolnosti svojstva pasivnog subjekta – službene osobe, ovlaštenja za vršenje službene radnje, **(2)** medicinska dokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – službene osobe (na okolnost svojstva, ovlaštenja, načina poduzimanja službene radnje, inkriminiranih radnji sprečavanja ili prinuđivanja, **(2)** sredstva ili ozljeda), **(2)** saslušanje svjedoka – stručne osobe ljekara, koji je obavio pregled oštećenog (na okolnosti prijema pacijenta i medicinske dokumentacije).

Napad na službenu osobu u vršenju službene radnje

Član 388. KZRS

(član 359. KZFBiH, član 353. KZBDBiH)

- (1) Ko napadne ili ozbiljno prijeti da će napasti službenu osobu ili osobu za koju zna da mu pomaže u vršenju službene dužnosti, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako učinitelj pri učinjenju djela iz stava 1. ovog člana službenu osobu ili osobu za koju zna da mu pomaže zlostavi, tjelesno ozlijedi ili joj prijeti upotrebom oružja, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (3) Ako je djelo iz st. 1. i 2. ovog člana učinjeno prema sudiji ili javnom tužiocu u vezi sa vršenjem njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti, ili prema službenoj osobi u vršenju poslova sigurnosti, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Ako je učinitelj djela iz st. 1. do 3. ovog člana bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službene osobe ili osobe koje mu pomaže, može se osloboditi kazne.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Napad ne mora biti motiviran sprečavanjem vršenja službene radnje, kao u prethodnom djelu.

Radnja krivičnog djela je napad, odnosno ozbiljna prijetnja da će se napasti na službenu osobu (*vidi značenje izraza u čl. 147. KZRS*) ili osobu koja mu pomaže u vršenju službene dužnosti. Napad je svaka djelatnost kojom se ugrožava ili povređuje tjelesni integritet, a ne radi se o tjelesnoj ozljedi. Prijetnja napadom znači stavljanje u izgled osobi da će biti napadnuta.

Djelo može biti učinjeno samo prema službenoj osobi ili osobi za koju učinitelj zna da mu pomaže u vršenju službene dužnosti. Napad ili prijetnja napadom treba da su poduzeti kada je službena radnja započeta, pa sve dok traje ili kad njeno vršenje neposredno predstoji.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Pokušaj nije moguć.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinitelja da napada ili da prijeti napadom službenoj osobi ili osobi koja mu pomaže pri vršenju službene radnje. Teži oblici djela postoje u stavu 2. i 3. (*vidi elemente za član 387. KZRS*).

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 387. KZRS.

Subjektivni: vidi član 387. KZRS.

Neovlašteno bavljenje određenim zanimanjem

Član 393. KZRS

(član 364. KZFBiH, član 358. KZBDBiH)

Ko se neovlašteno i za nagradu bavi određenim zanimanjem za čije je obavljanje, po zakonu ili drugim propisima donijetim na osnovu zakona, potrebna dozvola nadležnog organa, odnosno organizacije, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja je neovlašteno bavljenje određenim zanimanjem, koja je ponovljena u više navrata ili je očekivana ubuduće. Učinitelj za ovu radnju nema dozvolu nadležnog organa ili organizacije.

Za postojanje djela potrebno je da se neovlašteno bavljenje određenim zanimanjem vrši za nagradu. Nagrada za obavljanje radnju može biti ugovorena ili primljena.

Krivično djelo je svršeno neovlaštenim bavljenjem određenim zanimanjem.

Učinitelj djela može biti samo osoba koja nije ovlaštena za bavljenje određenim zanimanjem.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da se neovlašteno bavi određenim zanimanjem i da za to prima nagradu.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska dokaza da se učinitelj bavio određenim zanimanjem (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta –sredstva za rad (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti neovlaštenog zanimanja), prikupljanje drugih podataka i dokaza (važeci propisi koji uređuju uvjete i način stjecanja dozvole za bavljenje određenim zanimanjem, potvrda nadležnog organa ili organizacije da učinitelj nema dozvolu).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnosti kontakta sa učiniteljem, usluge neovlaštenog zanimanja, ugovaranja ili predaje nagrade).

Skidanje ili povreda službenog pečata ili znaka
Član 394. KZRS
(član 366. KZFBiH, član 360. KZBDBiH)

- (1) Ko skine ili povrijedi službeni pečat ili znak koji je ovlaštena službena osoba stavila radi osiguranja predmeta ili prostorije, ili ko bez skidanja ili povrede pečata ili znaka uđe u takvu prostoriju, ili otvori predmet na koji je bio stavljen službeni pečat ili znak, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Pokušaj je kažnjiv.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Objekt radnje učinjenja ovog krivičnog djela su službeni pečati ili znaci. Službeni pečati ili znaci su određeni simboli koje ovlaštene službene osobe stavljaju na prostorije ili predmete i praktično znače obavještenja za druge osobe da u te prostorije ne mogu ulaziti, odnosno da te predmete ne smiju otvarati.

Radnja krivičnog djela je skidanje ili povreda ili ulaženje u osiguranu prostoriju, odnosno otvaranje osiguranog predmeta bez skidanja ili povrede.

Povreda pečata ili znaka znači njihovo oštećenje, čime se umanjuje njihova zaštitna funkcija.

Djelo je svršeno poduzimanjem neke od navedenih radnji učinjenja. Moguć je i pokušaj iz stava 2.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da predmet koji se skida ili povređuje predstavlja službeni pečat ili znak, odnosno svijest da se ulazi u prostoriju ili otvara predmet koji je osiguran službenim pečatom ili znakom.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu skidanja ili povrede pečata ili znaka (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija postupka na osnovu kojeg je izvršeno osiguranje prostorija ili predmeta, nadležne inspeksijske službe ili organa).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – ovlaštene službene osobe (na okolnost postupka i opisa poduzimanja službene radnje osiguranja, vremena postavljanja pečata ili znaka, saznanja da je došlo do skidanja, ili povrede, ili ulaska, saznanja o učinitelju i motivu radnje učinjenja djela).

Lažno predstavljanje

Član 396. KZRS

(član 369. KZFBiH, član 363. KZDBiH)

- (1) Ko se u namjeri da sebi ili drugom pribavi kakvu korist ili da drugom nanese kakvu štetu lažno predstavlja kao službena ili vojna osoba ili neovlašteno nosi oznake službene ili vojne osobe, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se i ko učini radnju koju je ovlaštena učiniti samo određena službena ili vojna osoba.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja krivičnog djela jeste lažno predstavljanje ili neovlašteno nošenje oznaka službene ili vojne osobe. Navedenim radnjama učinitelj u oba slučaja prikazuje sebe kao službenu ili vojnu osobu iako to nije.

Lažno predstavljanje postoji kada se neko drugome, verbalnim tvrđenjem ili konkludentnim radnjama ili na neki drugi način kojim se kod drugog stvara uvjerenje, neistinito predstavlja da je službena ili vojna osoba.

Oznaka službene ili vojne osobe neovlašteno se nosi kada je koristi osoba koja nije ovlaštena na nošenje oznake. Pojam oznake treba razumjeti kao svaki simbol koji na osnovu odgovarajućeg propisa mogu nositi određene službene ili vojne osobe.

Djelo je svršeno onda kada se neka osoba u navedenoj namjeri lažno predstavlja ili neovlašteno nosi neku oznaku službene ili vojne osobe.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji se ogleda u namjeri učinitelja da sebi ili drugom pribavi kakvu korist ili da drugom nanese kakvu štetu. Postojanje ove namjere mora se utvrđivati i ona se ne može izvlačiti iz samog lažnog predstavljanja.

U stavu 2. predviđen je oblik djela čija je radnja učinjenja neovlašteno vršenje službene radnje.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska sredstva – oznake službene ili vojne osobe, koje je upotrijebljeno za učinjenje krivičnog djela (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstva (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (važeci propisi koji određuju ovlaštenje za nošenje simbola), **(2)** (dokumentacija na okolnosti poduzimanja radnje koju je ovlaštena činiti službena ili vojna osoba).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti opisa poduzimanja radnje lažnog predstavljanja, ili

nošenja oznake, (2) ili radnje na koju je ovlaštena službena ili vojna osoba, subjektivnog osjećaja zablude ili uvjerenja koje je stvoreno inkriminiranom radnjom, pribavljene koristi ili prozrokovane štete).

Samovlašće
Član 397. KZRS
(član 370. KZFBiH, član 364. KZBDBiH)

- (1) Ko samovlasno pribavlja neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci.
- (2) Ko samovlasno pribavlja neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada upotrebom sile ili ozbiljne prijetnje da će napasti na život ili tijelo, ili to čini u sastavu organizirane grupe, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.
- (3) Ko djela iz prethodnih stavova učini za drugoga, kaznit će se kaznom propisanim za ta djela.
- (4) Gonjenje za djelo iz stava 1. ovog člana poduzima se po prijedlogu.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je svaka radnja kojom se pribavlja pravo, odnosno svaka djelatnost kojom učinitelj, mimoilazeći nadležne organe i propisani postupak, samoinicijativno ostvaruje neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada. Kod učinitelja postoji svijest da mu pripada neko pravo, koje on, međutim, ne može ostvarivati.

Predmet samovlasnog pribavljanja mogu biti različita prava – stvarna, obligaciona, roditeljska, starateljska, nasljedna i dr. Neophodno je, međutim, da pravo koje se na ovaj način pribavlja stvarno i pripada učinitelju ili da on smatra da mu pripada.

Neće postojati ovo krivično djelo ako postoji neki opći ili poseban osnov isključenja protupravnosti (nužna odbrana, krajnja nužda i sl.).

Djelo je svršeno kada je učinitelj neko svoje pravo ili pravo za koje smatra da mu pripada samovlasno pribavio.

Učinitelj djela je ona osoba kojoj pravo koje je predmet ovog djela pripada ili za koje ona smatra da joj pripada.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da se svoje postojeće ili pretpostavljeno pravo samovlasno pribavlja.

U stavu 2. predviđen je teži oblik djela – kada se radnja učinjena poduzima uz upotrebu sile i ozbiljne prijetnje ili u sastavu organizirane grupe ljudi.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretres stana, prostorija ili osoba na okolnosti pronalaska samovlasno pribavljenih predmeta i sredstava učinjenja djela (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje samovlasno pribavljenih predmeta (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i samovlasno oduzeti predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija na okolnosti obligacionog, starateljskog, nasljednog ili nekog drugog prava za koje učinitelj smatra da mu pripada).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – oštećenog (na okolnosti opisa poduzimanja samovlasne radnje učinitelja, prava koje se samovlasno pribavlja ili oduzima, prouzrokovane štete i prijedloga za gonjenje).

**Nedozvoljena proizvodnja i promet oružja
ili eksplozivnih materija
Član 399. KZRS
(član 371. KZFBiH, član 365. KZDBiH)**

- (1) Ko neovlašteno izradi, prepravi, drži, prodava, nabavi, vrši razmjenu, unese u zemlju ili iz nje iznese vatreno, hemijsko, biološko ili nuklearno oružje, municiju ili eksplozivne materije ili kakvo drugo borbena sredstvo čije izrađivanje, nabavka, prodaja, nošenje ili držanje građanima uopće nije dozvoljeno ili je ograničeno, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do pet godina.
- (2) Ako je predmet djela iz stava 1. ovog člana oružje, municija ili eksplozivne materije ili druga borbena sredstva u većoj količini ili vrijednosti, ili je u pitanju oružje ili druga borbena sredstva velike razorne moći i opasnosti, ili je djelo izvršeno u grupi, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do deset godina.
- (3) Ko neovlašteno izradi, pribavi, drži, prodava, vrši razmjenu, unese u zemlju ili iz nje iznese sastavne, odnosno rezervne dijelove oružja, municije, eksplozivnih materija ili kakvih drugih borbenih sredstava ili opreme, materijal ili dijelove za koje zna da će biti upotrijebljeni za proizvodnju ili upotrebu predmeta iz prethodnih stavova, kaznit će se kaznom zatvora od dvije do pet godina.
- (4) Ko organizira udruženje radi učinjenja krivičnih djela iz st. 1, 2 i 3. ovog člana, kaznit će se kaznom zatvora do pet godina.
- (5) Ko postane član udruženja iz prethodnog stava, kaznit će se kaznom zatvora do pet godina.
- (6) Ko neovlašteno na javnom mjestu nosi vatreno oružje čija je nabavka građanima dozvoljena, a za koje nema oružni list, odnosno dozvolu za držanje oružja, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (7) Ko neovlašteno na javnom mjestu nosi vatreno, hemijsko, biološko ili nuklearno oružje, municiju ili eksplozivne materije ili kakvo drugo borbena sredstvo čija nabavka građanima uopće nije dozvoljena, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine.
- (8) Predmeti iz prethodnih stavova i sredstva za njihovo pravljenje, prenošenje i rasturanje oduzet će se.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Predmet krivičnog djela su vatreno oružje, municija, eksplozivne materije i druga borbena sredstva.

Radnja krivičnog djela je alternativno određena i prema njoj ovo djelo se može pojaviti kao neovlaštena izrada, prepravka, držanje, prodaja, nabavka, vršenje razmjene, unošenje ili iznošenje iz zemlje predmeta krivičnog djela. Radnja krivičnog djela građanima uopće nije dozvoljena ili je ograničena jer se navedene radnje vrše protivno propisima kojima se reguliraju subjekti i uvjeti za vršenje navedenih djelatnosti.

Dakle, djelo je blanketnog karaktera, tako da se njegovo postojanje mora utvrđivati s obzirom na propise o proizvodnji i prometu vatrenog oružja.

Učinitelj krivičnog djela može biti svaka osoba.

Djelo je svršeno poduzimanjem neke od alternativno određenih radnji.

Stavom 2. predviđen je teži oblik djela, koji obuhvata veću količinu ili vrijednost predmeta djela, ili su predmeti djela velike razorne moći ili opasnosti, ili je djelo izvršeno u grupi (*vidi član 147, stav 10*).

Stavom 3. određeno je posebno svojstvo predmeta kao sastavni, odnosno rezervni dijelovi, oprema, materijal ili dijelovi za proizvodnju ili upotrebu predmeta iz st. 1.

Teži oblik djela predviđen je i u stavu 4. i 5, kada je za učinjenje djela iz stava 1, 2. i 3. organizirano udruženje.

Stavom 6. određen je oblik djela kroz radnju nošenja oružja na javnom mjestu, a čija je nabavka građanima dozvoljena, no za koju učinitelj nema zakonom ili drugim propisom potrebna odobrenja ili dozvole.

U stavu 7. oblik djela pretpostavlja nošenje na javnom mjestu oružja čija nabavka prema zakonu ili drugim propisima građanima uopće nije dozvoljena.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinitelja o svojstvu predmeta djela.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: pretres stana, prostorija ili osoba na okolnost pronalaska predmeta krivičnog djela (zapisnik o pretresu i foto-dokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – oružja, municije, eksplozivne materije i drugih borbenih sredstava (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija na okolnosti faktičke vlasti nad predmetima ili prostorom gdje su predmeti pronađeni, odgovarajući propisi), **(2)** i **(3)** vještačenje predmeta djela na okolnosti vrijednosti, ili razorne moći, ili opasnosti ili namjene (nalaz i mišljenje vještaka), **(4)** i **(5)** (*vidi radnje dokazivanja i dokaze za krivično djelo zločinačkog udruženja*).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti opisa predmeta, mjesta pronalaska i faktičke vlasti nad istim), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja ili sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Kockanje

Član 400. KZRS

- (1) Ko neovlašteno organizira kocku ili druge igre na sreću koje su zabranjene, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Istom kaznom kaznit će se i ko za nagradu stavlja na raspolaganje prostorije radi kockanja ili na drugi način za nagradu omogućava kockanje.
- (3) Ko se pri kocki posluži lažnim ili obilježenim kartama ili drugom obmanom, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine i novčanom kaznom.
- (4) Predmeti kocke kao i novac zatečen pri kocki oduzet će se.

Elementi krivičnog djela i opis:

Radnja učinjenja u stavu 1. kao obliku djela obuhvata neovlašteno organiziranje kocke ili drugih igara na sreću koje su zabranjene, što znači da samo kockanje ne predstavlja krivično djelo.

Kockanje ili druge igre na sreću predstavljaju igre u kojima uspjeh zavisi, u potpunosti ili djelimično, od slučajnosti, od neke okolnosti, događaja ili pojava koje su van utjecaja ljudske moći.

Kako je organiziranje kocke i drugih igara na sreću regulirano zakonom i drugim odgovarajućim aktima, ovo je djelo blanketnog karaktera i postoji samo onda ukoliko se organiziranje kocke ili drugih igara na sreću vrši bez potrebne odluke nadležnih organa.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Subjektivnu stranu djela čini umišljaj, koji obuhvata svijest da se neovlašteno organizira kocka ili neka druga igra na sreću koja je zabranjena.

U stavu 2. predviđen je drugi oblik djela, koji obuhvata omogućavanje kockanja za nagradu stavljanjem na raspolaganje prostorije ili na neki drugi način. Za postojanje djela nije bitno ko je vlasnik prostorije koja se stavlja na raspolaganje. Pod omogućavanjem na neki drugi način podrazumijevaju se oblici omogućavanja kao što su npr. nabavljanje karata ili drugih sredstava za kocku, čuvanje straže i sl.

U stavu 3. predviđen je poseban oblik djela u slučaju kada se učesnik kocke posluži lažnim ili obilježenim kartama ili drugom obmanom. Služenje lažnim kartama podrazumijeva služenje kartama koje nisu u igri jer ih učinitelj drži sakrivene a koristi ih pri igri kao da su prave. Obilježene karte su one karte koje su obilježene znacima koji su poznati samo jednom ili ne-

kim učesnicima u igri. Pod pojmom druge obmane može se podrazumijevati npr. namještanje karata pri dijeljenju, odbacivanje nepovoljnih karata, korištenje ogledala i sl.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu gdje je neovlašteno organizirana kocka ili druge igre na sreću (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta i tragovi), pretres prostorija i osoba u vrijeme kada se kocka ili igra na sreću (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – aparata za igre na sreću ili drugih sredstava kojima se obavlja ili omogućava kockanje ili igre na sreću, novac zatečen pri kocki (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i oduzeti predmeti), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija nadležne inspeksijske službe), **(2)** (ugovor ili drugi dokazi na okolnost ustupanja prostora za kocku).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – osobe koja je zatečena u prostorijama pretresa (na okolnosti vrste igara, kocke, ranijeg posjećivanja objekta, organizatora), saslušanje zaposlenih u objektu (zapisnik o saslušanju svjedoka na okolnost radnog odnosa, opisa poslova, vlasnika i organizatora kocke ili igara na sreću, prostorija u kojima se kocka ili igre na sreću organiziraju).

GLAVA TRIDESET PRVA KRIVIČNA DJELA PROTIV OPĆE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE

Izazivanje opće opasnosti Član 402. KZRS (član 323. KZFBiH, član 317. KZBDBiH)

- (1) Ko požarom, poplavom, eksplozijom, otrovom ili otrovnim gasom, jonizirajućim ili radioaktivnim zračenjem, motornom silom, električnom ili drugom energijom, pucanjem iz vatrenog oružja ili kakvom drugom općeopasnom radnjom ili općeopasnim sredstvom izazove opasnost za život ljudi ili za imovinu većeg obima, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se službena ili odgovorna osoba koja ne postavi propisane uređaje za zaštitu od požara, eksplozije, poplave, otrova, otrovnih gasova ili jonizirajućih ili radioaktivnih zračenja, električne energije ili drugih opasnih sredstava, ili ove uređaje ne održava u ispravnom stanju, ili ih u slučaju potrebe ne stavi u djelovanje, ili uopće ne postupa po propisima ili tehničkim pravilima o zaštitnim mjerama, i time izazove opasnost za život ljudi i imovinu većeg obima.
- (3) Ako su djela iz st. 1. i 2. učinjena na mjestu gdje je okupljen veći broj ljudi, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (4) Ako su djela iz st. 1. i 2. ovog člana učinjena iz nehata, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (5) Ako su djela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana učinjena iz mržnje, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- (6) Ako je usljed djela iz stava 1, 2, 3. i 4. ovog člana nastupila teška tjelesna ozljeda jedne ili više osoba ili imovinska šteta velikih razmjera, učinitelj će se kazniti za djelo iz stava 1. i 2. kaznom zatvora od jedne do deset godina, za djelo iz stava 3. kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina, a za djelo iz stava 4. kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

- (7) Ako je usljed djela iz st. 1, 2, 3. i 4. ovog člana nastupila smrt jedne ili više osoba, učinitelj će se kazniti za djela iz st. 1, 2. i 3. kaznom zatvora od tri do petnaest godina, a za djelo iz stava 4. kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je poduzimanje općeopasne radnje ili upotreba općeopasnog sredstva kojim se stvara opasnost za život ili tijelo ljudi, odnosno imovinu. Kao mogući načini učinjenja djela navedene su najtipičnije općeopasne radnje, odnosno općeopasna sredstva, ali je ostavljena mogućnost da djelo može biti učinjeno i drugom radnjom, odnosno sredstvom.

Krivično djelo je svršeno kada je usljed poduzete radnje nastupila opasnost za život i tijelo ljudi ili imovinu većeg obima (*prema stanovištu Vrhovnog suda RS, imovina koja prelazi iznos 30.000 KM*). Posljedica djela je konkretna opasnost, koja se mora utvrđivati u svakom konkretnom slučaju.

Učinitelj djela može biti svaka osoba, a oblik djela iz stava 2. može učiniti samo službena ili odgovorna osoba nepravilnim postupanjem u odnosu na zaštitne uređaje, nečinjenjem ili propuštanjem poduzimanja određenih radnji. Djelo je blanketnog karaktera, tako da se njegovo postojanje mora utvrđivati s obzirom na važeće propise.

U stavu 3. predviđen je teži oblik djela – ako je ono učinjeno na mjestu gdje je okupljen veći broj ljudi.

Stav 4. također predstavlja teži oblik djela zbog pobude – mržnja, kao i stav 6. i 7. kada je posljedica krivičnog djela tjelesna ozljeda ili imovinska šteta velikih razmjera (*prema stanovištu Vrhovnog suda RS, šteta koja prelazi iznos 100.000 KM*), odnosno smrtna posljedica.

Djelo se može učiniti sa umišljajem ili iz nehata.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu izazvane opasnosti (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, skica lica mjesta, fotodokumentacija, trag), vještačenje uzroka nastanka konkretne opasnosti (nalaz i mišljenje vještaka odgovarajuće struke), pretres osoba ili objekata na okolnost pronalaska sredstva (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta iz pretresa – sredstva učinjenja djela (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), **(2)** prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija na okolnosti ličnog svojstva učinitelja, odgovarajući propisi), **(6)** vještačenje tjelesnih ozljeda na okolnost stepena i vrste ozljede (nalaz i mišljenje vještaka sudske medicine), **(7)** obdukcija (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički pregled lica mjesta i fotodokumentacija).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti događaja koji je prethodio krivičnom djelu – povod, identifikacije – opisa učinitelja, načina i vremena poduzimanja općeopasne djelatnosti, opisa sredstva koje je upotrijebljeno za stvaranje konkretne opasnosti, opisa posljedice), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Stvaranje opasnosti nepropisnim izvođenjem građevinskih radova Član 403. KZRS (član 326. KZFBiH, član 320. KZBDBiH)

- (1) Odgovorna osoba koja pri projektiranju, rukovođenju ili izvođenju građevinskih radova, gradnji mostova ili puteva ili kakvoj drugoj gradnji, postupi protivno propisima ili općepriznatim tehničkim pravilima i time izazove opasnost za život

ljudi ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg obima, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno iz nehata, učinitelj će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila teška tjelesna ozljeda jedne ili više osoba, učinitelj će se kazniti za djelo iz stava 1. kaznom zatvora od jedne do deset godina, a za djelo iz stava 2. kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila smrt jedne ili više osoba, učinitelj će se kazniti za djelo iz stava 1. kaznom zatvora od tri do petnaest godina, a za djelo iz stava 2. kaznom zatvora od jedne do osam godina.
- (5) Ako je učinjenjem djela iz stava 1. ovog člana pribavljena protupravna imovinska korist ili je prouzrokovana šteta koja prelazi iznos od 10.000 KM, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Djelo može učiniti samo odgovorna osoba pri projektiranju, rukovođenju ili izvođenju kakve gradnje ili građevinskih radova.

Radnja krivičnog djela je postupanje protivno propisima ili općepriznatim tehničkim pravilima o građenju ili projektiranju. Može se učiniti činjenjem ili nečinjenjem, odnosno propuštanjem činjenja. Dakle, djelo je blanketnog karaktera.

Građevinskim propisima smatraju se odredbe sadržane u zakonima, uredbama, pravilnicima i drugim propisima koji se odnose na projektiranje, rukovođenje ili izvođenje građevinskih radova i dr.

Djelo je svršeno kada je nepropisnim ili nepravilnim projektiranjem, rukovođenjem ili izvođenjem građevinskih radova, gradnjom mostova, puteva ili kakvom drugom radnjom iza-

zvana opasnost za život ili tijelo ljudi ili za imovinu većeg obima (prema stanovištu Vrhovnog suda RS, imovina koja prelazi iznos 30.000 KM).

Djelo se može učiniti sa umišljajem ili iz nehata.

Teži oblici krivičnog djela postoje u stavu 3, 4. i 5 – kada učinjenjem djela nastupi teška tjelesna ozljeda jedne ili više osoba, ili smrt jedne ili više osoba, odnosno ako je djelom iz stava 1. pribavljena protupravna imovinska korist ili je prouzrokovana šteta koja prelazi 10.000 KM, odnosno 50.000 KM.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi str. 65, član 402. KZRS, i pretres poslovnih prostorija privrednog subjekta na okolnosti pronalaska službene dokumentacije o projektiranju, rukovođenju ili građenju (zapisnik o pretresu, fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta iz pretresa (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), vještačenje po vještaku građevinske struke na okolnost nepravilnosti prilikom projektiranja, rukovođenja ili izvođenja kakve gradnje ili građevinskih radova (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (propisi i druga dokumentacija o angažmanu drugih osoba, zaposlenih i sl.).

Subjektivni: vidi član 402. KZRS.

GLAVA TRIDESET DRUGA KRIVIČNA DJELA PROTIV SIGURNOSTI JAVNOG PROMETA

Ugrožavanje javnog prometa Član 410. KZRS (član 332. KZFBiH, član 326. KZBDBiH)

- (1) Učesnik u prometu na putevima koji se ne pridržava prometnih propisa i tako ugrozi javni promet da dovede u opasnost život ljudi ili imovinu većeg obima, pa usljed toga kod drugoga nastupi teška tjelesna ozljeda ili imovinska šteta preko 3.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno iz nehata, učinitelj će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Ako je usljed djela iz st. 1. ili 2. ovog člana nastupila smrt jedne ili više osoba, učinitelj će se kazniti za djelo iz stava 1. kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina, a za djelo iz stava 2. kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je nepridržavanje prometnih propisa. To daje blanketni karakter djelu, tako da se radnja učinjenja mora određivati s obzirom na propise, npr. Zakon o osnovama sigurnosti prometa na putevima u Bosni i Hercegovini.

Ovim oblikom djela obuhvaćeno je ugrožavanje prometa na putevima, tako da djelo postoji samo ako je mjesto učinjenja put. Putem se u smislu zakona smatra svaki javni put i nekategorizirani put na kojem se odvija promet.

Nepridržavanjem prometnih propisa kao radnjom učinjenja ovog djela javni je promet ugrožen na način da su dovedeni u opasnost život ljudi ili imovina većeg obima (*prema stano-
vištu Vrhovnog suda RS, imovina koja prelazi iznos 30.000 KM*),

usljed čega je kod drugog nastupila teška tjelesna ozljeda ili imovinska šteta preko 3.000 KM. Djelo postoji i kada je ugrožen život i tijelo samo jedne osobe. Djelo neće postojati ako se radi o učesniku u prometu koji je nepridržavanjem prometnih propisa izazvao opasnost samo za svoj život ili tijelo, odnosno samo za svoju imovinu, a samo je kod takvog učesnika nastupila teška tjelesna ozljeda ili se radi o šteti koja je nastupila na njegovoj imovini.

Učinitelj krivičnog djela može biti samo učesnik u prometu na putevima.

Djelo se može učiniti sa umišljajem ili iz nehata.

U stavu 3. predviđen je teži oblik djela s obzirom na posljedicu – smrt jedne ili više osoba.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu nastanka prometne nesreće (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, skica lica mjesta, fotodokumentacija, tragovi), privremeno oduzimanje predmeta – vozila radi obavljanja vještačenja (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta), tjelesni pregled i druge radnje –uzimanje krvi radi analize (zapisnik o poduzetim radnjama), prometno vještačenje i vještačenje tehničke ispravnosti vozila (nalaz i mišljenje vještaka prometne struke), vještačenje procjene štete na vozilu (nalaz i mišljenje vještaka za procjenu štete, fotodokumentacija oštećenja), vještačenje tjelesnih ozljeda na okolnost stepena i vrste ozljeda (nalaz i mišljenje vještaka), **(3)** obdukcija (obdukcioni zapisnik, kriminalističko-tehnički izvještaj i fotodokumentacija), prikupljanje drugih podataka i dokaza (prometna i dokumentacija o vlasnicima vozila, medicinska dokumentacija o ozljedama učesnika, dokumentacija osiguravajućih kuća o procjeni štete).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka (na okolnosti nastanka prometne nesreće, radnji učesnika nesreće, ozljeda, imovinske štete), saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Ugrožavanje javnog prometa opasnom radnjom ili sredstvom

Član 412. KZRS

(član 334. KZFBiH, član 328. KZBDBiH)

- (1) Ko uništenjem, uklanjanjem ili težim oštećenjem prometnih uređaja, sredstava, znakova ili uređaja za signalizaciju koji služe sigurnosti prometa ili davanjem pogrešnih znakova ili signala, postavljanjem prepreka na prometnicama ili na drugi način tako ugrozi javni promet da time izazove opasnost za život ili tijelo ljudi ili imovinu većeg obima, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno iz nehata, učinitelj će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (3) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila teška tjelesna ozljeda jedne ili više osoba ili imovinska šteta velikih razmjera, učinitelj će se kazniti za djelo iz stava 1. kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a za djelo iz stava 2. kaznom zatvora do tri godine.
- (4) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila smrt jedne ili više osoba, učinitelj će se kazniti za djelo iz stava 1. kaznom zatvora od dvije do petnaest godina, a za djelo iz stava 2. kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Objekti radnje krivičnog djela su prometni uređaji, sredstva, znakovi ili uređaji za signalizaciju koji služe sigurnosti prometa. Prometni uređaji su uređaji kojima se u prometu regulira kretanje motornih i drugih vozila za prijevoz.

Prometna sredstva su razni objekti na putevima namijenjeni osiguranju neometanog i sigurnog odvijanja prometa, npr. zaštita za odrone, branici i sl.

Radnja učinjenja je alternativno određena i može obuhvatiti različite djelatnosti: uništenje, uklanjanje ili teže oštećenje, ali i davanje pogrešnih znakova ili signala, te postavljanje prepreka na prometnicama.

Radnjom učinjenja javni je promet tako ugrožen da su dovedeni u opasnost život ljudi ili imovina većeg obima. Djelo postoji i kada je ugrožen život i tijelo samo jedne osobe.

Učinitelj krivičnog djela može biti kako učesnik u prometu na putevima tako i osoba koja nije neposredni učesnik u prometu.

Djelo se može učiniti sa umišljajem ili iz nehata.

U stavu 3. i 4. predviđen je teži oblik djela s obzirom na posljedicu – teška tjelesna ozljeda jedne ili više osoba ili imovinska šteta velikih razmjera, odnosno smrt jedne ili više osoba.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 410. KZRS.

Subjektivni: vidi član 410. KZRS.

GLAVA TRIDESET TREĆA KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTNE SREDINE

Onečišćenje životne sredine Član 415. KZRS (član 303. KZFBiH, član 297. KZBDBiH)

- (1) Ko kršenjem propisa o zaštiti, očuvanju i unapređenju životne sredine onečisti zrak, tlo ili vodu u većoj mjeri ili na širem prostoru, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je usljed djela iz stava 1. ovog člana došlo do uništenja ili znatnog oštećenja šuma, bilja ili drugog raslinja na širem prostoru ili je životna sredina onečišćena u toj mjeri da je ugroženo zdravlje ljudi ili životinja, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.
- (3) Ako su djela iz st. 1. i 2. ovog člana učinjena iz nehata, učinitelj će se kazniti za djelo iz stava 1. novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine, a za djelo iz stava 2. novčanom kaznom ili kaznom zatvora od šest mjeseci do dvije godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja učinjenja ovog krivičnog djela je onečišćenje zraka, tla ili vode.

Pojam onečišćenje određen je Zakonom o zaštiti životne sredine, tako da je djelo blanketnog karaktera. Za postojanje djela nužno je da ta radnja predstavlja kršenje propisa o zaštiti, očuvanju i unapređenju životne sredine.

Krivično djelo je svršeno kada je došlo do onečišćenja zraka, tla ili vode u većoj mjeri ili na širem prostoru. Kada će se raditi o onečišćenju zraka, tla ili vode u većoj mjeri ili na širem prostoru faktičko je pitanje.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo s umišljajem, koji mora obuhvatiti i svijest o protupravnosti.

U stavu 2. predviđen je teži oblik djela – kada je djelo iz stava 1. imalo za posljedicu uništenje ili znatno oštećenje šuma, bilja ili drugog raslinja na širem prostoru ili je životna sredina onečišćena u toj mjeri da je ugroženo zdravlje ljudi ili životinja.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu onečišćenja (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta, izuzeti uzorak onečišćenja), pretres poslovnih prostorija privrednog subjekta na okolnosti pronalaska dokumentacije o načinu obavljanja djelatnosti kojom je uzrokovano onečišćenje (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta –dokumentacije (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i predmeti), otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije (zapisnik o otvaranju predmeta i dokumentacije), vještačenje po vještaku ili stručnoj ustanovi za oblast zaštite životne sredine na okolnost izuzetog uzorka, stepena onečišćenja i sl. (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih podataka i dokaza (propisi iz oblasti zaštite okoline, odluke nadležnih organa, izvodi iz registra privrednih društava ukoliko se onečišćenje vrši kroz djelatnost tog društva, te drugi akti i odluke tog privrednog subjekta).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – zaposlenih u privrednom društvu (na okolnosti vremena zaposlenja, načina obavljanja radnih zadataka kroz djelatnost privrednog subjekta iz koje direktno proizlazi onečišćenje, korištenja materijala pri radu i sl.), saslušanje vještaka (na okolnost vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

Šumska krađa
Član 430. KZRS
(član 316. KZFBiH, član 310. KZBDBiH)

- (1) Ko radi krađe u šumi obori jedno ili više stabala, a količina oborenog drveta je veća od tri kubna metra, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.
- (2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno u namjeri da se oboreno drvo proda, ili ako je količina oborenog drveta veća od osam kubnih metara, ili ako je djelo učinjeno u zaštićenoj šumi, nacionalnom parku ili drugoj šumi posebne namjene, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina i novčanom kaznom.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je obaranje u šumi jednog ili više stabala u namjeri krađe. Pod obaranjem treba razumjeti sječu drveta ili njegovo vađenje iz zemlje.

Obaranje stabala u tuđoj šumi radi krađe predstavlja ovo krivično djelo samo kada količina oborenog drveta prelazi tri kubna metra.

Djelo je svršeno samim obaranjem stabala u namjeri krađe.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest da se obaranje stabala vrši u tuđoj šumi, ali je potrebna i namjera prisvajanja oborenih stabala.

U stavu 2. predviđen je teži oblik djela – ako je djelo učinjeno s ciljem prodaje drveta, ili je količina oborenog drveta veća od pet kubnih metara, ili je mjesto obaranja zaštićena šuma, nacionalni park ili druga šuma posebne namjene.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: uviđaj na mjestu obaranja ili pronalaska ukradenih stabala (zapisnik o uviđaju, kriminalističko-tehnički izvještaj, fotodokumentacija, skica lica mjesta, tragovi), pretres osoba i objekata na okolnost pronalaska sredstva učinjenja djela i otuđenih stabala (zapisnik o pretresu i fotodokumentacija), privremeno oduzimanje predmeta – sredstava ili otuđenih stabala (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta i sredstava obaranja stabala kao što su sjekira, pila i sl.), prikupljanje drugih podataka i dokaza (dokumentacija o vlasništvu šume, dokumentacija nadležnog šumskog gazdinstva na okolnosti količine oborenog drveta, mjesta učinjenja djela, zapljene oborenih stabala, izračuna količine oborenog drveta i prouzrokovane štete, **(2)** dokumentacija – odluke kojima je šuma proglašena zaštićenom, nacionalnim parkom ili šumom posebne namjene).

Subjektivni: ispitivanje osumnjičenog, saslušanje svjedoka – službene osobe čuvara šuma (na okolnosti pronalaska šumske štete, identifikacije učinitelja, radnje pri kojoj je učinitelj zatečen, sredstva koje je upotrijebljeno u učinjenju djela, načina obavljanja službenih radnji, mjesta učinjenja djela, količine i vrste oborenog drveta), **(2)** saslušanje svjedoka – kupca prodatih stabala (na okolnosti prodaje i kupovine oborenog drveta).

Pustošenje šuma

Član 431. KZRS

(član 315. KZFBiH, član 309. KZBDBiH)

- (1) Ko protivno propisima ili naredbama nadležnih organa vrši sječu ili krčenje šuma ili ko podbjeljuje stabla ili na drugi način pustoši šumu ili obori više stabala u parku ili drvoredu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

- (2) Ko djelo iz stava 1. ovog člana učini u zaštićenoj šumi, nacionalnom parku ili drugim šumama posebne namjene, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Elementi krivičnog djela i njihov opis

Radnja krivičnog djela je pustošenje šume ili obaranje više stabala u parku ili drvoredu, a pustošenje znači uništavanje šume. To je faktičko pitanje, koje zavisi od niza okolnosti, npr. veličine i gustine šume, količine oborenog drveta, mjesta na kojem su stabla posječena, starosti šume i dr.

Načini učinjenja su izraženi kroz sječu ili krčenje šume, odnosno podbjeljivanje stabala, ali se krivično djelo može učiniti i nadruge načine, npr. obaranjem više stabala u parku ili drvoredu.

Opisane radnje učinjenja treba da se vrše protivno propisima ili naredbama nadležnih organa, što djelu daje blanketni karakter, npr. Zakon o šumama RS.

Djelo je svršeno kada je načinima učinjenja prouzrokovano pustošenje šume.

Učinitelj djela može biti svaka osoba.

Djelo se može učiniti samo sa umišljajem, koji obuhvata svijest učinitelja da protupravno vrši sječu šume, odnosno da poduzima druge načine učinjenja kojima se ona pustoši.

Teži oblik djela u stavu 2. postoji kada se pustošenje vrši u zaštićenoj šumi, nacionalnom parku ili u drugim šumama posebne namjene.

Radnje dokazivanja – dokazi

Objektivni: vidi član 430. KZRS i vještačenje po vještaku šumarске struke na okolnost posljedice –pustošenja šume, načina učinjenja djela (nalaz i mišljenje vještaka), prikupljanje drugih

podataka i dokaza (propisi ili odluke nadležnih organa kojima je reguliran način vršenja sječe ili krčenja, odnosno podbjeljivanja stabala te očuvanja šuma).

Subjektivni: vidi član 430. KZRS i saslušanje vještaka (na okolnosti vještačenja i sačinjenog pismenog nalaza i mišljenja).

